

TOMIS

Anul VIII, nr. 24 (110), 25 decembrie 1973

16 pagini, 1,50 lei

POLITICĂ ȘI CULTURĂ

GEORGE CRIȘOVAN,
secretar al Comitetului
județean Constanța
al P.C.R.

Una din laturile fundamentale ale conceptului de societate socialistă, cu profunde implicații de ordin social și politic, o constituie înnoirea vieții spirituale a națiunii, realizarea a ceea ce Marx definea ca fiind o dezvoltare multilaterală a omului, formarea noii conștiințe socialiste.

Pornind de la concluzia că integrarea socială activă a omului, participarea sa multilaterală, dar în cunoștință de cauză, la conducerea societății, sint în legătură dialectică cu gradul de cunoaștere și pregătire profesională și ideologică. Partidul Comunist Român concepe activitatea de formare a conștiințelor ca o activitate tridirecțională: 1. instruirea și pregătirea profesională, de specialitate, ca o condiție de prim ordin pentru a ocupa în societate o funcție cât mai utilă comunității și a fructifica vocația personală; 2. lărgirea orizontului cultural și formarea unor noi virtuți morale, prin luminarea minții cu tot ce a creat mai valoros omenirea în știință, cultură, artă; 3. pregătirea politică marxist-leninistă care fertilizează gândirea și practica social-istorică a întregului popor.

A face cultură pentru toți cetățenii țării, a o diriguia cu înțelepciune în sensul cerințelor istorice ale devenirii socialiste, iată ce înseamnă pentru conducerea partidului nostru politică culturală. Rolul intelectualilor este foarte însemnat în acest proces și marele lor număr reprezintă acum, în țara noastră, o adevărată forță socială conștientă, o categorie, nu suprapusă, ci organic integrată, legată de interesele fundamentale ale societății. Intelectualitatea românească este astăzi un netăgăduit factor de progres și poartă clare răspunderi în formarea conștiinței contemporane, cu atât mai mult cu cât este participantă la conducerea societății, alături de muncitori și țărani. De-a lungul a-

(Continuare în pag. 2)

VIRGIL TEODORESCU

privește

În țara stăpînitor fără stăpîni
poți privi în ochii femeilor
Fără să te rușinezi de chipul
tău în ei răsfrînt,
Lumina inarmează un astru
blind
Învelit în hlamida scinteiilor.

Soarele are dulceața odihnei
meritate,
Noaptea au culoarea speranței
Timpul măsoară orizontul
distanței,
Uneltele par miini împreunate.

Cimpia e o veșnică masă întinsă,
Din arbori cad fructe enorme,
Oțelul ager răsturnat în forme
Sărută văpaia invinsă.

GEO VLAD

bărbatul

Pămînt de dor, de doine și balade
Ai zămislit atîția mari bărbați
Ce-au biruit furtunile-cascade
Și-au făurit istoria-n Carpați!

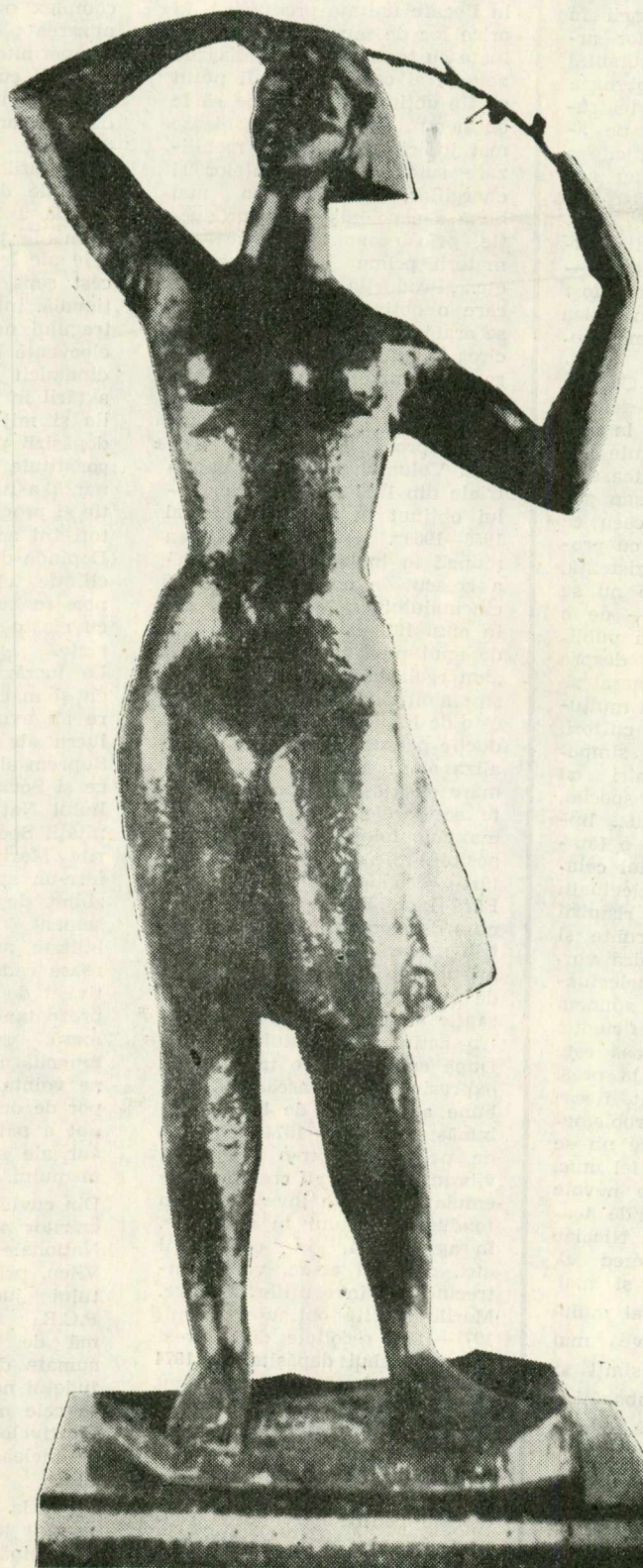
În anul împlinirii tale — Țară,
Cînd ai avut — pentru vecii — un nume
Pămîntul tău făcu să mai răsară
Vizionar, un alt bărbat în lume.

Și doina și balada-l cîntă-n țară
Cu toți-i dăm a inimii bătaie

Căci făurește-o nouă primăvară
Bărbatul — Ceaușescu Nicolae —

Cînd spui român — spui sigur Miorița
La Eminescu sufletul ți-l sui
Azi tot mai mult se întărește viața
Românului — cînd Ceaușescu spui.

El s-a născut să îi eroiască țării
Destine minunate peste ani
Să îi urăm, cît ține largul zării:
Iubite Ceaușescu, la mulți ani!

• C. BALINT

Omagiu

REPUBLICA

Nimic nu exprimă mai deplin, mai exact și mai limpede esența actului de la 30 Decembrie 1947 decît aceste memorabile cuvinte, rostite de către secretarul general al partidului cu un an în urmă, la sedința jubiliară a Marii Adunări Naționale închinată împlinirii unui păttrar de secol de la proclamarea republicii: „Crearea republicii constituie deci o incununare a luptei duse de-a lungul secolelor de poporul român, de forțele sale înaintate, pentru eliberare națională și socială, pentru neatîrnare, progres social și o viață mai bună. Făurirea republicii a devenit posibilă în condițiile sociale noi, create după eliberarea țării, ale profundelor schimbări democratice, revoluționare care s-au produs în societatea românească și ale acțiunilor de masă pentru răsturnarea claselor exploatoare și cucerirea puterii de către proletariat în alianță cu țărănimea“. Vis de veacuri al celor mai lu-

T.

(Continuare în pag. 14)

viitorul începe azi

Angajat cu fermitate într-o fecundă și luminoasă bătălie cu timpul, într-o plină de semnificație confruntare cu propriile sarcini asumate dinspre astăzi spre mine, într-o reevaluare și depășire continuă a indicatorilor economici, poporul nostru, sub conducerea înțeleaptă a partidului, îndeplinește neabătut directivele Congresului al X-lea și Conferinței Naționale, privind cu încredere în viitor. O conștiință nouă, a muncii și eticii socialiste, pecetluiește în fape certitudinea unui viitor demn, la cotele înalte ale civilizației și bunăstării, viitor care începe din prezent, care se naște și se dezvoltă din fiecare zi de muncă, din cristalele fiecărei clipe. Îndemnul de a nu precupeți nici un efort, de a nu risipi nici un gram de materie primă, de materiale, de combustibil, nici o secundă, de a adopta cele mai judicioase măsuri în organizarea producției și a muncii, de a introduce pretutindeni noul, metodele și tehnologiile avansate, de a spori eficiența muncii și calitatea produselor, iată tot atâtea exigențe care revin fiecăruia, cu care e confruntat fiecare cetățean al patriei noastre socialiste. În fața tuturor oamenilor muncii, a întregului popor, stau sarcinile anului ce vine, an de mari și bogate perspective în toate domeniile de activitate. Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la recența Plenară comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român și Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale a României, cuprinzătoare și temeinică analiză a dinamicii social-economice a României în primii trei ani ai actualului cincinal, pe drumul edificării multilaterale a socialismului, ne însuflă puternice

(Continuare în pag. 2)

POLITICĂ ȘI CULTURĂ

(Urmare din pag. 1)

nilor de construcție socialistă s-au realizat opere artistice care stau cu cinste alături de înfăptuirile din domeniul producției noastre de bunuri materiale, realizări care ne reprezintă așa cum se cuvine în dialogul cu valorile altor culturi.

Nu este nevoie de nume pentru a ne aminti că treptele adăugate de epoca noastră, în prelungirea celor dăltuite de înaintași, se datoresc faptului că în cultură și artă am avut și avem oameni integrați vieții poporului, „suflet din sufletul neamului lor”, rezistenți la toate cintecele de sirenă ale facilității, falsității sau jocului grațuit.

Se împlinesc doi ani de cind, în acel istoric noiembrie 1971, plenara C.C. al P.C.R. a elaborat Programul de îmbunătățire a activității politico-ideologice, document de o excepțională valoare teoretică și practică, adoptat de Conferința Națională a Partidului, în care se definește cu clarviziune științifică rolul activ al noii conștiințe sociale în procesul edificării socialismului și comunismului. Perioada care a trecut de la adoptarea acestui program se caracterizează prin efervescență creatoare, printr-o intensă preocupare pentru îmbunătățirea stilului de muncă, prin reconsiderarea formelor, mijloacelor și metodelor care și-au dovedit eficiența în munca educativă, printr-o activitate laborioasă desfășurată la nivelul fiecărei organizații de partid în parte pentru a-și stabili programe de muncă proprii în acest domeniu și a le adapta continuu la cerințele noi pe care le ridică viața, la sarcinile izvorite din documentele de partid și de stat. În județul nostru, Programul de educație comunistă a determinat angajarea organelor și organizațiilor de partid într-o activitate vie, de soluționare a problemelor complexe pe care le ridică cerințele îmbunătățirii muncii educative. Activitatea ideologică a avut ca principal obiectiv mobilizarea tuturor oamenilor muncii la realizarea sarcinilor reieșite din hotărârile Congresului al X-lea, Conferinței Naționale, plenarelor C.C. al P.C.R., a indicațiilor prețioase cuprinse în cuvântările secretarului general al partidului privind dezvoltarea economică și social-culturală a județului nostru. În acest context, eforturile organelor și organizațiilor de partid au fost concentrate în direcția sporirii contribuției muncii educative la cunoașterea și însușirea de către mase a politicii interne și externe a partidului și statului nostru, la stimularea inițiativelor valoroase în întrecerea pentru realizarea cincinalului în patru ani și jumătate.

Știm bine încotro trebuie să mergem; aderăm unanim la cerințele adresate culturii și artei românești de întregul popor, prin glasul tovarășului Nicolae Ceaușescu. Dar aceasta nu e îndeajuns. Credem că se așteaptă de la toți slujitorii culturii și artei să găsească, printr-o continuă dezbateră sinceră, temeinică, deschisă, răspunsuri cât mai grăitoare la întrebarea **cum**. Un răspuns care nu va fi niciodată definitiv, încheiat, dar în a cărui continuă căutare trebuie să ne aflăm prin confruntarea pe care fiecare o are cu sine.

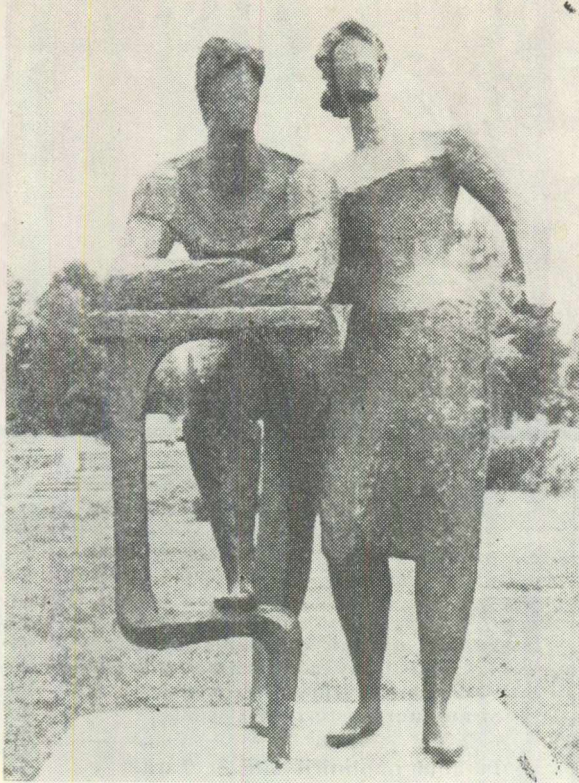
Biroul Comitetului județean de partid a căutat ca, în acești doi ani de bătaie pentru calitate, pentru eficiență, să îndrume cu grijă și activitatea scriitorilor, plasticienilor, compozitorilor, a tuturor creatorilor de artă, pentru ca operele lor să reflecte viața și activitatea oamenilor muncii de pe aceste meleaguri, marile transformări ce au avut loc în orașele și comunele județului nostru în anii socialismului. Întîlnirile periodice cu creatorii de artă, organizarea taberelor de crea-

ție — pictură și ceramică — la Topalu, Ostrov, Medgidia, organizarea unui festival ca „Pontica” al cărui scop a fost și rămîne un mai direct și mai activ dialog cu publicul, cu iubitorul de frumos, și multe alte manifestări culturale au însemnat tot atîtea modalități de sensibilizare a programului ideologic al partidului. Căci un spectacol bun, un concert, o poezie tulburătoare sînt căi stăruite spre inima omului; prin ele, prin forța lor artistică, prin mesajul lor autentic și fierbinte se împlinește minunat educarea patriotică și revoluționară, formarea omului nou, promovarea eticii și echității socialiste.

Dar nu numai instituțiile profesionale concurează la materializarea vastului program de educație etică, estetică, umană. Casele de cultură, cluburile, căminele culturale au un rol nu mai puțin important, ele fiind chemate, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, „să devină instituții de educație politică socialistă a muncitorilor, a celorlalți salariați, a tărânimii, a tuturor membrilor societății noastre”. Manifestările artistice organizate aici trebuie de aceea să stea și ele sub semnul deosebitului, frumosului. Case de cultură ca cele din Medgidia, Hirșova, Techirghiol, căminele culturale din Valul lui Traian, Chirnojeni, Cogea, Cobadin, Castelu, Ostrov au avut o activitate bogată, demnă de menționat. Formațiile artistice de amatori au prezentat numeroase spectacole pentru oamenii muncii în cadrul întrecerii brigăzilor artistice de agitație, concursului muzical-coregrafic „Dobrogea de aur”; un festival al teatrului de păpuși, dialogul pe aceeași scenă, iată numai câteva din manifestările care au antrenat amatorii noștri. Dacă adăugăm că la „Pontica”, „Serbările mării”, „Steaua litoralului” — acțiuni de anvergură — așezămintele culturale au fost de asemenea atrase, vom vedea cât de largă este gama posibilităților de afirmare a potențialului lor artistic. Că lucrurile nu au mers la fel de bine peste tot este la fel de adevărat. Mai dăinuie ici și colo rutina, comoditatea, spiritalul de automulțumire sau pur și simplu indiferența, ceea ce face să avem de-a face cu programe de minimă rezistență, pregătite în pripă, care nu se bucură — și e firesc — de o bună primire din partea publicului. Același lucru despre munca cu cartea. În general se poate vorbi de rezultate multumitoare — 60.000 de cititori, anual, organizarea unor simpozioane, recitaluri, întîlniri cu scriitorii etc., — dar în special, ici și colo, lipsurile nu... lipsesc. Lipsuri ce nu sînt o fatalitate, ci se datoresc unei colaborări slabe între intelectualii comunei cu pricina, risipirii forțelor în acțiuni mărunte și nesemnificative. Și fiindcă vorbim de colaborarea intelectualilor, e locul poate să spunem că acest principiu al eficienței muncii culturale de masă este tot atît de valabil și la oraș. Fiecare oraș, fiecare sat, fiecare loc de muncă are problemele sale specifice la care nu se poate răspunde într-un fel unic. „Societatea noastră are nevoie de muzică, de poezie, de teatru, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu. **În viitor cred că** vom avea nevoie de și mai multă muzică, de și mai multă poezie; omul va avea mai mult timp liber, va simți și mai mult nevoia îmbogățirii sale spirituale.” Marile evenimente ce marchează solemnmente clipe ale noului viitor, 30 de ani de la Eliberare și Congresul XI al Partidului se cer aurorelate cu realizări deosebite în toate domeniile, cu fapte.

Astfel scriem cronică unui an, cu gîndul, mereu, la clipa patetică a viitorului...

CONSTANȚA
BUZDUGAN

Privind
marea

viitorul începe azi

(Urmare din pag. 1)

sentimente de mindrie (pentru rezultatele bune care s-au obținut), dar și de răspundere, față de mărețele sarcini care ne stau înaintea. Este necesar, în fiecare unitate productivă, în orice loc de muncă, să fie evaluate cu toată atenția realizările actuale și cele care ar fi putut să fie obținute (și trebuie să le obținem) printr-o organizare mai judicioasă, printr-o mobilizare susținută a potențelor și energiilor, prin folosirea mai bună a capacităților de producție, prin economii sporite de materii prime și combustibili etc. „Producția industrială pe care o obținem în acest an — se arată în cuvîntare — va fi cu circa 15 miliarde de lei mai mare decît nivelul stabilit inițial în cincinal pentru 1973, înregistrîndu-se un ritm de creștere de aproape 15 la sută față de 1972. Volumul producției industriale din 1973 este superior celui obținut în întregul cincinal 1956—1960”. Și: „Productivitatea muncii în industria republicană a crescut în acești trei ani ai cincinalului cu 24 la sută, iar în anul 1973 cu 9,6 la sută față de anul precedent”. Dar, dacă „am realizat planul cu o depășire semnificativă și în acest an, este de înțeles că plusul de producție pe care l-am fi putut realiza ar fi fost cu mult mai mare dacă s-ar fi lucrat în toate sectoarele cu capacitatea maximă, folosindu-se pe deplin posibilitățile de care dispune astăzi economia românească”. Fără îndoială, succesele obținute de oamenii muncii din patria noastră, în industrie, în agricultură, în toate sectoarele de activitate, constituie o garanție și un temelie prețios pentru activitatea anului ce vine. După cum spune o tradițională expresie românească, „semne bune anul are / de belșug și bunăstare”, anul 1974 se arată de pe acum într-o atmosferă vibrantă de energii creatoare, de emulație. Marile investiții din fondurile statului în industrie, în agricultură, în construcții etc., de pînă acum, vor fi întrecute de investițiile viitoare. Marile recolte obținute în anii 1971—1972, recolte din acest an vor trebui depășite. În 1974 industria republicană va trebui să realizeze o producție globală cu 16,4 la sută mai mare decît în acest an, în timp ce producția agricolă va trebui să crească cu 21,5 la sută. Investițiile alocate pentru dezvoltarea economică și socială a țării vor spori cu 18,1 la sută. Un accent deosebit va fi pus pe livrarea ritmică și la înalți parametri calitativi a mărfurilor destinate exportului; cantitatea lor va crește cu 43,5 la sută (iar în

devize libere, cu 76,3 la sută). Se prevede că productivitatea muncii să fie cu 9,6 la sută superioară celei din 1973, iar cheltuielile la 1000 lei producție-marfă să scadă la 97,2 la sută față de nivelul actual. Întregul complex de măsuri privind realizarea planului pe anul 1974 va permite creșterea venitului național cu 14,6 la sută, în vreme ce veniturile reale pe cap de locuitor vor putea spori cu 8,6.

Prevederile planului național unic de dezvoltare economică-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1974, cit și cele ale legilor adoptate în acest sens în Marea Adunare Națională, întrunind adeziunea întregului nostru popor, oferă cu elocvență liniile edificatoare ale dinamicii economice și sociale a țării în viitorul an, arată căile și mijloacele îndeplinirii și depășirii parametrilor propuși, constituie o imagine impresionantă a noii trepte de civilizație și progres pe care vom urca, toți fiii acestui pămînt, în 1974. Depinde de fiecare om al muncii, de toți cetățenii patriei noastre socialiste îndeplinirea cu cinste a acestor înalte cerințe.

La lucrările Plenarei comune, cit și în cadrul dezbaterilor care au avut loc în ședințele de lucru ale secțiilor Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale, la Plenara Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste, cit și la lucrările Marii Adunări Naționale, într-un spirit de unanimă adeziune, de cald și puternic atașament, de vibrantă responsabilitate, au luat cuvîntul numeroase cadre de răspundere, activiști de partid și de stat, reprezentanți ai organizațiilor de masă, specialiști, oameni ai muncii, afirmînd cu plenitudine voința întregului nostru popor de dezvoltare în ritm susținut de patriei, spre cîrmurile de aur ale socialismului și comunismului.

Din cuvîntul rostit în cadrul lucrărilor sesiunii Marii Adunări Naționale de deputatul Vasile Vilcu, prim-secretar al Comitetului județean Constanța al P.C.R., se desprind o seamă de măsuri și sarcini asumate de oamenii muncii din județul nostru pentru realizarea în cele mai bune condiții a obiectivelor ce ne revin pe aceste meleaguri dintre Dunăre și Mare.

Umăr la umăr, toți fiii acestui pămînt al României socialiste întîmpinăm anul ce vine cu o hotărîre nestrămîtată, ca un cor uriaș de vreri și ca o expresie ardentă a mersului nostru avîntat pe drumul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră.

orașul

STRATEGIA EXPANSIUNII

Cu puțină îngăduință imaginativă, orașul pare secțiunea transversală a unui baobab plantat cam pe vremea lui Darius și a lui Heraclit, pe care se rotunjesc vizibil, aproape cu ostentație, virstele-i succesive. În funcție de capriciile istoriei, orașul se va fi și replitat ca importanță politică și economică; nu va ceda însă nici un pas din teritoriul odată cîștigat, odată însuflețit prin forfotă și larmă umană. Există ceva irevocabil în această febrilă extensie în care zidurile cetății se mută mereu mai spre nord și mereu mai spre vest, laolaltă cu porțile și cu soldații ei de pază; spații pindite din turnuri, năpădite de troscot și de umbrele morților cetății vor trece succesiv sub imperativul urbanizării lăsînd loc altor spații neliniștitoare, cu alt troscot și cu alte umbre.

În sec. III î.e.n., zeii protectori ai așezării își garantau securitatea privată doar în perimetrul peninsulei, apoi, pînă ceva mai sus, acolo unde mai este încă vizibil zidul incintei tirzii, de sec. III-IV e.n. Ruinele celor două părți, de nord și de vest, stau mărturie la disponibilitatea orașului pentru alte spații în afara celor marine, sau poate cîmpia pe care ne e greu să ne-o închipuim azi, sufocată de asfalt, de la b-dul Republicii încolo, spre nord, va fi fost tinjită ca o altă ipostază a mării. Deși mai puțin reconstruită, sau poate tocmai de aceea, partea de vest cu pragul și cu usciorii ei de piatră, pe care au alunecat cîndva gratiile **catharactei**, pare mai umană. În tăcerea geologică a blocurilor ei masive, cu aceeași îngăduință imaginativă, poți desluși vibrația furtunoaselor chemări spre alte orizonturi și vremurile mai noi se vor supune lor, îndemnînd așezarea să-și escaladeze propriile-i ziduri și să zorească înversunată spre inima cîmpiei. Cîști-gîndu-și o relativă autonomie față de mare, orașul se complice, pierzîndu-și delimitările austere în schimbul pitorrescului și al prolixității, fără corsetul rigid al zidurilor, sau mai degrabă al nesiguranței care înălțase cîndva aceste ziduri, izbucnește eflorescența mahalalelor și acestea reluînd, cumva parodic, stilul de a se dezvolta al orașului însuși prin succesive acumulări de spațiu. Ca și cum spaima atîtor secole ar fi cedat brusc în favoarea unei plăcute și prelungite febre iscoditoare, orașul se revărsă pletoric spre toate punctele cardinale, clădînd în grabă din chirpic și olane, zăbovind apoi în avînt posturi pentru ca linia întregului să se rotunjească iar, după legea locului. Frenesia expansiunii în acea manieră ritmică în care se dispun cercurile de pe secțiunea transversală a unui copac caracterizează, de astă dată în mod rațional, orașul prezentului care-și asumă aproape simultan perspectiva asupra spațiilor lacustre din nord, asupra cîmpiei neutre din nord-vest și vest, reconfirmîndu-și fidelitatea față de mare prin noile cartiere din sud.

Se întîmplă astfel ca orașeanul legat trup și suflet de soarta orașului său să guste la discreție din plăcuta derută a posibilei rătăcirii; plăcută, fiindcă, a te rătăci în propria-tă casă înseamnă a avea unde, senzație întoarsă în orgoliu de locuitor al unui megalopolis. Posibilă, fiindcă orașul, preocupat multă vreme doar de strategia expansiunii lui, își va fi neglijat toaleta lăsînd prezentului, cu multă generozitate, grija dezvoltării lui intensive.

C. NOVAC

de la cunoaștere la creație

Creativitatea este o problemă viu și larg abordată la noi și în lume. Nu numai de psihologi, care-i studiază cauzele, mobilurile, stimulii, altfel spus, condiționările, sau îi precizează modulele etc. Sociologii, istoricii științelor sau artelor, pedagogii-metodicieni concurează la explicarea creativității. O opinie unanim împărtășită este aceea că, departe de a fi un dar pentru ciiva „aleși”, înclinația creativă este destul de frecventă, o condiție fiind depistarea, orientarea și stimularea ei de către factorii educaționali. Esența psihologică a creativității constă, după Al. Roșca, V. Pavelcu și alți cercetători, într-o mobilitate, fluiditate sau flexibilitate a gândirii, capabilă de a discerne noul, de a inova. Noțiunile care încearcă a desemna această esență pot fi diferite (unii adaugă flexibilității alte caracteristici, ca originalitatea, imaginația sau inventivitatea etc.) Ele se polarizează însă în jurul aceleiași realități, al aceluiași miez, care e natura creativității. În felul acesta, creativitatea nu numai că este (teoretic) cognoscibilă, dar este și depistabilă (practic), putând fi stimulată ca atare la subiecții care manifestă tendințe de creație sau invenție. În fine, alți cercetători vorbesc de o independență a gândirii, înțelegând prin aceasta, desigur, o atitudine deschisă noului, o debarasare de lestul șabloanelor, spirit de discernământ. Interesează deci, în orientarea elevilor în școală și în afară de școală, a studenților, a adulților chiar, dezvoltarea înclinației de a gândi novator. Firește că nu poți crea într-un domeniu sau altul fără a-l stăpîni. Creația se bazează pe cunoașterea temeinică a domeniului în care vrei să inovezi. Creația pornește deci, ca pilonii unei structuri arhitecturale, de la o bază, care e cunoaștere aprofundată. Cu cât mai înalt e gîndul, cu atât mai adîncă trebuie să fie fundația. Mai adîncă și mai trainică. Sfera de manifestare a creativității este tot atît de vastă cite domenii și preocupări umane sînt. Interesează, desigur, eficiența socială, utilitatea de ordin practic, rezultatele creativității. În activitatea practică, acestea se materializează în invenții și inovații, în ipoteze și teorii, în metode și procedee, în soluții constructive, în opere literare și artistice etc. Predispozițiile și înclinațiile sînt stimulate (sau diminuate) de factori subiectivi și obiectivi de o mare diversitate. Pînă la creație și invenție sînt etape, adesea dificile, descoperirea noului, afirmarea lui cer pasiune, strădanie neîntreruptă. Nu poate fi considerat educator adevărat acela care nu e preocupat să detecteze și să sprijine înclinațiile creatoare. Indivizii amorfi, înșii rutinieri, blazați și pesimiști, în familie, în școală, în orice loc ar fi, pot constitui

o frînă în calea cristalizării și afirmării aptitudinilor creatoare. Se spune și că adevărații creatori trec „pragurile” cu fermitate. În societatea noastră socialistă sînt create condiții favorabile dezvoltării nestîngerite a capacităților creatoare. În școlile de toate gradele, în institutele de învățămînt superior, au fost întreprinse măsurile să creeze un climat propice dezvoltării gîndirii creatoare a tinerelor generații. Ceea ce nu înseamnă că nu există loc pentru mai bine. Trebuie să facem mai mult — simțim cu toții această cerință — e un imperativ. De la cea mai fragedă vîrstă, la anii impetuși ai adolescenței și de aici la maturitate, trebuie să le dezvoltăm copiii, tinerii, interesul pentru cunoaștere, pasiunea noului, să fim receptivi la inițiativele pozitive, să stimulăm creația și invenția. Urmărim cu plăcere activitățile pionierilor din orașul și județul Constanța, preocuparea susținută a organizatorilor acestor activități de a insufla copiilor setea de a ști, năzuința spre frumos, spre mai bine, pasiunea noului. În școli sînt cercuri pe materii, care polarizează elevii cu aptitudini speciale și le conjugă năzuințele de cunoaștere. În facultăți și institute, alături de cadrele didactice, studenții sînt și trebuie atrași — în număr sporit — în munca de cercetare. Ca să-și facă tot mai fructuoasă prezența, atitudinea novatoare, în pofida mentalităților închistate și a practicărilor ici și colo a buchiselii și nivelării, e nevoie de osîrdie. Importantă este nu însușirea unui quantum de cunoștințe „pasive”, așezate în memorie ca într-un inventar, ci zestrea de informații active, asociate multiplu cu datele științei și practicii „la zi” de la care e posibil zborul gîndirii. Cunoștințele din domeniul care te preocupă să nu fie doar pieșele unui depozit (memoria), ci și fermenți spirituali ai detectării noului. Conjugate continuu cu datele realității, aplicate fenomenelor lumii înconjurătoare, puse în noi ecuații cu una sau mai multe necunoscute, cunoștințele vor rodi. Vom spune un NU răspicat cunoașterii ca literă moartă, ideilor de „insectar”, conștinței spirituale, cu iz de naftalină, încercînd să folosim cît mai eficient această materie denuțită pînă nu de mult „bagaj”. Cineva cu un „bagaj” oricît de mare de cunoștințe rămase însă la un stadiu amorf și inoperant, de „tutti frutti”, poate fi privit ca un caz curios. ca un mamut al cunoașterii, admirat de snobi. curtat de pierdere-vară, poate fi util chiar în conversații „de salon”, răminînd însă iremediabil poate, la stadiul cunoașterii fără scop. Așa zisa cunoaștere contemplativă, delectabilă firește

ION LUNGU

(Continuare în pag. 15)

că, în condițiile actualului raport de forțe pe arena internațională, fiecare popor, mare sau mic, poate contribui, potrivit intereselor sale, la soluționarea marilor probleme care confruntă omenirea. Paralel cu dezvoltarea relațiilor bilaterale, căroră țara noastră le acordă o însemnătate deosebită, România participă activ la lucrările organismelor internaționale și, în primul rînd, ale Organizației Națiunilor Unite. Sîntem membri a 43 de organizații guvernamentale și a peste 532 de organizații neguvernamentale, aducîndu-ne aportul la căutarea de soluții constructive pentru marile probleme ale vieții internaționale actuale. Această dublă preocupare, concepută ca un tot dialectic, s-a cristallizat în numeroase inițiative care au adus

O POLITICĂ
ACTIVĂ DE
COOPERARE
ȘI PACE ÎNTRE
NAȚIUNI

țării noastre, în cercurile diplomatice și în opinia publică internațională, un meritat prestigiu pentru dinamismul și tenacitatea politicii ei de apărare a păcii.

Optimismul nostru provine din aprecierea activității României socialiste consacrate instaurării în viața internațională, de către toți și față de toți, a principiilor independenței și suveranității naționale, principii care se bucură de o autoritate tot mai largă. Viața internațională confirmă cu prisosință că aplicarea strictă a acestor principii este singura în măsură să asigure un climat de cooperare, securitate și pace, că încălcarea lor provoacă daune grave țărilor respective, cauzei păcii în ansamblul ei. Promovarea unei politici de destindere și securitate — sublinia conducătorul partidului și statului nostru — reclamă absolut tuturor națiunilor să-și facă auzit glasul în afirmarea năzuințelor de pace și să ia parte activă la viața internațională, la soluționarea tuturor problemelor.

Este aceasta o politică principală, curată ca un cristal, în

consonanță deplină cu cele mai înaintate poziții și exigențe ale lumii noastre contemporane. Această politică externă, care are în persoana tovarășului Nicolae Ceaușescu principalul său arhitect și promotor, a adus țării noastre prieteni pe toate meridianele, stimă, prestigiu și autoritate.

„Distinsul nostru oaspete — decara președintele Richard Nixon, cu prilejul vizitei tovarășului Nicolae Ceaușescu în S.U.A. — dintre toți oamenii de stat din lume, a jucat unul din cele mai însemnate roluri ale unui om de stat de pe glob, prin faptul că a văzut ansamblul problemelor mondiale cu care sîntem confrunțați și nu numai pe acelea care implicau propria sa țară, sau o altă țară cu al cărei conducător el putea discuta într-un anumit moment. El a dat dovadă de înțelepciune și înțelegere și a contribuit enorm la deschiderea unor dialoguri care, altfel, ar fi rămas, poate, închise, pentru totdeauna”.

Sînt acestea încă o mărturie a imensului prestigiu de care țara noastră se bucură pe mapamond, prestigiu la care o remarcabilă și decisivă contribuție a adus-o conducătorul partidului și statului nostru, personalitate proeminentă a vieții politice contemporane. Cu toate succesele înregistrate în edificarea unei lumi a păcii și colaborării, arena mondială este confruntată cu numeroase probleme majore, care afectează grav dezvoltarea socială, înseși destinele omenirii. În primul plan se află problema dezarmării, lichidarea pericolului unei conflagrații nucleare, eliberarea popoarelor de uriașă povară a înarmărilor care absorb în momentul de față peste 200 miliarde de dolari anual. Pe globul nostru, două treimi din omenire suferă din cauza foametei, a ignoranței și obscurantismului. Datoria de solidaritate umană reclamă dezvoltarea unei largi cooperări în favoarea acestei părți a omenirii.

Promovarea largă a colaborării între națiuni constituie parte integrantă a însăși politicii generale de înfăptuire a securității pe plan european și mondial, de lichidare a neîncrederii, suspiciunii, animozităților între state, de creare a unui climat în care fiecare națiune să fie pusă la adăpost de orice atac sau agresiune, în care colaborarea interstatală să se poată desfășura nestîngerit. Pășim în anul ce vine cu speranță că rațiunea, voința popoarelor vor contribui la instaurarea unei păci trainice în lume. Succesele obținute în 1973 pe plan intern cit și pe plan extern demonstrează încă o dată consecvența, realismul și cetezanța revoluționară cu care partidul, întregul nostru popor își îndeplinesc îndatoririle naționale și internaționale.

SIMION TAVITIAN

Intimpinarea unui nou an este optimistă prin tradiție. Dar optimismul cu care poporul nostru întimpină noul an are rădăcini mai trainice, mai adînci: el stă-n convingerea că fiecare an marchează în patria noastră socialistă o treaptă spre noi culmi de civilizație și progres, că printr-o muncă neobosită și avîntată, realitatea devine alt nume al posibilității.

Un solid temei de mindrie, satisfacție și optimism îl constituie și activitatea și poziția țării noastre pe arena internațională, contribuția românească la determinarea unui curs sănătos al evenimentelor externe, la reglementarea marilor probleme ale păcii și securității mondiale, în care poporul român, împreună cu celelalte popoare, este vital interesat.

„După cum este cunoscut — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — în viața internațională contemporană se produc deplasări și transformări innoitoare. Popoarele înțeleg tot mai clar necesitatea de a pune capăt pentru totdeauna vechii politici de dominație, forță și dictat în relațiile internaționale, de a instaura relații noi, bazate pe respectarea dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur destinele, pe egalitate deplină între toate națiunile, pe principiile independenței și suveranității naționale, pe colaborare reciproc avantajoasă. Ca urmare, în lumea de astăzi se conturează tot mai evident cursul spre destinderea relațiilor internaționale, spre cooperare și pace între națiuni”.

Într-adevăr, una din căile principale pentru însănătoșirea climatului internațional, pentru apropierea între țări și popoare, o constituie stabilirea și intensificarea continuă a relațiilor bilaterale între state, largirea colaborării politice, economice, tehnico-științifice, culturale, cu toți cei ce doresc o asemenea colaborare, la baza căreia să stea principiul independenței și egalității suverane a statelor. România a desfășurat și desfășoară pentru aceasta o vastă activitate politică și diplomatică, a stabilit contacte, a folosit schimburi de vizite la nivel înalt cu reprezentanți ai numeroase țări din Europa Occidentală, America, Asia, Africa.

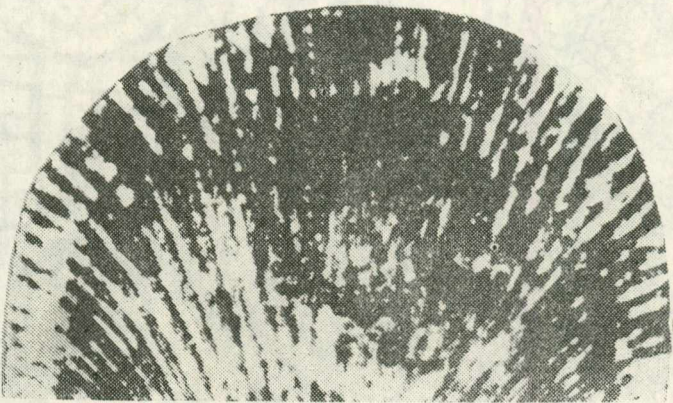
„În cursul tuturor vizitelor efectuate în acest an în străinătate — sublinia secretarul general al partidului nostru — am putut constata aprecierea de care se bucură poporul român, politica sa de dezvoltare economico-socială, independentă, preocupările sale de a-și crea o viață liberă, prosperă, corespunzător dorinței și năzuinței sale. Am putut constata, cu multă satisfacție, că politica României socialiste, de colaborare și pace în lume, se bucură de aprecieri deosebite, că pe toate meridianele poporul român are prieteni”.

Optimismul nostru provine din convingerea insuflată de partid,

CĂLIN SABIN

sărbătoare

E sărbătoare acum în patria mea,
singe pulsează mai fierbinte
prin tulpină către fruct,
pe dealuri focurile s-au rupt
din rădăcini,
tot neamul meu e strîns în
jurul prinosului de belșug,
slăvirea partidului respiră
prin palmele-i cu contur
de floare de miei,
cine sîntem acum, cine eram
altădată.
Glasul bucuriei rodește în
suflet.

LIVIA MARINĂȘ

din nou

Azi am văzut iar pădurea :
era freamăt metalic de sonde,
era glas de păsări străvezii-
oțelit,

era verdele ierbii încins-
împietrit ;

azi am văzut iar pădurea :
era gestul amar din obraz,
era bucuria din spice,
era roșeața clădirilor nalte ;

azi am văzut iar pădurea,
era freamăt de miini și
era dulceața de piini,
era ochii senini durînd veșnicii,
era trupuri adînc împlîntate-n

țării ;
azi am văzut din nou pădurea
mea,
era cîmpie, era putere, era țară.

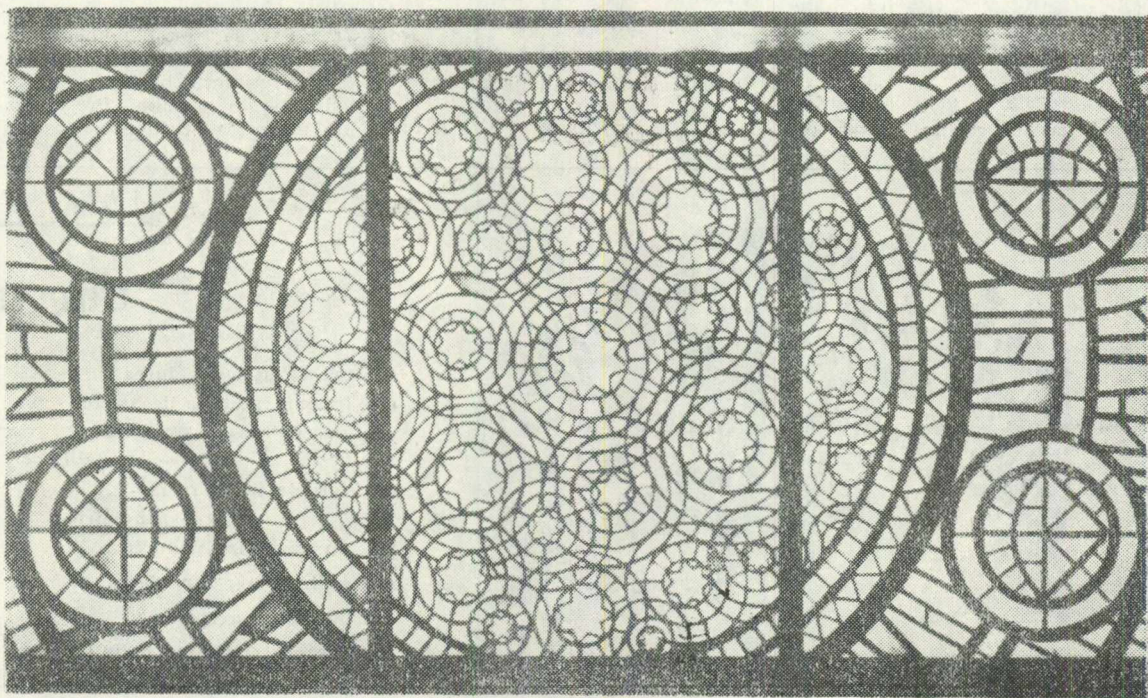
ieșirea din labirint...

Cea de-a doua carte de eseuri, **Ieșirea din labirint...** (ed. Eminescu, 1973) confirmă vocația de teoretician și de ideolog a lui Dumitru Popescu prin caracterul sistematic al investigației care se cristalizează în evidențierea abstractă a unor legi și tendințe ale vieții sociale. În special, autorul urmărește să formuleze de pe poziția ideologiei marxiste și din premisele umane existente, datele esențiale ale unui prototip uman superior generat dar și generând într-un complicat proces al interdependențelor, o „epocă istorică previzibilă”, adică societatea comunistă. Eseurile de față dezvoltă sau nuanțează în mare parte ceea ce a fost fie și numai enunțat în **Biletul la control** (1968), carte întâmpinată la vremea ei cu un entuziasm nedismulat ulterior, pentru că era expresia unei gândiri de o surprinzătoare elasticitate și putere de penetrație, hotărâtă să sintetizeze curajos și prob adevărurile unei etape sociale eliberate în general de dogmatism dar nu și de unele dogme. Caracterul evident polemic al acestei prime culegeri de eseuri reieșea din opoziția permanentă dintre nou și vechi pe de o parte, și nou și ideal pe de alta, opoziții localizate precis la o arie de interese sociale și culturale ale națiunii. Polemica din **Ieșirea din labirint...** — păstrând mecanismul de bază — este extinsă, după cum observă și Ion Ianoși într-un articol din **Luceafărul**, la o critică a umanismului propus de unele curente sau realități occidentale, de pe poziția umanismului socialist, fără a neglija cu nimic problemele etapei actuale a dezvoltării noastre. Pentru că autorul lor este antrenat mereu, cu optimism energic, în lupta pe o baricadă reformatoare, eseurile au un ton violent, neobosit să exalte sau să vestejească cu patetism metaforic o idee, să revendice sau să jubileze înaintea descoperirii vreunei. În aceste condiții de campanie susținută este folosit foarte mult, din necesități de exemplificare plasticizatoare, portretul. Arta capricioasă a eseistului oscilează însă fie spre trăsăturile de o înaltă noblete, fie spre grotesc și caricatură. Pentru a ajunge să ne dezvăluie cel mai sublim stil al existenței umane, autorul îngroașă sau inventariază alcătuiind fișele caracterologice ale dogmaticului, snobului, vanitosului, eroului, viciosului, inteligentului diabolic sau creatoare, pătimășului, intransigentului revoluționar etc., totul fiind guvernat de sinceritatea absolută și de necesitățile polemicii, de dorința autorului de a epuiza orice temă abordată în punctele ei nevralgice, în fața auditoriului (pentru că aceste eseuri, prin stilul lor, sint fermecătoarele conferințe ale unui orator desăvârșit pe care orice public l-ar asculta cu plăcere). Ideea centrală a eseurilor este că „Noua civilizație socialistă nu poate fi propulsată de convingeri unilaterale sau incremenite, oricât de puternice, de a-dinci, și cu atât mai puțin de fanatism” (p. 77), deoarece ea nu poate fi compatibilă decît cu maleabilitatea inteligentă a convingerilor capabile să asimileze „tot ce e nou și progresist în gîndirea lumii.” O altă afirmație tranșantă făcută cu aceeași intransigență revoluționară consideră, în spiritul cel mai modern confirmat de practica partidului nostru, că „Materialismul dialectic și istoric este filo-

sofia libertății de gîndire, a jocului neîngrădit al minții, suma forței de creație a spiritului uman, rezultatul frămîntării tuturor celor care caută drumul spre fericire” (p. 81). Plecînd de aici, Dumitru Popescu pornește la o amplă investigație a naturii umane schițînd și perspectivele viitorului. Este cercetat însă nu numai drumul umanității către o nouă concepție umanistă, ci și efortul naturii de a se umaniza. Autorul observă că însăși „natura devine tot mai mult conștientă de sine” acceptînd să „ia tot mai mult chip de om” (p. 135). Sensul ascensiunii naturii pasive spre natură activă, creatoare, superior organizată, dă încredere „într-o posibilă umanizare generală a universului”. Pe de altă parte, în toate problemele abordate privind relațiile individului cu societatea, tradiția trecutului și „viitorului” și natura cosmică, autorul constată superioritatea umanismului socialist, ca singura concepție progresistă în stare să ofere certitudinea unei dezvoltări armonioase a omului, ajutîndu-l nu numai să se elibereze de spaimă, derută sau înstrăinare, ci să și ajungă efectiv la fericire văzută ca o fericire a societății din care face parte. Din confruntările minuțioase ale unei sume de modele morale negative și pozitive se alcătuieste treptat portretul omului nou, al eroului ca prototip al umanității comuniste. Însă, ideea de a oferi un prototip rămîne o frumoasă și pură ipoteză care nu se poate transforma în fetiș, deoarece în mod inevitabil va fi supusă dialectic revizuirilor ulterioare ale istoriei celei mai apropiate începînd probabil cu ziua de mîine. De aceea mult mai fertile mi se par în aceste eseuri referințele la unele probleme de actualitate stringență privind chiar modalități ale educării omului producător de valori în spiritul progresului moral și spiritual. Un loc important îi revine în acest proces delicat și artei, acelei arte complexe „prin frumusețe, dar și prin accesibilitate, prin bogăția nuanțată a universului spiritual, dar și prin claritatea liniilor de forță ale fizionomiei morale” (p. 47), pledînd pentru sinceritate, care este „adevărată libertate a spiritului”. Subliniînd că „cultura trebuie să zguduie conștiințele pentru a le trezi, nu pentru a le confuziona” (p. 113), autorul repudiază acele forme ale artei care accentuează,

în loc să atenueze, agresiunea „unui infinit șir de noxe morale, intelectuale, sociale” asupra omului, ca și acele manifestări dispuse să pledeze cauza răului și nu anihilarea lui. De aceea reprezentarea răului în opera de artă are nevoie de o poziție polemică, susținută în numele considerării umane. O atenție specială este acordată așa-zisei „ermetizări” a artei. Făcînd distincția dintre experiment și simpla paradă a încifrării, autorul consideră (valorificînd experiența artei moderne) experimentul o încercare tot mai accentuată a artei de a se exprima făcînd uz și de alte forme de gîndire (cum e cea matematică) spre deosebire de imposibilitatea goală de sens (p. 158). Criteriul artei autentice este în acest caz acela al posibilităților ei de a intra în comunicare cu individul, convertindu-l la idealuri umanitare. Pe de altă parte și publicul, în mod obiectiv diferențiat ca înțelegere, trebuie înțeles de creatori în diferențierea lui obiectivă și nu ignorat sau disprețuit, așa cum și publicul are datoria să iasă din inerție și să se apropie de arta care pretinde un nivel superior al înțelegerii. În aceste împrejurări autorul conchide că atît snobul cit și incultul zgometos și obtuz vor face loc în societatea viitorului, în proporție de masă, personalităților armonioase, mereu neliniștite de limitele cunoașterii. Stilul oral excelent prin grația dezvăluirii cu simplitate a adevărilor celor mai complicate, știința de a implica publicul cu dezinvoltură în problema smulgîndu-l din inerție, puterea de a vesteji falsul și prejudecata în folosul unei gândiri libere, tenacitatea de a surprinde adevărul într-un limbaj accesibil silîndu-l să se lase cucerit prin jerbe de definiții, comparații, metafore care nu fac altceva decît să servească mobilurile gândirii abstracte, îl situează formal pe Dumitru Popescu în categoria eseistilor de tipul lui Emerson sau Wilde. Numai că în aceste eseuri, Dumitru Popescu propune, pe lingă un model de gîndire, și o terapie a gîndirii cu scopul de a facilita drumul acelei imperioase „regenerări spirituale” a masei, inițierea lor mai accelerată în esența gîndirii marxiste. Rațiunea acestui gest stă în convingerea profundă, pretutindeni exprimată, că „a venit timpul ca filosofia să devină o disciplină cu adevărat democratică, de masă” (p. 71).

MIRELA ROZNOVEANU

• SILVIU BĂIAS

În ultimii cinci ani, deci într-un timp relativ scurt, au fost editate la noi nu mai puțin de patru istorii ale literaturii patriei lui Homer: **Literatura elină** a lui Jean Defradas (Ed. Tineretului 1968, colecția Lyceum); **Istoria literaturii neogrecești** de C. Th. Dimaras (E.L.U., 1968); **Istoria literară a Greciei antice** de Robert Flacelière (Ed. Univers, 1970) și, în fine, cea mai nouă dintre ele, **Istoria literaturii eline**, autoare fiind Maria Marinescu-Himu și Adelinea Piatkowski (Ed. Științifică, 1972).

Ce vrea să spună apariția acestor istorii ale literaturii grecești, una dintre ele, aceea a lui Defradas, avînd și o antologie a poeziei și prozei eline? Că, neîndoielnic, în țara noastră, există un interes major pentru clasicitatea greacă. De altfel, lucru deja remarcat, tot ce apare la noi în legătură cu culturile clasice, greacă și latină, are un adînc răsunet de harfă eolică în sufletele contemporanilor noștri. Nu mai vorbim de nivelul înalt la care se situează exigențele mereu sporite ale cititorului modern și care se cer satisfăcute prin lucrări în concordanță cu ultimul cuvînt al științelor, în cazul nostru — al științelor umaniste. Cîtă distanță de la Manualul de

putere de circulație în lumea miceniană și submiceniană. Anumite personaje mitologice apar, în lumina ultimelor cercetări folosite și în istoria literară de care ne ocupăm, ca istorice și demonstrînd relațiile lumii miceniene cu egiptenii și fenicienii în această parte a bazinului Mediteranei, unde aveau să se contopească valori culturale afroasiatico-europene și să dea naștere „minunii grecești”.

Volumul recent apărut e o amplă prezentare a literaturii eline urmîrînd diacronic, în desfășurarea ei de peste un mileniu, adică de pe la 800 î.e.n. și pînă în sec. al V-lea e.n. și dimensionată pe principalele aspecte ale producției literare din Grecia antică. Pornind de la ideea că aprecierile cu privire la valorile și concepțiile estetice din literaturile clasice, greacă și latină, trebuie să fie formulate după criterii obiective, iar nu după opinii dogmatice sau pe baza unor paralelisme inadecvate luate din domeniul literaturii universale, autoarele au tentat și au reușit în totul să contureze trăsăturile principale și aportul creației literare a grecilor antici la geneza culturii europene, elementele de cultură greacă și latină fiind absorbite de fiecare epocă în parte.

O ISTORIE A LITERATURII HELADEI

Istoria literaturii elene al lui Teodosie B. Oeconomide editat pe la 1898, — totuși demn de laudă fiindcă apărea într-o tipolitografie de la Brăila, pentru uzul elevilor de liceu — și **Istoria literaturii eline** a celor două ilustre profesoare din cadrul Facultății de limbi clasice și orientale a Universității bucureștene! Lucrarea de istorie a literaturii vechi grecești, produs al studiilor românești de filologie clasică, e un volum dens de 670 de pagini, cu excelențe reproduceri foto după operele de artă ale antichității (ceea ce o face și mai atractivă), e o realizare științifică de prestigiu bazată pe o bogată bibliografie de specialitate, din care nu lipsește și contribuția oamenilor noștri de știință din domeniul de studii privind antichitatea greco-romană. Se simte, în menționata istorie literară, și participarea științelor de graniță la elucidarea unor probleme pînă acum rezolvate doar parțial: cazul tăblițelor de lut cu scriere lineară din studierea cărora rezultă că **Iliada** și **Odiseea** nu sînt unicele monumente literare pînă acum ale amintirii miturilor care au avut o mare

Autoarele acceptă periodizarea obișnuită a istoriei literaturii eline (arhaică, clasică, elenistică și romană), dar acordă o deosebită atenție la două etape, preliterare, de mare importanță pentru dezvoltarea ulterioară a creației literare din vechea Grecie: etapa miceniană (aprox. 1300-1120 î.e.n.) și cea submiceniană (aprox. 1120-1050 î.e.n.), iar în prelungirea acestora, secolelor al X-lea și al IX-lea î.e.n. numite și „secolele obscure”, din cauza puținelor știri referitoare la perioada de trecere de la finele mileniului II către primele secole ale mileniului I î.e.n., perioadă foarte importantă în constituirea fondului de mituri, legende și povestiri.

Prezenta istorie literară oferă, cum era și de așteptat, o atenție deosebită perioadei clasice a literaturii eline, secolelor V și IV, precum și perioadele elenistică și romană, în treaga lucrare încheindu-se cu o postfață în care e subliniată vitalitatea acestei literaturi, filiația structurală între viața din Grecia contemporană și aceea a antichității, remarcabilă și azi în unele monumente literare orale, în anumite tradiții, povestiri, cîntece și dansuri. Mai mult, vechea literatură greacă a transmis motive și teme întregii literaturi europene, iar spiritul tragic antic îl găsim, căci a trecut Atlanticul, în teatrul lui O'Neill. Sînt prezentate, dar numai în cîteva aspecte fugitive, influențele exercitate asupra literaturii române, începînd cu Dosoftei și terminînd cu timpul nostru, cînd „cultura greacă (veche, dar și cea nouă, n.n.) este valorificată prin inițierea a numeroase studii și tîlmăcirii” **Istoria literaturii eline**, cu care ne-au dăruit cele două erudite profesoare ale Universității din capitală, constituie cel mai nou, dar și cel mai pus la punct tratat de istorie literară a clasicității grecești, mentor deosebit pentru toți cei care urmăresc fenomenele de cultură, iar pentru studenți și elevii noștri de liceu o a-leasă călăuză spre lumile de frumuseți ale Heladei. Pe cînd un tratat, de aceeași proporții, privitor la istoria literaturii latine?

IOAN MICU

Sistemul stelar și zborul cosmic

Dacă ar fi transpusă pe ecran, proza lui Corneliu Ștefanache ar impune folosirea peliculei alb-negru. De un patetism auster, vorbind mai mult despre oameni și problemele lor de azi decît despre frumusețea atemporală a naturii, această proză sacrifică, în favoarea intensității dramatice, diferitele posibilități de seducție de care dispune spiritul moldovenesc. Într-o anumită măsură, Corneliu Ștefanache se conformează îndemnului, pe care G. Călinescu îl adresa romancierilor români, de a se smulge din contemplația extatică a peisajelor pentru a-și privi și studia cu atenție semenii. Cărțile sale (volumul de nuvele **Cercul de ochi**, 1968 și romanele **Zei obosiți**, 1969, **Dincolo**, 1970, **Paralele**, 1970, **Ziua uitării**, 1972) îl situează pe om în mediul lui specific, în societate, și îi reconstituie viața intimă în funcție de evenimentele care se petrec în acest mediu. Rarele descrieri de natură, atunci cînd nu reprezintă decît un mijloc suplimentar de definire a personajelor (nuvela **Insectele**), au cel mult rolul de a crea atmosfera de urgență în care se clarifică raporturile dintre membrii unei comunități (episodul inundațiilor, din **Ziua uitării**). Totodată, cei cîțiva solitari evocați nu sînt nici așteți vizitatori și nici fii ai naturii, ci oameni de acțiune dirji care au suferit rigorile istoriei și care temporar meditează pentru a găsi mijloace mai realiste de integrare socială.

Observațiile de mai sus sugerează și abaterile de la concepția călinesciană asupra romanului. Deși nu utilizează o „limbă dulce ca un fagure de miere”, recurînd, dimpotrivă, la expresia de-o oraltate aspră, bărbătească, deși preferă, satului și naturii, orașul și civilizația, Corneliu Ștefanache rămîne totuși un scriitor moldovean, adică un liric care nu gustă situațiile burlești și care nu are suficientă mobilitate sufletească pentru a face clasificări tipologice. Curiozitatea sa față de existența umană nu este științifică, ci justițiară. Asumîndu-și misiunea de a vorbi în numele celor care nu sînt ascultați la un moment dat de către interlocutori sau al celor cărora le lipsește pur și simplu aptitudinea de-a comunica, scriitorul urmărește, ca un judecător sever, să provoace adeziunea sau oprobiul publicului. În încercarea de a restabili dreptatea, el este imparțial, dar nicodată indiferent. Proza sa, scrisă în cea mai mare parte la persoana întâi, autentifică faptele printr-o implicare patetică, dovînd că judecătorul, înainte de a fi judecător, a fost martor. Personajele din proza lui Corneliu Ștefanache sînt puține la număr și diversitatea lor tipologică este minimă: suprapunînd romanele, s-ar obține doar trei: mama, fiul și

un martor al realității sociale: CORNELIU ȘTEFANACHE

iubita. Este vorba, prin urmare, nu de o diferențiere prin moravuri, ci de figurarea unor ipostaze umane fundamentale. Ca și în **Străinul** lui Camus (scriitor a cărui influență se resimte uneori stînjentor), mama se devotază progenerii pentru ca spre sfîrșitul vieții să fie uitată sau vizitată fără efuziuni la azilul de bătrîni. Se întîmplă chiar ca vestea înmormîntării ei să parvină fiului cu întîrziere, astfel că acestuia nu-i mai rămîne decît să îndeplinească, taciturn și aparent absent, cîteva formalități (**Dincolo**). Altădată, ca militar, el sosește la timp și participă la sumarul ceremonial, dar folosește răgazul oferit de permisie pentru a-și întîlni și iubita, care, dorînd să-l consoleze, i se dăruie pentru prima oară (**Ziua uitării**). În **Zei obosiți**, rolul mamei este deținut de bunica sculptorului Toma; așteptîndu-și cu demnitate (sau poate cu nepăsare) sfîrșitul, ea este deja ignorată de către cei din jur ori, cel mult, privită cu o compătimire ineficientă, convențională. O situație în prim-plan a temei aduce romanul **Paralele**. Personalitatea tărăncii care și-a crescut singură, cu îndirjirea Vitoriei Lipan, copiii și care, pentru aceasta, și-a reprimat violent, de-a lungul anilor, senzualismul frust are o frumusețe săracă și intensă de floare sălbatică. Mama, în acest caz, este și iubita, însă o iubită fără podoabe strălucitoare, condamnată să suporte, chiar și în cele mai ingenuue momente de voluptate, sentimentul vinovăției.

Absența tatălui (victimă, de cele mai multe ori, a războiului sau personaj independent, situat în afara sistemului centripet familial) explică nu numai androginismul moral al mamei, ci și nesiguranța cu care fiul își constituie o reprezentare a lumii. Crescînd într-un mediu inițiativ precar,

fiul se află la discreția influențelor din afară. Familia lui este, chiar din primii ani ai formației, societatea. Această cunoaștere neintermediată a vieții îl face ezitant și vulnerabil, dar, în același timp, îi conferă un statut de erou modern, de om care se construiește pe sine. În mod inevitabil, printre gesturile și concluziile sale premature se strecoară și unele erori. Astfel, lipsit de sentimentul de respect — pe care numai o educație sistematică îl insuflă — față de valorile tradiționale, el adoptă o atitudine circumspectă și chiar sfidătoare în raport cu orice manifestare, fie și benignă, a convenționalismului, individualismului sau spiritului practic. În comparație cu Călin Surupăceanu — din romanul **Intrusul** al lui Marin Preda — care, de asemenea, se avîntă neprevenit printre oameni, personajul lui Corneliu Ștefanache este mai lipsit de candoare, mai înrăit. În **Ziua uitării**, de exemplu, el îl contrazice de dragul contrazicerii pe inginerul Dobrin, în care vede, deformînd realitatea conform permanentului său complex, un țată egoist și fără credit, o autoritate arbitrară siciitoare. Calitatea esențială a fiului este însă de a lua pînă la urmă act de realitate, de a învăța din eșecuri și de a-și păstra în toate împrejurările, uneori sub forma setei de puritate, un optimism lucid. Cînd abdică de la acest cod moral (fantomaticul Toma din **Zei obosiți**), el se și îndepărtează de altfel de centrul de interes al romanului, transformîndu-se într-un personaj de referință. Fiul are un rol de prim ordin și pentru faptul că, în majoritatea cazurilor, el este acela care poartă pe umeri întîmplările, analizîndu-le rezonanța în propria-i conștiință. Merită remarcat că acest procedeu, de a construi romanul din unghiul unui personaj, nu numai că nu e folosit mecanic, dar func-

ționează, în proza lui Corneliu Ștefanache, într-un mod cu totul original. Vorbind despre sine și despre ceilalți, fiul actualizează trecutul și anticipă viitorul, astfel încît toate faptele se situează într-un prezent etern. Este ca și cum nimeni n-ar trebui uitat și nimic n-ar putea fi lăsat la voia întîmplării, ca și cum o conștiință mereu trează ar trăi concomitent și multilateral diferitele etape ale existenței. Atitudinea aceasta de cronicar pătruns de importanța misiunii sale e, de altfel, o caracteristică mai generală a scriitorilor moldoveni care au sentimentul că tot ceea ce li se întîmplă lor sau personajelor lor este extrem de important și merită consemnat. De aici, tensiunea lirică dar și uniformitatea prozei moldovenești. În cazul lui Corneliu Ștefanache, veghea capătă frisonul lucidității moderne, fiind întreținută nu de convingerea că biografia va intra în legendă, ci de dorința arzătoare de autenticitate, de evaluare și autoevaluare exactă.

În volumul său de debut, Corneliu Ștefanache era încă tribut ar unui anumit mod epopeic de a vedea lucrurile, mod care, constrîns să se exprime prin tehnici narative asimilate în grabă, dădea naștere unor compoziții hibride. Astfel, în nuvela **Cercul de ochi**, sentimentalismul, alternarea șocantă, „de efect” a planurilor epice, realismul brutal și configurarea expresionistă a personajelor creau o impresie de complicație inutilă, de artificialitate. În același volum, ca și în romanul **Ziua uitării**, înclinația către monumental determină și preferința pentru personajele unice, cu vocație artistică. Ulterior, prozatorul a renunțat la această selecție grandilocventă, îndreptîndu-și atenția asupra unor oameni obișnuiți, dar nu mai puțin interesanți; totodată, din numeroasele tehnici pe care le-a

experimentat și-a constituit o tehnică proprie, utilizată desăvîrșit în **Paralele** și **Ziua uitării**. În aceste romane, rememorările și anticipările se contopesc, realizînd fluenta povestirii libere.

Chiar și atunci cînd nu fiul este purtător de cuvînt al scriitorului, relatarea este făcută de pe aceeași poziție, a martorului care judecă ceea ce s-a făcut și se face, cere să fie judecate faptele semenilor. În romanul **Zei obosiți**, Anca, iubita lui Toma și soția calculatului profesor K., duce o campanie tacită, dar necruțătoare ca un rețchizitoriu, împotriva falsului și compromisului. Ea nu mai suportă viața alături de un om ale cărui gesturi, strict determinate, le prevede și ale cărui mobilități îi rămîn iremediabil străine. Iată un pasaj, edificator atît pentru capacitatea prozatorului de a înțelege psihologia feminină, cît și pentru modul în care devansarea acțiunii este transformată într-un mijloc de expresie: „La noapte vor fi în tren, într-o cușetă, ea în patul de sus și el în cel de jos, așa cum au venit, și ea, probabil, va citi din nou pînă ce el îi va spune să nu mai foșnească paginile. Îi va spune de cîteva ori, iar ea nu-i va răspunde și, la urmă, o va ruga să stingă lanterna și ea tot nu-i va răspunde. Se va scula atunci, va prinde de patul de sus scara înfășurată în pluș și, acolo, va întinde mîna peste pieptul ei și va răsuci comutatorul lanternei. Lumina albastruie se va topi brusc pe fața Ancăi și, cînd el își va retrage mîna, va da de umărul ei, fiindcă ea se va răsuci spre perete, în această poziție de acum, poziția ei din totdeauna. Palma îi va rămîne pe umărul ei gol, lipită parcă, și degetele i se vor mișca pe git, îi vor atinge bărbia, iar ea în această poziție, fără nici o rezărire, îi va spune să se culce, că nu se simte bine”.

Iubita, în diferitele ei variante, este poate personajul cel mai adevărat și mai greu de definit din proza lui Corneliu Ștefanache. În **Ziua uitării**, apariția ei (este vorba de Malvina, dar și de Irina) îl pune în umbră pe personajul principal care, ca și Felix din **Enigma Otiliei**, face greșeala de-a analiza logic comportarea imprezvizibilă a femeii.

Scrutînd cu exigență contemporaneitatea, Corneliu Ștefanache nu își permite luxul să glumească sau să regizeze spectacole fanteziste. Principala sa preocupare este investigarea mutațiilor pe care le produce în conștiințe actuala realitate socială. Această sobrietate de martor al epocii nu încîntă, nu amuză și nu predispune la reverii, dar, în schimb, contribuie la întărirea unui climat de responsabilitate.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

FRANZ JOHANNES
BULHARDT

oriunde
aș fi

În plăcile de teracotă ale
reședinței vieneze,
am văzut rotîndu-se
discurile olarilor din
Transilvania.
Mi-am pus urechea pe lemnul
scrinului sculptat
al lui Frederic cel Mare la
Potsdam,
și am auzit un foșnet carpatin.

Am așezat Biserica Neagră
în domul din Colonia —
și i-am împrumutat proporții
familiale.
Sfinxul Bucegilor
l-am scos din adîncul lacului
Leman,
în care-l scufundaseră norii,
și am încununat cu el piscurile
Alpilor.
Freștile bisericii San Marco din
Veneția
le-am iradiat
cu albastrul de Voroneț al
cerului nostru scipitor.
Am luat construcțiile suple ale
Mangaliei
dăruind litoralului Mării
Nordului lingă Amsterdam
expresia bucuriei noastre de
viață.

Mi-am întors capul de la
Sfîntul Sebastian
dar m-am aplecat cu venerație
pînă cînd a trecut, pe o rază
de soare,
carul cu boi al lui Grigorescu
în fața mea prin Luvru.
De pe muntele Gellérth
am îmbrățișat Dunărea,
pentru că numai ea îmi
înțelegea dorul,
dorul meu asemenea cu al ei.
Oriunde am fost, sint sau aș fi
văd lumea prin lentila Patriei
mele
căreia-i aparține
tot ce sint,
tot ce gîndesc,
tot ce făptuiesc.
Tălmăcire de
NINA CASSIAN

GEORGE MIHĂESCU

peisaj cu
vapoare

Am semănat marea cu nuferi
albi
pe care i-am trimis către toate
zările lumii.
Zările îmi răspund cu buchete
de orhidee, de lotuși, de erini
încăreai cu nectar și miresme.
Numai îndrăgostiții își trimit
flori
în zilele de lucru, la fel ca-n
sărbători.

ION ANDREI

oamenii
păcii

dimineața încins cu un început
de baladă
revăd oamenii păcii
au mersul superb și privirea
măsurată de viață
galaxia pe pleoapele lor visează
puternice miini
fiecare stea în plutirea ei
devine
mai albă lumină și ninsoarea
e fără miros de cenușă.

AL. PROTOPODESCU: După cite știu, v-ați aflat nu de mult printre cei invitați la inaugurarea „Casei de sub pădure”, un fel de lăcaș al poeziei, înțemeiat de poet în ținutul natal. Originală întemeiere, la care nu știu cui s-ar fi așteptat acum trei-patru decenii, când, după un debut premiat, (*Cloșea cu pui de aur*, 1934), Dragoș Vrânceanu a lăsat să treacă vreo treizeci de ani până la o nouă înfățișare editorială și încă mulți alții până la aflarea unui ritm. Fac aceste observații la gândul că numita ctitorie nu s-a înfăptuit doar din zelul omului de cultură, ci mai ales, dintr-o notorietate de obște, absolut trebuitoare unei asemenea inițiative. Or, dacă poetul n-a prea dat semne de nerăbdare în propășirea propriei creații, critica nu s-a frământat nici atât întru mobilizarea lui. E adevărat, primele poeme au fost primite favorabil de E. Lovinescu și G. Călinescu. Mai cu seamă formula lui G. Călinescu privind nota „crepusculară” a liricii lui Dragoș Vrânceanu mi se pare esențială și definitorie pentru genul acesta de lied cumpătat, din care se alcătuesc și recentele volume, unul selectiv și *Migdalul înflorit a doua oară*.

CORNEL REGMAN: Te minunezi că discreția înăscută a poetului a produs atita forfotă. Sau poate că uimirea pe care ți-o citesc e produsă de ecurile neașteptate în conștiința obștească a unei formule de poezie menită mai puțin succesului de public, în care unul din comentatori — Gh. Grigurcu — vedea chiar năluind dificultatea însăși. Explicația trebuie căutată într-o conjuncție favorabilă de factori. Și întrucât evenimentul, chiar dacă de însemnătate secundară pentru definirea creației lui Dragoș Vrânceanu, are o semnificație actuală, cu rădăcini în psihologia socială a prezentului, nu-mi vei lua în nume de rău dacă mă voi opri puțin asupra celor petrecute.

Un poet — o casă... Nu în perimetru suprasolicitat, pe la vreo Poiana Tapului, ci tocmai „casa de sub pădure”, pe locul părinților și al copilăriei, pe un dîmb înalt ce domină larga vale, deasupra anonimei halte Slăvitești, de unde privită, casa, fagăduitoare de conclavuri poetice, pare și mai integrată pădurii. În tocmăi ca în poezia *Pui de sticlă*: „Pe linia ferată coborau trenurile / de la Slăvitești în goană, / pe această pantă care mă rostogolea / acasă, fluturînd din batistă”, cu a ei „rostogolire” imposibilă, căci panta trebuia urcată, dacă nu admitem că există o rostogolire a dorului mai puternică decît legile fizice: „Mama stătea în capul scării / și venea iute pe poarta de iarbă, / descărîcîndu-mă, să urcăm treptele”. Nu e uitată curca, element de localizare a decorului vâlcean, familiară și totodată fabuloasă prin prodigiozitate: „Începea atunci curca sălbatecă / să țipe, încrucîindu-se prin crengile pădurii / spre a răzbate cu pui de sticlă în cîmpie.”

Un poet — o obște... Am asistat la serbarea ciobănească dată de oierii din Băbnești exact pe tăpșanul din dreptul casei, în ziua inaugurării. Același ciobani cu ciobănițele lor fuseseră citeva luni înainte conduși și prezența pe meleagurile Italiei de poetul transformat la rîndu-i într-un fel de mecenate și cicerone. Principiul vaselor comunicante se confirmă și pe plan moral-spiritual. Entuziaștilor li se răspunde cu entuziasm.

Și mai e ceva. Nevoia de o anumită mitologie din partea a ceea ce aș numi localismul ambițios (localismul viu și autentic e totdeauna ambițios!). Din păcate, localismul acesta are parte, cel mai adesea, de captole ale unei mitologii clasate, cu prea puține elemente captivante adresîndu-se prezentului. În cazul de față, poetul, un rafinat european, este totodată unul cu gustul băștinei deloc alterat. O calitate prin alta își sporește prețul. Invitatul a-

nual al Universității din Urbino e primit cu aceeași cinste și în rîndul concetățenilor, iar „casa de sub pădure” a ajuns să fie un punct de referință și un titlu de mîndrie. O așezare cu puteri inspirate, nesecate, de bună seamă, de vreme ce pînă acum chiar, revenind aproape fizic la titlul acesta în tocmăi ca la casa părintească, poetul l-a transformat într-o încăpere ospitalieră a „cîntecelor” sale cite au fost și cite vor mai fi.

AL. PROTOPODESCU: Pretextul foisorului poeticesc de pe lingă halta Slăvitești s-a dovedit, cum mă așteptam, un foarte diplomat instrument de introducere în poezia lui Dragoș Vrânceanu, ea însăși un teritoriu al diplomaticelor confruntări psiho-lirice. Poetul s-a consacrat ca personaj de sinteză daco-latină, mereu distribuit în scene de recuperare a obirșilor. Întreaga masă de notații din *Cinteele casei de sub pădure* este de fapt o ripostă cînd subtilă, cînd doinită, a „jianului” față cu proprii săi „contraforți”, înfipti nu în timpător în peninsula apenînă. Nostalgia aceasta a Veneției văzută din pridvor nu e nouă, ba am putea spune că formează o ispită de emancipare a poetului nostru, dacă ne gîndim la pelerinajele lirice ale lui Asachi, Bolintineanu ori Duiliu Zamfirescu. Ca și la acesta din urmă, care, în treacăt fie spus, nu se sfîșie în inima Romei, din cele mai bune intenții desigur, s-o facă pe Hera „zeiță cu ochi de juncă”, unele replici ale poetului nostru nu au alt ideal decît de a fi apăsate autohtone. Astfel, din confruntarea a-zurului cu imășul vâlcean se ivește un soi de zoo-geografie

GAVRIL COVALSCHI

Victorie

ceva mai imprecisă. Da, asta voiam să spun, că în poemele mai vechi, precizia, exactitatea enunțului diminuează tensiunea lirică. În poemele mai noi cuvîntul începe să oscileze mai liber, deci mai potrivit cu trebuințele poeziei, chiar dacă spațiul tematic sau mai exact spus sugestiile tematice aparțin aceluiași păstor în haine evropenești, silit să-și reconstituie itinerariul transhumanței în legănarea „vagonului-lits”. **CORNEL REGMAN:** Nu e foarte greu să vorbești de transhumanță în cazul poeziei lui Dragoș Vrânceanu, de vreme ce însuși poetul trimite, într-un titlu de carte: *Poemele transhumanței*, la un anumit trecut cu ale lui rînduiei. Șerban Cioculescu vorbea chiar de un duh itinerant la acest poet care „Pe malul Oltului (...) re-

le / cum ar veni la apă / cit poate curtea să le încapă // Au aici poarta lor / unde se așează ca pe o terasă, / să se mai întindă în văzul lumii / slabă cu slabă, grasă cu grasă... (*Sălbăticiunile*)

Poemul care îmi place mai mult e *De-atîtea nesăbuițe*, unde poetul se întrece pe sine în a creiona cu grație un peisaj de împăciuire sub semnul atotînțelegerii: „Vulpea nevăzută / coboară din pădure și se așază / în coasta curții ca o stăpină, / cînd nu e nici o pază. // Nu are vreo întîlnire, / dar vine să cerceteze / dacă porțile sînt bine închise, / dacă jîlturile au spezeze. // Cîinii dorm îmbătați de fugă, / dorm buștean amețiți de uitare. / Vulpea îi gîdilă / cu un fir de trifoi la picioare. // De atîtea nesăbuițe, / cînd se arată în zori funigeli /

atîtea nesăbuițe. E tipic pentru ideologia artistică a autorului soiul acesta de „fabliau” în care ideea e reprezentată ca eveniment cu eroi individualizați și durată distinctă, întocmai după legile epicului primitiv. Asta este însă fabulație și nu fabulos, chiar dacă la baza ei stă tot mentalitatea rusticului nativ care are tehnica sa inconfundabilă a nuanței. Încă o dată mărturisesc că nu genul acesta de povestioară cu „vulpea” și hulubii îmi place în poezia lui Dragoș Vrânceanu, ci poezia grațioasă cu aer de madrigal elevat, mai desprins de detaliul biografic, care formează totuși mai toată materia *Madrigalului*...

CORNEL REGMAN: Vrei să-ți spun un sentiment pe care l-am trăit citind alternativ cele două din urmă volume ale lui Dragoș Vrânceanu? Ai pus, și pe bună dreptate, sub semnul îndoilei valabilitatea formulei lui Doinaș „Vrânceanu sau fabulosul discret”, aplicată la „Cinteele...” sale mai noi. Pentru că dimensiunea *fabulosului* nu li se potrivește cituși de puțin. Ciudad e că *discreția*, ca trăsătură pe care sîntem dispuși să i-o recunoaștem poetului, dar nu numai ca element de stilizare, ci ca un mod de ieșire confortabilă din eu, ori de cite ori e implicată existența sa individuală-locală, și care merge citeodată pînă la blocarea galeriilor ce-ar putea comunica cu sinele său cel mai adînc, discreția aceasta așadar o găsesc abolită în cînteele sale italiene, mai „imprudente”, mai nezăgăzuite, mai umane.

E aici evocarea unor itinerarii regăsite, a chipurilor de prietenii crescuți între timp „urîși ca arborele de piine”, sint tinerețea și senectutea reprezentate în chiar geografia Florenței, e amintirea despre o „mîhnire a transplantării”, dar și despre „surisul îmbibat de nostalgie” la părăsirea patriei spirituale, într-un cuvînt: biografie și iar biografie, reconstituții sau constituindu-se sub ochii noștri. Reușitele nu întîrzie să se a-rate: poemele nu mai sînt mapa cu „creioane” delectabile, ci compoziții cu aspirații la autonomie și cu certificat de identitate. *Tabicardia lui Atlas, Arborele de piine, Nehotărirea de a mă fixa-n culoare* și atîtea altele sînt poeme recunoscibile prin relieful particular, bine pronunțat pînă în cele mai fine detalii. Portretul unui prieten-poet (*Condottierul*) conține și această strofă cu subțirimi incredibile în desenul ei totuși bogat, de măsurat doar cu cumpe-ne astrale: „Dar cantilena versurilor scutura / deodată clopoței, de nu înțelegeam / unde erau ascunși. Atîrnau poate / de struna slăbiciunii inimii / prinsă în cioc de-o pasăre ca a Minervei / cu ochi mari și fișii, / care te tortura din umbră”.

Ca de obicei, despre această carte matură, saturată de „senzații de artă”, totuși plină de surprize, spontană ca expresie, liberă de servituți, s-a scris la noi foarte puțin. Parafrazîndu-l pe Doinaș, s-ar putea spune că în cazul de față, dar nu numai în cazul acesta, critica românească realizează performanța de a fi „fabulos de discretă”.

DIALOGURI CONTEMPORANE

despre dragoș vrânceanu

afectivă, cu șoimi, curci, clăbuci, burdufe, ciripituri, fără ca versul să cadă cumva în regionalism. Eram gata să înțeleg că aerul de „l o c a l i s m ambițios” cum bine spuneți, aparține nu numai geografiei din care provine poetul, ci chiar poeziei și decorației ei.

Mă îndoiesc că solicitarea f o a r t e c o n c r e t ă a tindei și a lucrurilor din tindă ajunge la ceea ce Ștefan Augustin Doinaș numea undeva „fabulosul discret”. Există mai degrabă un patetism discret, stăpînit, care provine dintr-o anecdotică mic-gospodărească ale cărei vibrații ating adeseori semnificații etnico-istorice mai largi ca în *Crepuscul, De mulți ani Oltul, Pe acest loc sfințit de mișcare* și altele.

Ca modalitate, majoritatea poeziilor din *Cinteele casei...* practică descrierea echivocă (și nu ermetică), reflex neîndoielnic al rusticului care și-a pierdut natura prin cultură. Așa se face că recuperarea morală fiind un subiect și o temă predilectă, se însoțește cu dizarmonii și schematisme determinate chiar de natura dublă a spiritualității autorului. Personal, gust mai puțin schimbînd de imagini dintre dom și colibă, și optez mai curînd pentru a-rabescul parfumat al traducătorului de poezie modernă italiană: „Pe crengile uscate încă floarea / lunară a unei nebuloase / se-adună ca un cuib / pe care-l va acoperi numai ninsoarea (...) / Vezi anotimpul nu se cîntărește / cu frunza alun-gată care crește!” (*Oboiul*) sau pentru crochiul eliptic de tip ungarettian: „Se prinde de crengi o pasăre / care ciripește salvînd / ultima muzică a anului. // Pe deasupra zăpezilor / a răsărit / o floare de aripi. // Ciocul de diamant / scrie arabescuri în văzduh...” (*Se prinde de crengi*) Se plămădește aici un stil, cu mai clare rezultate în recentul volum *Migdalul înflorit a doua oară* (1972), unde poetul face totuși o operă de configurare

cheamă colina florentină, acolo, la Florența, scrie balade și aude cornul de vinătoare al Basarabilor. În Elveția, în clipe de cumpănă, invocă sprijinul moșilor ciobani”. Și se întreba criticul: „Să fie acesta, la urma urmelor, însuși destinul lor, a căror transhumanță îl obsedează?”

Obsesie — bine spus. Căci, desigur, nu starea de spirit a transhumanților păstori o traduc mișcările urmașului, ci un sentiment mai complicat, trăit în epocă și de alți contemporani ai săi — printre aceștia Mihai Beniuc, pentru care Clujul („La Cluj, vreau șatul și pădurea”) era o nu mai puțin depărtată Florență.

Ce ne spun însă volumele din urmă ale lui Dragoș Vrânceanu, *Migdalul înflorit a doua oară* (1972) și ciclul ultim, precum și poemele mai noi din *Cinteele casei de sub pădure* (1973), risipite în tot volumul? Trebuie să spun că devălmășia de altădată s-a limpezit, luînd chipul a două cîmpuri bine delimitate tematic și, într-un fel, chiar specializate afectiv și ca tonalitate. Primul cîmp e semănat cu surpriza și bucuria de a fi regăsit, după ani de despărțire, orașul tinereții tumpulose sau numai rama lui. „Migdalul înflorit a doua oară” e semnul de hotăr al acestei moșii sufletești — Florența. Cîmpul învecinat e al domesticității mirate, al învățului sau reinvățului cu lucrurile modeste, cu statornicia și contemplarea. În poet descoperi un penel de impresionist și umorist, maturitatea dată cu dimensiunile il împiedică să transforme preajma familiară, ceea ce dumneata numeai „m i c u l g o s p o d ă r e s c”, și probele de afecțiune ce-l înconjoară în prilejul unei grave și sentențioase „inspirații”. Fugînd de retorica la care invită codrul, poetul va cînta de aceea mai bucuros incidența cu cotidianul subcarpat bogat în grațioase evenimente de culoare: „La poalele dealului, sub pădure, / se scurg sălbăticiuni-

rid în cotețe pe înfundate / pînă plesnesc porumbeii.”

Repet: *Cinteele casei de sub pădure* nu sînt un manifest liric, ele n-au nimic festiv și măreț, dimpotrivă zvoana pădurii arămite umple versurile cu o intimitate care ar putea descuraja pe cei în căutare de geografii sonore.

Tradiționalismul lui Dragoș Vrânceanu, de o epură extrem de rafinată, este poate cucerirea cea mai de seamă a acestui condei care, după ce a înălțat *Columnne* de cuvinte, se mulțumește acum cu columnele brazilor ce-i străjuiesc cuibul copilăriei și „miressele-grădini”: „Cite un ied scăpat din coșare / dă ocol prin ele ca un mire. / un mire prea fraged și subțire. / Ele îi întind iarba să o pască / sau — cum vrea — să se tăvălească.” (*Grădinile din spatele caselor*).

Încheiam un articol mai vechi despre primele *Cintee ale casei de sub pădure* cu observația că o „năpîrlire” se impune neapărat. „altfel poetul va fi nevoit să penduleze, cum o și face în acest ciclu, între Blaga și Sorescu. Mai bine zis, între lentoarea împovărată mitic a celui dintîi și bruschetea cu care realul se sublimează în neființă sau absolut, a celui de-al doilea”. Între timp se pare că „năpîrlirea” a avut loc, căci aerul de vasalitate s-a risipit cu totul. Dragoș Vrânceanu e un poet tînăr.

AL. PROTOPODESCU: Voi lua ultima dumneavoastră propoziție nu chiar ca pe o metaforă. Fiindcă mai în toate cazurile, poema lui Dragoș Vrânceanu se dezvoltă pe scheletul unei parabole destul de inocente, ceea ce cred că v-a și inspirat trimiteră la Marin Sorescu. Dar spre deosebire de regia savantă, criptică și uneori irezolvabilă a poeziei lui Sorescu, țesătura în cauză rămîne adesea în faza *desenului naiv* care își are farmecul dar și insuficiențele lui. Nu voi mai încărca discuția cu alte exemple; e foarte elocvent un citat anterior dat de dumneavoastră din poezia *De-*

POMUL DE IARNA

de MALA BĂRBULESCU

Era în preajma înnoirii anului. Iarna ne împresurase pe toți, și satul părea încremenit sub carapacea frigului.

Mama mă trimitea după tirgurile, și infoliat bine, mă rostogoleam prin troiene.

Amețită de treburi, ea alerga încoace și încolo, tăcută și parcă împăcată. Numai citeodată, înainte de somn, când îl aștepta pe tata, o vedeam țintind pământul și clătinându-și trupul. Tata venea totdeauna tirziu. Pe mine mă acoperea somnul și nu-l mai auzeam. Uneori intra trîntind scaunele. Atunci tresăream înspăimîntat. Auzeam o voce care părea a fi a lui, amestecîndu-se cu vorbele stăruitoare ale mamei.

Nu înțelegeam nimic din spusesele neorînduite, iar mama vorbea prea încet ca să pot auzi. Când vedea că nu dorm, îl lăsa, venea la patul meu și mă mîngia pînă ce adormeam din nou. Dimineața tata era treaz înaintea mea și stătea posomorît pe prispă casei mesterînd ceva, în timp ce mama tăcută și ea, stringîndu-și mai bine basmaua la spate, termina de frecat dușumelele.

La începutul iernii aceleia, tata lipsise aproape în toate seriile. Eu stăteam cu mama la gura sobei și nu îndrăzneau să o întreb unde se dusesse tata iar. Ea privea la nesfîrșit jarul înscins. Uneori își mai aducea aminte că sînt alături și se întorcea, răsfrîndu-și degetele subțiri prin părul meu.

Mai venea seara pe la noi mătușa Virica, sora tatei, dar mama nu se bucura de vizitele ei.

Mătușa Virica avea totdeauna buza de sus ieșită afară mult, subțire ca o limbă de coasă, și vineție, iar cînd vorbea aproape că te înțepa cu degetul arătător al minii stingi.

Nu înțelegeam prea bine cine era „aialaltă”, pe care o văzuse mătușa Virica cu tata, la ultimul cules de struguri din anul acela.

La început mama nu părea să ia în seamă vorbele mătușii, dar cînd aceasta îi aruncă în braț, cu o mulțumire răutăcioasă, că așa îi trebuia, o văzui clătinîndu-se ca lovită în moalele capului. Aș fi vrut să fiu tare și puternic ca să o întreb eu pe mătușa Virica ce avea de o supăra mereu pe mama; dar așa, ridicam doar ochii spre ea, stringînd pumnii, în timp ce mă cerceta blajin, după care mă întreba, a nu știu cita oară, cîți ani am.

Mă răzbunam și eu în felul meu, și-i răspundeam, cînd repezînd cuvintele, cînd greu și apăsător, că la toamnă aveam să merg într-a cincea și-mi părea rău că nu-s mai mare, căci altfel...

Mătușa Virica pricepea amenințarea mea bătaioasă și începea să ridă lăudîndu-mă mamei cit de deștept sînt, după care băga mina într-un buzunar al rochiei, de unde rareori nu scotea cite o bomboană, întinzîndu-mi-o.

Cam la o săptămînă înaintea

sărbătorilor, tata venise într-o seară pînă să plece mătușa Virica. Rămăsese în prag nedumerit de prezența ei acolo și de-abia acum îmi dădeam seama că tata nu știa de vizitele din seriile acelea de iarnă. S-a așezat apoi la masă, fără să ne privească.

Mătușa părea tare incurcată și îndirjirea de mai înainte i se stinsese într-o ciudată moliciune. Călca rar, ferindu-se parcă să nu sfarme ceva. Lingă ușă ne zise un „noapte bună” micșoros, cum n-o mai auzisem niciodată. După plecarea ei îl văzui pe tata aruncîndu-i o privire scurtă mamei și morfolînd niște sudălmii odată cu îmbucăturile de piine.

Nu înțelegeam purtarea tatii, dar aveam să aflui mai tirziu: se certase cu mătușa, două luni în urmă, la culesul viilor și de atunci nu-și mai vorbiseră. Tata o întrebasese inciadat pe mama ce căuta afurisita de soră-sa în casa lor.

Ceva se petrecea cu mama, un fel de neliniște întrebătoare i se săpa pe față, și am mai priceput că voia să afle ce se întimplase, de fapt, atunci la cules. Tata auzind întrebarea, răsturnă minios farfuria cu mîncare. Se ridicase chiar s-o lovească cu dosul minii, dar eu, speriat, am tipat, și atunci s-a oprit. Au stat îngindurați vreo trei zile, timp în care tata rămase cu noi seriile, mai ales cu mine, ca să-mi meștească jucărioare din bețișoare de salcie. A adus chiar un brăduț pe care îl infipsea în dreptul ferestrei, ca să aștepte acolo, frumos, pînă ce va veni vremea găteliilor.

Mama părea că nu-l ia în seamă, dar eu o vedeam cum ne iscodea, în timp ce tata se tot străduia să mă convingă că pot să-mi fac singur niște globulețe din poleială, la fel de frumoase ca cele adevărate. I-am auzit ceva mai tirziu vorbindu-și. Nu puteam să nu mă bucur, și în ziua aceea am făcut o mulțime de globulețe pentru pom. Păcat, erau numai albe și galbene. Mi-ar fi plăcut tare mult și

unele roșii sau măcar albastre. A doua zi am auzit-o pe mama cîntînd. Avea o voce tare frumoasă și-mi amintea de cîntecul de leagăn care îmi privegheau odinioară somnul.

Seara însă tata întirzie din nou, astfel că în dimineața ce urmă, cînd trebuia să gătim pomul de iarnă, casa noastră era posomorîrită.

Tata însă, ca și cum cuvintele îi înțepeneau maxilarele, privea nepăsător spre mine, și într-un moment de tăcere cînd, istovită, mama se lăsase moale pe un scaun, îmi spuse să mă duc la apă, deval, că-i era tare sete, și-i sigur că și mamei i se uscase gîtul de cînd tot mesteca vorbele. Mama se repezi și-l lovi peste obraz. L-am văzut pe tata scuturîndu-se din tot trupul și mă înspăimînta scrișnetul dinților lui. Nici nu se uită la ea ci, întorcîndu-se, cu glas apăsător, repetă porunca, după care se îndreptă spre mama cu miinile desfăcute. Am văzut-o sărînd de la locul ei și repezîndu-se la mine. Mă strînse lingă ea și, privindu-l cu o îndirjire pe care nu i-o cunoscușem încă, răspunse: „Băiatul nu se duce nicăieri!”. Dacă voia se putea duce singur să-și ia apă chiar din curtea „ăleilalte”. Tata pălise la cuvintele mamei și ne măsură de sus pînă jos, cu o privire albă. Strînse apoi cu putere clanța ușii și trîntînd-o de perete spuse că-i era sete și că știa el unde avea să afle apă bună, după care ieși fără să mai închidă ușa. Nu știu dacă mama începuse să tremure de frig sau din altă pricină, dar mie îmi vijiiu urechile de cuvintele tatei și un fel de spaimă îmi îngheța respirația. În seara aceea nîgea cu fulgi mari, iar eu îi priveam de la fereastră cum se aștern cuminți și mi-ar fi plăcut să ies în curte să mă joc cu ei, dar nu îndrăzneau să o întreb pe mama dacă îmi dă voie. Ea adusesse bradul de afară. În crengile lui mai atirnau țurțuri de gheață ca niște

luminări întoarse, picurînd apă în loc de ceară. „Tata plecase și n-avea să se mai întoarcă!”... îmi șoptea parcă cineva.

„Nu! Era dus doar și trebuia să vină pînă se înnopta” — gîndeam afundîndu-mi degetele în crengile bradului, fără să-mi pese că acele lui mi se agățau în piele.

Mama tăcea în celălalt colț al odăii, ridicînd capul din cînd în cînd, dar nu-și mai legăna ca-n seriile de așteptări, trupul ce-mi părea acum mai mic.

Sfîrșisem de împodobit crengile bradului, mă bucuram la vederea atîtor scilipiri atirînd de degetele lui țepoase.

Verdele acela frumos îmi umplea ochii. Verdele curat și limpede se răsfrîngea în aer cu miresme de rășină.

Verdele era culoarea speranței, — spusese odată mama.

Tot verdele bradului era speranța mea.

De-abia acum îmi dădeam seama cît de minunat era pomul meu.

Sigur! Tata avea să se întoarcă, trebuia să se întoarcă, să-l vadă împovărat de podoabe; doar el mi-l adusesse!

Am luat-o de mină să înconjurăm bradul, în clipa cînd luminările aprinse împrăștiu umbre pe pereți.

Voiam să cîntăm. Trebuia să cîntăm crengilor verzi ce se voiau bucuria ochilor noștri. Mama cînta. Îi auzeam vocea curată ca verdele bradului. Lipsea însă o voce: Tata!

Am tresărit dintr-o dată. Nu, nu mi se păruse! Afară se auzise scrișnitul porții. Da! El trebuia să fie! Se întorsese! Îmi venea să strig tuturor, tuturor celor care se îndoiseră de asta și mie și mamei și bradului.

M-am repezit să deschid ușa. În prag se adunaseră colindători.

În prima clipă nu pricepeam cine sînt, ce vor de la noi, unde se ascundea tata, de ce nu intră odată, fiindcă se făcuse frig.

Am întors ochii spre mama și simțeam că n-am puterea nici să plîng. De afară răzbăteau în urechile mele ecourile neînțelese ale colindului: „... și la anul să venim, sănătoși să vă găsim...” să vă găsim...

... să vă găsim...”.

MARIN MINCU

peisaj

Patria e miezul ultim al lucrurilor
adormite în singele nostru
Pe vale se-nghesuie turma de vise

buruieni crese repede pe urmele lor
behăie micii pe izlazuri fericiți
din ugerul oilor se clădește
Calea Robilor
tree oameni cu unelte pe umăr
munții întregi mutîndu-i din loc

femeile ară ogorul Patriei
alături de bărbați de demult
Se așteaptă schimbarea

anotimpului
cum ar cădea o frunză veștedă
strugurii sînt storși cu grabă
să nu le-nghețe bruma tîria
și vinul se bea pe îndelete
soarele se scaldă în riuri de griu

Luna pirgăiește iubirea și fructa
încet la lumină se trăiește
pe-aici

ION DRAGOMIR

casa

Casa merge să ia apă-n ulcioare
pentru duminica mare.
Căutați-mă-n valurile acestei case.

Casa merge să-mblînzească un fulger
Căutați-mă-n valurile acestei case.

Casa merge să limpezească marea.
Căutați-mă-n valurile acestei case.

Casa merge turnă să-și zidească în cer.
Căutați-mă-n valurile acestei case.

Casa pămînturilor mișcătoare
merge, argat să și-l lege pe soare.
Căutați-mă și mă veți găsi
dacă este și casa voastră.

HARALAMBIE ȚUGUI

inimi

cu inimi

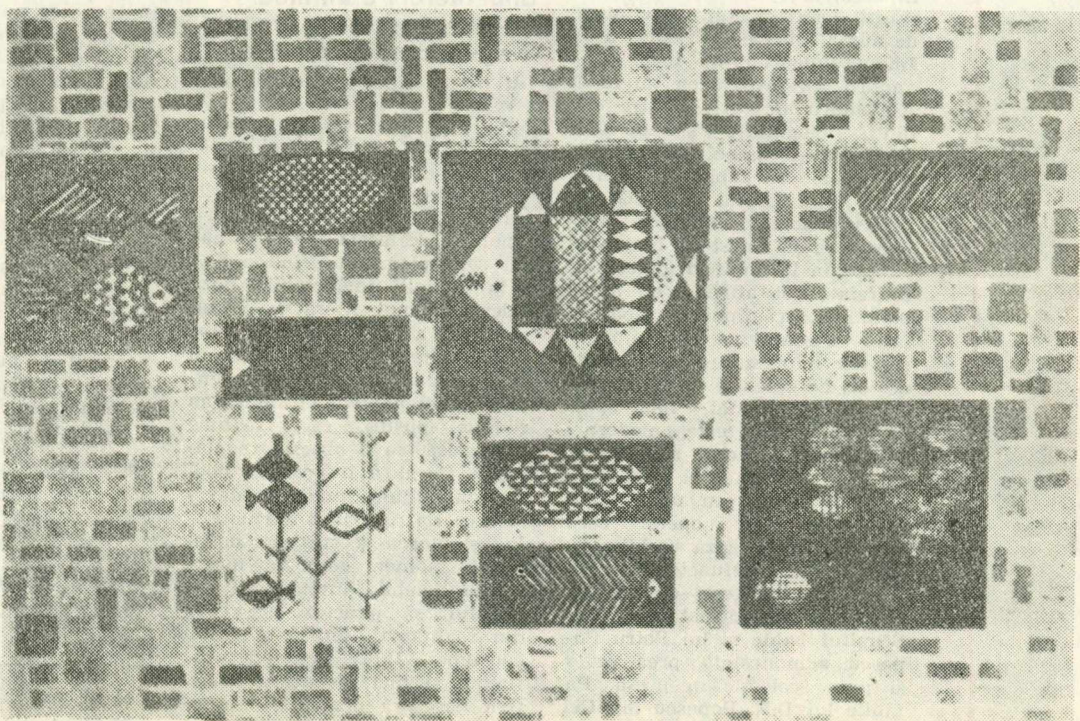
Un clopot de singe, un clopot de foc
din veac răsuna de-a lungul
Carpaților,
să cheme toate inimile la un loc
ale fraților, înstrăinaților.

Grăia și grăia cu limbă de-argint:
dați mină cu mină să fim iarăși una
cum unul ni-i graiul din Roma venind,
cum unul ni-i trupul dintotdeauna

Era așteptare și freamăt...
Ce lungă
gemînd de durere și dor
așteptare!
Cînd, mină cu mină visînd să se-ajungă,
o horă legară, triumfătoare.

Din brațele-acelea poetul moldav
o strînse pe lira-i cu dulce cuvînt,
în vers fără moarte, solemn și suav
de-atunci peste țară sunînd și sunînd:

Dați inimi cu inimi, într-una, români —
zidîndu-vă-n fapte elan și mindrie!
Ni-s strajă, în singe, vitejii străbuni;
și hora-i de-a pururea vie...

• ION NICODIM

Decor dobrogean

SANDA GHINEA

de-aș fi undeva departe de țară

De-aș fi undeva departe de țară și ar veni un om către mine, pre limba-i zicind :
— Ghicește femeie bolnavă de dor piatra aceasta unde a fost plămădită?
Eu aș privi îndelung piatra aceea aș așeza-o pe inima mea și ea mi-ar răspunde fără tăgadă :
— E-o nestemată a Carpaților mei, miroase a tioc de rășină.

Dacă-ar veni un copil în pumni cu pământ, și deschizindu-i deodată ca pe două întrebări,

ar vorbi :
în care palmă țin eu acum pulberea moșilor tăi, mult slăvita ?
Eu aș uda pământul cu lacrimi, mi-aș presăra pleoapa mea dreaptă doar cu țărina-i din pumnul drept, mi-aș presăra pleoapa mea stângă doar cu țărină din pumnul lui stâng, și ar simți că-aceea mi-i huma care-i pe ochiul ce-și află hodină.

Dacă aș fi departe de țară și ar veni la mine-un bătrîn cînd dorul greu mi-ar spuzi răsufierea, cu multe ulcioare de apă, grăind :
— Alege femeie, dacă-o cunoști, apa pământului tău de acasă ;
Ca o prigorie voi plînge de sete și voi ști să aleg apa aceea care a curs, prin oasele neamului meu, împădurit, îngălbenit, dăruit și cosit, bătut de furtună și de la-nceput înfrățit și temut...

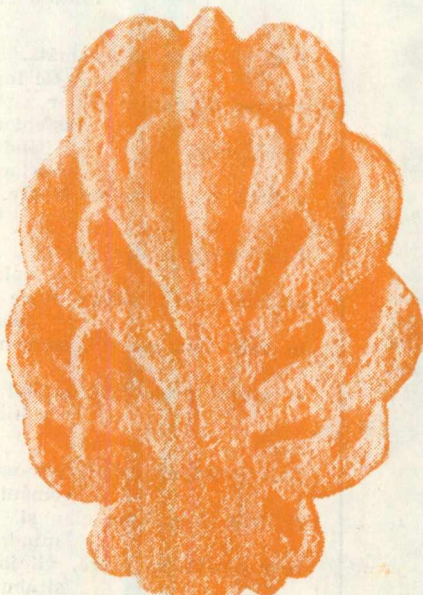
sărbătoare

Așa cum ești ca o mireasă sub vâlurile de omături, o, Țară de pământ și stele izvoritoare din Carpați, tu pentru mine-nsemni acasă, ferestrele cu micșunele, unde la masa cit un soare te prăznuim surori și frați.

E ziua ta, și-ți vin copiii împovărați de scumpe daruri, tot ce-au găsit scurmînd prin carte, prin mintea lor și în pămînturi ; tu i-ai născut scâlțați de haruri și i-ai trimis în patru vînturi, tu îi aduni pe fiecare să ai de bucurie parte.

Urate bună îți vom face, și-om trage brazdă-n bătătură și cit am colindat, și-om spune cîntîndu-ți vechile colinde.
De tihna ta să ai tu pace ne-am prins cu sfîntă legătură și cele bune să se-adune, în anul nou ce s-o aprinde.

Să-ți fie astăzi sărbătoare, tu, Țară, mamă și mireasă, să-ți fie astăzi bucurie, tu veșnică renăscătoare :
iți scuturăm de floare pomii să-ți ningă albă peste glie, să-ți fie astăzi sărbătoare și bucurie,
R o m â n i e

EMIL MANU :

un an fără multe surprize de ordin literar

A face un bilanț în literatură înseamnă a face critică și istorie literară în același timp, discipline care, în realitate, nu pot fi decit una singură. Bilanțul ar presupune o dilatare a principiilor istoriei literare, judecînd în perspectivă opera, întrebîndu-te ce va spune această operă cititorilor de peste un deceniu sau de peste mai multe decenii.

Se practică și la noi (dar mai ales în străinătate) un fel de experiment de sociologie literară, prin lansarea unor **anchete** și **scrutine** în public. Răspunsurile cititorilor sînt derutante și nu au de-afacă decît întimplător cu proiectarea cărții în istorie. Ne amintim că radio-televiziunea franceză a difuzat, prin 1955, un chestionar în cîteva milioane de exemplare, întrebînd pe cititori și auditori ce poezie erotică le place. Era vorba, desigur, de poezia franceză. Și cele mai multe voturi le-au obținut François Villon și Baudelaire, scriitori cu opere clasate în scara valorilor universale. Cei întrebați n-au îndrăznit, decît într-o mică măsură, să emită opinii despre contemporani.

Spre deosebire de public, criticul trebuie să-i judece pe contemporani și să vorbească cu sinceritate și îndrăzneală despre ei. Un lucru extrem de greu ; contemporanii sînt lîngă tine, te influențează în opinii, uneori te împiedică să fii complet sincer. Și, de teama de a nu nedreptăți un mare scriitor „în spe”, preferi să fii mai rezervat. Chiar dacă nu practică o critică de o severitate inumană, desființînd opere și autori dintr-un condei, criticul trebuie să fie, prin opiniile sale, un specialist incoruptibil dar generos prin buna lui credință.

Personal, cred că anul 1973 a fost un an fără multe surprize de ordin literar. Începînd cu poezia n-aș putea spune că ni s-au revelat drumuri sau nume noi. Marin Sorescu, unul dintre cei mai aplaudați poeți contemporani, aplaudați pe bună dreptate, n-a spus mai mult decît spusese în **Poeme** sau în **Moartea ceasului**, deși o nuanțare există în ultima sa carte (**La lilieci**). Un poet dintr-o altă generație, Ion Caraion, a publicat un volum selectiv, pe o temă (erotică), **Frunzele în Galaad**, volum excepțional, dar inedit numai în măsura organizării materiei. Virgil Gheorghiu, poet din generația lui Eugen Jebeleanu, și-a publicat cel mai bun volum al său, **Trezirea faunului**, dar fără să depășească vechile **Cîntece de faun**. A debutat un tînăr : Dan Verona (la Editura Cartea românească, editură care publică foarte multă poezie, căutînd mai degrabă să fie acuzată că a tipărit poeți slabi decît să nedreptățească un posibil mare nume.) Și totuși, sînt de reținut în acest an, pentru istoria literaturii (credem noi), **Secțiunea de aur** a lui Vasile Nicolescu și **Imnele bucuriei** de Ioan Alexandru. Despre cartea lui Ioan Alexandru am scris printre cei dintîi, elogiînd-o și mai ales explicîndu-i simbolistica secretă. Trebuie să subliniez și prezența prodigiosului Tudor George, cu trilogia **sonetelor** sale, poet care-și amestecă biografia cu poezia la un mod goliardesc întîrziat. Pot afirma, cu mîna pe inimă, că poezia noastră face, în genere, o bună impresie, dar impresia e de artizanat, de joc, de epicureism tehnicizat. Poeții, funcțional, nu spun mult, deși totul este „modern”. În domeniul prozei a fost așteptat revirimentul Nicolae Breban, soldat cu un eșec în **Ingerul de gips**, „operă” care nici nu completează vechile romane (și ele defuncte), nici nu schițează un gest de innoire. O carte mult discutată a fost **Sfîrșitul bahic** al lui Petru Popescu, admonestată prea sever și prea scolastic în presă. Pa ginile lui D.R. Popescu din **Cei doi din dreptul Tebei** au con-

CĂRȚILE ANUL

Revista noastră a inițiat în rîndul criticilor o anchetă avînd drept scop schițarea, din perspective multiple, a profilului literar al anului 1973. Pentru aceasta, ne-am adresat unor comentatori, dintre cei mai diferiți ca stil și concepție critică, ai fenomenului beletristic, invitîndu-i să ne comunice opiniile lor în legătură cu cărțile și dezbaterile care au marcat anul, să ne indice operele apărute în această perioadă despre care cred că vor rămîne în istoria literaturii, să aducă argumente în favoarea acelor cărți care, conform părerii lor, au fost nedreptățite sau neglijate de critică.

stituit o încercare de innoire în cadrul prozei sale, lăsată în ultimii ani în umbra activității de dramaturg. Este paradoxal faptul, dar cel mai mare succes al anului îl constituie **Caielele Princepelui** cu care Eugen Barbu a fost prezent în librării. Caietele sînt în același timp o carte de proză și o carte de istorie literară, un jurnal de tipul însemnărilor lui André Gide, complicate în mod original. Caietele ne dovedesc că un mare creator își pune amprenta în orice domeniu ar activa, dar ne conving în plus că romanțierul se pregătește pentru o confruntare masivă cu cititorii anului 1974.

În domeniul criticii și istoriei literare evenimentele sînt rare în genere. Aș putea cita cîteva titluri de cărți bune : **Valori și echivalențe umaniste** de Zoe Dumitrescu — Bușulenga, **Dicționarul de idei literare I**, al lui Adrian Marino, **Ieșirea din labirint** de Dumitru Popescu, **D. Cantemir și umanismul** de Petre Vaida.

Despre teatrul românesc, tipărit în acest an, nu am nimic de spus, nici în bine, nici în rău, cu speranța că în anii următori vor apărea și marile piese contemporane.

În materie de traduceri, aș avea un cuvînt bun despre **Panorama poeziei universale** a lui A. E. Baconsky, tipărită la finele anului 1972, dar difuzată în 1973, cu mențiunea că deși s-a scris despre această mare realizare, nu s-a vorbit suficient despre valoarea artistică a tîlmăcirilor. Mai trebuie adăugat un lucru, extrem de îmbucurător : la noi, ștacheta artistică a traducerilor o au poezii (A. E. Baconsky, Ion Caraion, Aurel Rău, Șt. Aug. Doinaș).

Cît despre faptul că în dezbaterile critice n-au intrat toți autorii buni și toate operele remarcabile (prin omisiune sau ignorare), nu e nici un dezastru. Așa s-a întimplat în toate timpurile, așa se întimplă și acum. Dar autorii buni omiși vor fi judecați în primă și ultimă instanță de cel mai aspru și cel mai imparțial judecător, **timpul**, care n-are prieteni, nu lucrează în nici o redacție, nu are funcții administrative. Și acest magistrat dă sentințe definitive, fără drept de recurs.

GH. GRIGURCU :

anul literar? e un mod de a ne adresa astrelor diriguitoare, cînd astrele nu ni se adresează nouă

Anul calendaristic e un colaborator fortuit al scriitorului. Uneori (voi să zic deseori) lipsit de efortul individualizării, simplă convenție ca o umbră amorfă încălecată peste umărul său, picurîndu-i în compoziția cernelii ineluctabila doză siderală. Anul literar? E un mod de a ne adresa astrelor diriguitoare, cînd astrele nu ni se adresează nouă. Firmamentul ultimei nopți a ultimului an rămîne pustiu, ca o ficțiune contrazisă, ca o obsesie revelatoare. Cerul e o posibilă poezie, un bildungsroman în devenire, o operă critică virtuală. În așteptarea acestui atît de atractiv moment zero, voi încerca, la amabila invitație a **Tomisului**, să punctez cîte ceva din realitatea literară a anului consumat 1973. Neavînd nici timpul și nici dispoziția obiectivă necesară pentru o amplă sistematică desfășurare, mă voi

limita la titlurile din domeniul, mai familiar mie, al criticii. Controlîndu-mi astfel (oftalmic !) unele impresii exprimate precum și altele pe care n-am avut încă prilejul a le dezvolta în scris. Aranjîndu-mi rapid cîteva fișe ale memoriei, prea dezordonate, ca în așteptarea unui oaspete. Încercînd a caligrafia cîteva felicitări, dintr-o sfioasă solitudine, către volumele a căror strălucire am surprins-o la orizontul anului finit.

Adrian Marino ne-a oferit primul volum, monumental, al **Dicționarului de idei literare**, efort hasdeian al unei înclinații laborioase, suficient de pătrunsă de idei generale spre a nu se îndoi de sine. Un scepticism al erudiției se filtrează prin acest volum plămuit într-o figurată zonă alpină. **Analizele și sintezele critice** precum și **Varia II** sub semnătura lui **Al. Piru** ne pun la curent cu o egală capacitate de muncă, voioasă însă, într-un microcosm de nuanțe istorico-literare, agitat sub zodia unor solide idei adoptate de la început, pîrînd a ilustra remarcă lui G. Lanson : „La pratique est délicate, la théorie est claire.” Un nou volum al veteranului **Serban Cioculescu**, **Itinerarii critice**, ne oferă un spectacol dansant al criticii, pentru a ne exprima astfel, mișcîndu-se înainte și înapoi, daratele, pe grații și calambururi. Exegeza se transformă în curiozitate moralistă, moralismul trece, exacerbat, proba cuvîntului picant. Ce mai rămîne din răspicatele antisubiective doleanțe ale criticului se poate constata lesnicios. **Cornel Regman** apare cu, poate, cea mai bună carte a sa, **Agirbiceanu și demonii**, o analiză răbdurie (spre a-l parafraza) și concomitent saturată de duh. Demon-tînd mecanisme fragile, palpitînd încă sub stratul aparenței vetuste, ne dăruiește în orice caz cea mai înaltă lucrare de pînă în prezent asupra subiectului său. **Eugen Todoran** în **Secțiuni literare** întreprinde o sumă de investigații pertinente asupra unor nume de seamă ale literaturii noastre, printr-o mișcare centripetă : datele asamblate migălos se constituie în imagini luminiscente. **Atitudinile critice** ale lui **Ion Maxim** aduc o dispoziție cîrtitoare, o neîncredere în locurile comune care reprezintă o materie în libertate a criticii în căutarea stilului, precum personajele pirandelliene în căutarea autorului. Prin **Critică și valoare**, **Radu Enescu** propune o edificare filosofică a domeniului criticii, deschisă demersurilor personalității creatoare. Conștiința teoretizantă cată a se alia cu substanța literară și în nici un caz menirea sa nu e a o pauperiza (aviz !). **Mihai Ungheanu** a fost prezent la scurt interval cu două cărți, și anume **Marin Preda — vocație și aspirație** și **Pădurea de simboluri**, într-un stil grav, asemenea unui ogor acoperit de negre brazde proaspete — muncă zilnică și totuși solemnă, îngăduind nu numai sentimentul stimei față de valorile fundamentale, dar și devoțiunea față de sine a criticului. **Alexandru George** se dovedește a fi, în **La sfîrșitul lecturii**, același spirit iritant și fertil, agasant și seducător, limitat și bogat în sugestii, căruia literatura îi acordă un prilej al divagației frigide, al gloselei neutralizate, dar nu mai

puțin interesante, de amator superior. Sub titlul apollinarian **Ordinea și aventura**, **Mădă Zăciu** își reeditează curîsul profil de cenobit care ispășește „aventura”, de virtuos (istoriei literare), care pune în dificultate păcatul (poeziei, desigur). Dintre debuturile critice semnalăm **Volumul și esența** lui **Alexandru Protopopescu**. Ce ne va aduce viitorul an, care a și început în manuscrise noastre, care-și făurește de acum implacabilele-i zodii metafactice ?

C. UNGUREANU

un an al reportajului și al publicisticii

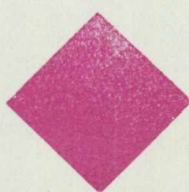
1973 a fost, pentru literele românești, un an nici mai bun, nici mai rău decît alții. A citit în 1973 o sumă de romane privind spre o realitate a deceniilor din urmă, precum și alte sentimentaloide, făcute, așa, spune, pentru marea publică care se dă în vînt du istorii cu cocote subțiri, și, prin știm. Cronicile „Convorbirilor cu Marin Preda” de Flor Mugur m-au convins că recenziile l-au citit în tinerețile lui pe Marin Preda ; o nouă letură cerînd timp, au preferat aplauzele de galerie liceale. M. Ungheanu, într-o monografie exemplară : **Marin Preda — vocație și aspirație**, inaugurează, în 1973, sperăm, un sir de monografii asupra scriitorilor de azi. Exemplară, repetă prin seriozitatea documentară prin adîncimea analitică și prin obiectivitate, cartea recuperă amatorismul unor comentarii altfel, bine intenționate. Am citit **Caielele Princepelui**, II, nu în afara unei anu bucurii detectiviste ; bucurie ce aparține și autorului ei, mărit de rîndul lui, prin felul de note stupide de personaje de culise literare. Remarcăm vivacitatea **Supraieșirilor** lui Radu Cosma, confirmările lui Teodor Mazăre prezența lui Petru Popescu (**Sfîrșitul bahic** a stîrnit rezerve întemeiate dar „neve” de proporții), și, sigur, la lui Romulus Guga, a Vasile Băran, Virgil Duda, garanță numîndu-se maturi tea cărților lor.

Ingerul de gips a lui Nicolae Breban rămîne, în ciuda firilor, romanul unui valoros prozator, iar povestirile lui Soț Titel par simptomatice (p selecția retrospectivă) pentru noile drumuri ale scriitorului. Reținem cărțile care, ele însă, putea fi comentate pe sîtul unor cărți : **Cei doi în fetei** și **Vînătoare regală** de D.R. Popescu, fascinant prozator, creator de școală literară, într-un oraș mereu deschis rilor inițiative culturale. De M.R.P. (stranie asemănare sunete), vîd în D.R.P. un animator, într-un spațiu cultural care are nevoie de așa ceva. Surprinzătoare mi se pare secvența de prozator a lui Ion Ton Pardău, stilul nou al zeii sale ; **Ore de dimineață** **Aproapele noastre aproape** romane vii, interesante și curaj și demne de atenție și actualitate. Remarcăm, în ză, debutul (excepțional, scri într-o cronică) lui Eugen S. leanu și al mai puțin discul Monta Cazmin. Timișorean, trebuie să înș aici contribuția bînăteană momentul actual al prozei, cărți (unele) inegale, dar bile în contextul de mai. **Amintiri de pe planeta P** de Ion Arieșanu, **Eu și a** de Romul Fabian, **Saltul** de Alexandra Indrieș, **Ande aur**, de Valentina I. **Soarele se uită înapoi** de Velican.

Dintre cărțile de eseu — că — teorie literară, impu

COMUNITATE A TINERETULUI CREATORIE

În anul ce vine, C.I. Ch. Năvodari aniversază o dată semnificativă: în urmă cu două decenii, în vechea așezare pescărească din sudul lacului Siutghiol, se pune prima piatră de temelie a viitoarei uzine de superfosfați și acid sulfuric. Ritmul înalt de dezvoltare pe care uzina l-a înregistrat începând din luna septembrie 1958, data primei producții raportate, a făcut ca astăzi C.I. Ch. să fie unul din cele mai importante obiective ale industriei noastre chimice. Astăzi aici se produce circa o jumătate din producția de acid sulfuric și îngrășăminte fosfatice din întreaga țară. O recentă vizită a reporterilor revistei noastre ne-a dat prilejul de a reliefa noi aspecte legate de perfecționarea continuă a procesului de producție în vederea realizării sarcinilor de plan înainte de termen. Pentru a ne edifica mai exact asupra modului în care combinatul își îndeplinește angajamentele asumate în întrecerea socialistă, ne-am adresat câtorva dintre factorii de conducere direct angajați în dinamica procesului de producție, în pregătirea și perfecționarea cadrelor.

INALTELE RĂSPUNDERI

Rep.: — Care sînt principiile de bază după care se ghidează C.I. Ch. Năvodari, pentru integrarea armonioasă în contextul progresului permanent înregistrat de industria chimică din țara noastră?

Ing. Nicolae Popescu, director: — Așa cum reiese din Directivele la Congresul al X-lea al P.C.R., din indicațiile prețioase ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, industria chimică trebuie să ocupe un loc principal în dezvoltarea economică, ținînd seama de materiile prime existente în țară, de cerințele crescînde de produse chimice pentru consumul intern și posibilitățile de export. Producția acestei ramuri va crește pînă în 1978 cu 85-92% într-un ritm mediu anual de 13-14%. Răspunzînd acestor cerințe, combinatul nostru și-a dublat capacitățile existente, reprofilînd industria de îngrășăminte, producînd pentru prima dată în țară superfosfatul triplu. Actuala etapă are drept obiectiv punerea în funcțiune și exploatarea la indici maximi a liniei a treia

de acid sulfuric, a noii linii de superfosfat granulat și a secției de acid fosforic. Înalta calificare a cadrelor, grija continuă pentru perfecționarea procesului tehnologic, organizarea științifică a producției, creșterea calității și iscusinței tuturor oamenilor muncii din întreprinderea noastră constituie o garanție că și pe viitor produsele obținute se vor bucura de aceeași înaltă apreciere atît pe piața internă cit și externă.

— În legătură cu aceasta, am dori să ne spuneți ce mijloace ați utilizat pentru a asigura calificarea cadrelor de specialitate și la ce rezultate au dus acestea?

— Combinatul dispune în momentul de față de o școală profesională, care, în cei peste 10 ani de activitate, a pregătit aproape 1000 de operatori chimiști, iacatuși, turnatori și electricieni în domeniul chimiei, și de un liceu industrial profilat pe două specialități: tehnologia chimică anorganică și utilaje în industria chimiei și rafinării. 75% din salariații combinatului sînt absolvenți ai școlii profesionale, iar mulți dintre absolvenții liceului industrial au urmat cursurile învățămîntului superior și s-au întors aici ca ingineri.

ACTUALITATE ȘI PERSPECTIVE

Rep.: — Ce sortimente produce la ora actuală combinatul dv.?

Ing. Theodor Constantinescu, director comercial: — Ca sistem de organizare, C.I. Ch. Năvodari are în componența sa 4 secții productive, 4 secții auxiliare, servicii și compartimente funcționale. Producem: acid sulfuric monohidrat și chimic pur, oleum 20%, superfosfat simplu pulbere și granulat, superfosfat triplu pulbere și granulat, fluorură de aluminiu, acid fosforic, criolit, piese de schimb și utilaj tehnologic pentru industria chimică, oxigen tehnic. În perspectivă sînt prevăzute noi investiții ca: oxid de magneziu, termofosfați furajeri, bioxid de zirconiu și bioxid de titan.

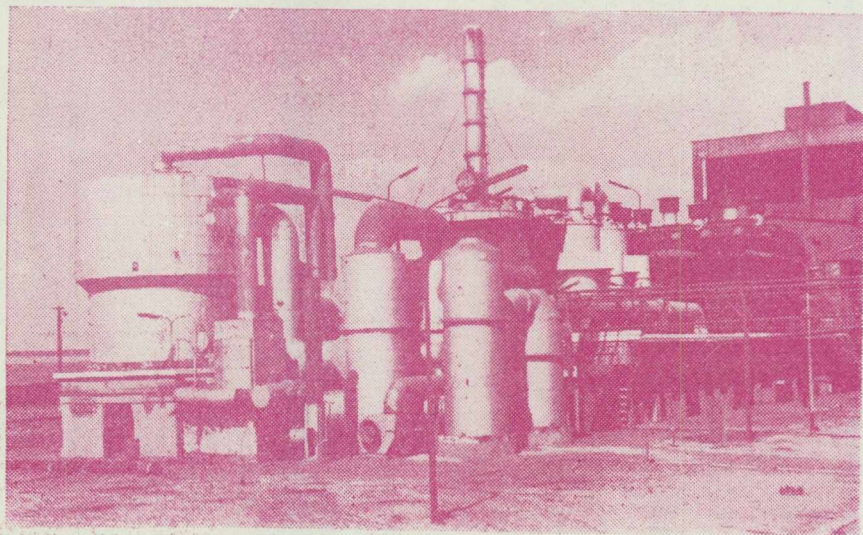
CONDIȚII OPTIME DE MUNCĂ

— V-am ruga, tovarășe director, să vă referiți la condițiile concrete create tineretului pentru desfășurarea unei activități optime,

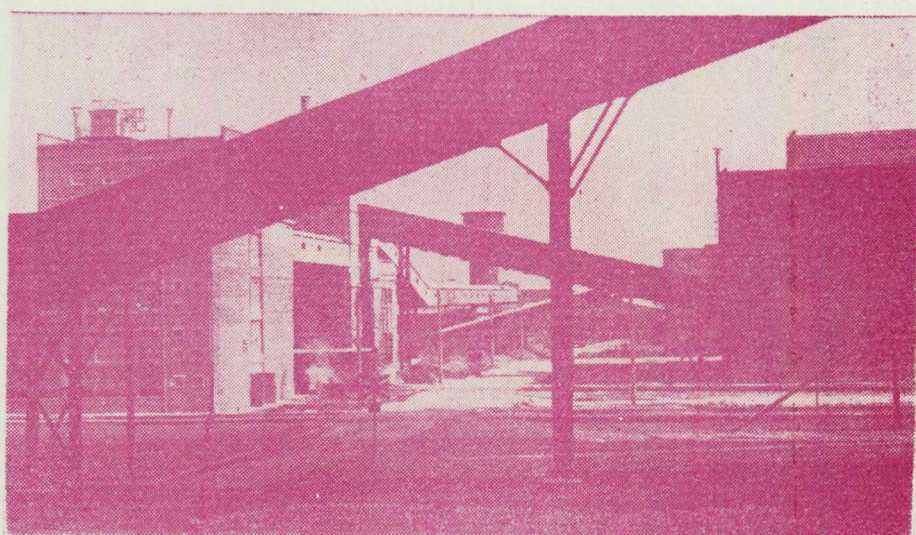
cu maximum de eficiență, atît în producție cit și în afara combinatului.

— Crearea unui fond uman specializat a constituit o preocupare de căpătii a conducerii combinatului nostru, încă de la înființare. Astăzi ne putem mindri cu un adevărat oraș al chimiștilor, în care C.I. Ch. posedă numeroase apartamente mobilate pentru familiiști și nefamiliiști, cu confort și înfățișare modernă. Pentru ridicarea continuă a nivelului pregătirii profesionale a tinerilor, combinatul dispune de forme variate de învățămînt, în funcție de necesitățile producției și de aspirațiile angajaților. În afară de liceul industrial (durata de pregătire 5 ani), dotat cu cadre de specialitate și laboratoare moderne (iacătușerie, mecanică, fizică, chimie analitică), pe lângă combinat funcționează o școală de maiștri cu durata de pregătire de 3 ani, cu cazare și masă acordate gratuit și cu uniforme de asemenea gratuite. Există, totodată, forma de ucenicie la locul de muncă, precum și cursuri de calificare cu și fără scoaterea din producție. În ceea ce privește condițiile de cazare, dispunem de 3 camine muncitorești pentru tineret, fiecare a câte 226 de locuri, din totalul cărora 400 de locuri sînt ocupate, celelalte așteptîndu-și viitorii locatari. Dar cu aceasta nu am epuizat probele grăitoare ale atenției acordate de conducerea întreprinderii noastre omului și bunăstării sale. În prezent, se află în construcție alte 70 de apartamente pentru salariații noștri. Pentru creșterea nivelului ideologic și educarea în spiritul moralei comuniste a tineretului, în combinat activează o stație de radioamplificare, cu difuzare la locurile de muncă, precum și o brigadă artistică cu program original, legat de aspecte concrete ale muncii chimiștilor. În biblioteca Comitetului sindical, ca și la Clubul muncitoresc din Năvodari, salariații se pot recrea cu folos în orele libere. N-aș vrea să omit un amănunt de alt ordin, care însă reprezintă un motiv de mîndrie pentru chimiștii năvodăreni: tinăra echipă de rugbi, Chimia Năvodari, care activează de anul acesta în primul eșalon al țării. Poate că și numele lor adaugă ceva la faima meritată a Combinatului chimic din Năvodari, parte integrantă a ansamblului nostru economic, caracterizat prin dinamism și continuă perfecționare.

S. P.

● Grupul de contact de la linia 2 acid sulfuric

● Secția de granulare a îngrășămintelor

INTREPRINDEREA DE CELULOZA ȘI HIRTIE PALAS

produce și livrează:

- Hîrtii și cartoane metalizate, argintii și colorate negofrate cu impermeabilități la vapori de apă, grăsimi, aer, arome. Se utilizează la ambalarea produselor zaharoase, lactate, patiserie, panificație, cosmetice, țigarete.

- Hîrtii și cartoane cerate impermeabile la vapori de apă, grăsimi, termosudabile. Se utilizează la ambalarea produselor zaharoase, panificație, congelate, gustări, săpunuri, rulmenți.

- Hîrtii acoperite cu emulsii de polimeri, termosudabile, cu proprietăți de barieră la mirosuri, esențe, vapori de apă, grăsimi. Sînt destinate ambalării produselor alimentare, lactate, farmaceutice, uz casnic, gustări.

- Hîrtii acoperite cu polietilenă, de asemenea, termosudabile, cu impermeabilitate foarte bună la apă, vapori de apă, gaze. Sînt indicate la ambalarea produselor alimentare (drojdie, înghețată), lactate, farmaceutice etc.

- Hîrtii ornamentale tipărite, cu modele presate în relief, eventual acoperite cu polietilenă. Utilizare : ca material decorativ, fețe de masă.

PUBLICITATE TOMIS

FABRICA DE CIORAPI TIMIȘOARA

str. Mihail Kogălniceanu nr. 11

telefon: 3 24 67

*produce și livrează
pe bază de contracte :*

- Ciorapi supraelastici
- Ciorapi P.N.A., pentru toate vîrstele, femei, bărbați și copii, și din bumbac, mercializați, foarte solicitați

UI (1)

anției **Ieșirea din labirint** de Dimitrie Popescu (prin organizația directivă și eleganța lui), **Morfologia artei moderne** de Titus Mocanu (carte fundamentală, dar unde ne sînt mentatorii?), **Umanități** de Nicolae Balotă (continuînd o marcabilă operă de eseist), **dinea și aventura** de Mircea Ciucu (eseistică polemică bine titulată, foarte necesară acestui moment literar), **Secțiuni** de Eugen Todoran (arte necomentată sau rău comentată, cu studii fundamentale despre Eminescu, Arghezi, Breanu, Slavici, punct de pornire pentru cercetări viitoare), **Atitudini critice**, de Ion Axim, citabilă aici prin independența față de opinia rutineră, ciudată prin inconsecvență și negativism. Necomentată a rămas volumul lui Virgil Moianu (**Utilul și plăcutul**) — cel al lui Dan Hăuică — **geografii spirituale**. În numeroasele volume de poezie, detașăm, pentru analize deopotrivă, volume oarecum trezite (pină, acum) sub tăcere, înalte de Ioan Alexandru (**nele bucuriei**), Marin Sorescu (**La lilieci**), Mircea Ivănescu (**Poem**), Anghel Dumbrăveanu (**Singurătatea amiezii**), Ion Cărmăneanu (**Cintare cîntărilor**), Horia Ziliu (**Întoarcerea Orfeu**), după cum și altele, de unei splendide generații, precum în umbră: Ovidiu Bălan (**Bucolice**), Dan Mutaș (**Leuky**), Ioanid Romanescu (**via de nori**), Ion Cocora (**ezegare de chaos**). În final, dar nu îndeajuns, a fost debutul excepțional al lui Ion Tudoran; remarcabile debuturile Corneliu Maria Sa-

anului se numește Ecaterina Oproiu.

Discuțiile din presă nu au ignorat cărțile esențiale ale acestui an, dar au alunecat deseori către dezbateri periferice, cu totul străine problemelor importante ale momentului literar actual. Pregătirea teoretică a criticii mi se pare încă deficitară, și a pleda împotriva teoreticienilor în literatură (cum face recent Valeriu Cristea, într-o foarte serioasă revistă), mi se pare o încercare hazardată.

OV. GHIDIRMIC :

filele calendarului unui an sint, nu o dată, prea puține pentru a marca și o apariție de excepție

Dacă literatura ultimelor decenii numără cîteva creații epice sau lirice cu valoare de reper pentru istoria literară, nici una din aceste creații, cu valoare de reper, n-a apărut în anul care trece. Situația nu trebuie s-o considerăm alarmantă. Creația literară este o industrie aparte, ce nu poate fi planificată. Nu putem să ne propunem un anumit număr de opere bune, căci despre rebuții nu poate fi vorba. Ele vin de la sine. Filele calendarului unui an sint nu o dată prea puține pentru a marca și o apariție de excepție. De aceea, creația literară se măsoară cu luștrii, cu deceniile și, cel mai adesea și — ca să împrumutăm un termen economic — cel mai

Răsad de spini de Constanța Buzea, în ce privește creația lirică.

Întrucît ancheta prevede și semnalarea cazurilor de scriitori „nedreptățiți” de critică, putem afirma, cu toată convingerea, că n-a fost nici un „nedreptătit” în anul 1973. Petru Popescu nu e un nedreptătit. Tratatul mai aspru la care a fost supus romanul său: **Sfîrșitul babilon** (și mă refer la: Valeriu Cristea, Sorin Titel, Aurel Dragoș-Munteanu, pentru că au fost și critici, mai puțin inspirați, care i-au luat apărarea) este o reacție firească a criticii în fața cazurilor de devalorizare a literaturii prin comercializare.

Dacă **creația propriu-zisă** a fost mai palid reprezentată în anul care se scurge, trebuie să consimțăm, în cadrul **genului publicistic**, excelenta carte: **Convorbiri cu Marin Preda** de Florin Mugur. Trecem peste meritul — nu tocmai neglijabil — al intervievistului. Avem de a face cu „confesiunea” unui mare scriitor contemporan, care s-a luat întotdeauna în serios și pe care lumea s-a obișnuit să-l ia în serios și, nu în ultimul rînd, cu „dialogul” unei mari conștiințe contemporane cu publicul. Asemenea cărți ar fi de dorit să mai apară. Inițiativa editurii „Albatros” ar trebui, în orice caz, continuată. Se poate vorbi la noi, în vremea din urmă, chiar de o resurrecție a genului publicistic. După **Imposibila întoarcere** a lui Marin Preda și **Ipocrizia disperării** a lui Teodor Mazilu, iată-ne, anul acesta, în fața unei reeditări de importanță senzațională: volumele **Sarea e dulce** și **Cefe de taur**, ale lui Zaharia Stancu, apărute în cadrul

Anul 1973 este un an al criticii. De altfel, nutrim convingerea că, de mult timp, aceste „bilanțuri” de sfîrșit de an se soldează în favoarea criticii. Nu ne referim numai la critica din reviste, în care tinăra generație de critici are un cuvînt tot mai greu și mai hotărît de spus, aducînd un spor de talent și de vioiciune intelectuală, dar și la cărțile de critică apărute. E de ajuns o simplă statistică pentru a ni se da dreptate. Marile evenimente editoriale ale anului 1973 sint: **Dicționar de idei literare** de Adrian Marino și **Panorama poeziei universale contemporane** de A. E. Baconsky. Aceasta, ca să nu mai amintim de reeditări, pentru că am fi obligați să menționăm în primul rînd: **Istoria literaturii române contemporane** de Eugen Lovinescu. Atît **Dicționarul...** cit și **Panorama...** sint opere monumentale — epitetul nu e deloc reportericesc, în cazul de față — consemnînd efortul cel mai lăudabil — dintotdeauna — al unei culturi, **efortul universalizării**, al „sincronizării, cu ritmurile universale”, ca să împrumutăm expresia, atît de potrivită, dintr-o anchetă („Universul artei noastre”) inițiată de o prestigioasă revistă, cum este **România literară**. Atît **Dicționarul...** cit și **Panorama...** (în care vedem tot o formă de critică, fie și deghizată, deși putem avea surpriza ca, prin automatism, cartea să fie trecută la capitolul „traduceri”) sint opere capabile să dea o ripostă decisivă „regionalismului” cultural, mentalității provinciale care mai domină pe ici pe colo.

Umanitățile lui Nicolae Balotă relevă, din nou, pe unul din cei mai mari comentatori de literatură universală pe care i-am avut vreodată, întregind profilul acestui „umanist” al criticii, preocupat de raporturile dintre **ethos** și **creație**. Ele sint în consens, pe planul axiologic, cu **Punctele cardinale europene** ale lui Al. Philippide și **Studiile de literatură universală** ale lui Vladimir Streinu. Al. Piru ne-a dat în **Analize și sinteze literare**, carte apărută la editura „Scrisul Românesc”, din păcate insuficient comentată, una din cele mai bune opere ale sale. În aceste studii de reconsiderare a clasicilor vedem măsura deplină a talentului critic al lui Al. Piru. Mircea Zăciu se dovedește același subtil, rafinat peregrin prin teritoriile mai puțin explorate (sau controversate) ale literaturii române, în volumul: **Ordinea și aventura**.

George Munteanu, în sfîrșit, se impune drept unul dintre cei mai serioși exegeți eminescieni. **Hiperyon**, dacă nu concurează **Viața lui Mihai Eminescu** de G. Călinescu, rămîne, oricum, o solidă operă critică, remarcabilă prin probitatea intelectuală și prin scrupulul științific și artistic, prin pasiunea investigației și, nu de puține ori, prin originalitatea viziunii. **Hiperyon** reprezintă, iarăși, una din aparițiile de excepție ale anului, în domeniul criticii. Dintre aparițiile editoriale ale criticilor mai tineri remarcăm: **Idei și forme critice** de Gheorghe Grigurcu, interesantul eseu **Marin Preda: vocație și aspirație** al lui M. Ungheanu.

ADRIAN BELDEANU

anii mei ca o tîmplă de vioară

Anii mei ca o tîmplă de vioară —
anii mei și ai țării de azi: rotunjite
brazde pentru semințe și rod.
Griul s-a revărsat în matca hambarelor,
am pus răsaduri străjuind vrejurile
gingașe
— degetele lor prelungi și subțiri
înmiresmate de sevă —
am sădit puiet și a crescut o lume de pomi,
am cîntărit lacurile hidrocentralelor
iar peștii se ascund sub frunze de nufăr.
Acum culeg noianul de mere și piersici
cercetînd limpezimea bolților și ecoul
străbun —
la ceasul acesta cu frăgezimi de petală
parcă eu aș fi cîmpia și muntele,
stolul de păsări, mîlădita stejarului...
...Anii mei ca o tîmplă de vioară —
anii mei și ai țării de azi: rotunjite
brazde pentru semințe și rod.

cărările regăsite

Cobor clinul dulce al văii, — merg încet
pășesc cu grijă de-a lungul brazdelor
aromate —
în fața mea se desface cîmpia
iar gizele zboară peste valurile cu vuiet
șoptit ale florii soarelui.

se opresc pe tipsiile pline cu polen,
lanurile de floarea soarelui:
— vitraliul petalelor dintr-un cristal auriu.
Îmi înalț ochii spre norii calzi purtînd
pete de lumină
rotîndu-se deasupra culmilor unde gîștele
sălbatic se înșiruie
— săgeți —

întind lacurile unditoare.
Îmi odihnesc sufletul,
timpul și-a topit acele ceasornicului
timpul s-a preschimbă într-o pupilă de
izvor străveziu...
La margini de floarea soarelui caut prin
ierburile umede
ciuperci și tulpini stacojii; sint acasă
— îmi repet pătimaș —
sint acasă!, iar cărările regăsite
adună brațele dintotdeauna ale părinților
mei.

milenarele brazde

Vom fi mereu aici
răsturnînd brazdele milenare în cîmpia
română —
nu sintem picături de ploaie pe care
vîntul le zvîntă de îndată,
singele nostru tînăr tîlăzuiește în artere
lărgim hotarul grădinilor
și ne purtăm turmele spre clinurile
cu ierburi aromitoare.
Ochiul înscrie dincolo de fumegoasele
creneluri
lutul măcinat al templelor dace,
colierul uzinelor și dansul alb al
silozurilor.
Patria e o casă ridicată din vremuri cu
zimbri și voievozi ai furtunilor —
lingă ferestrele ei,
odată cu zorii
rîndunica țîșnește într-un zbor
neîmblînzit ca o lance —
atunci e semnul cînd pe cer polenul
trandafiriu înfășoară hlamida soarelui
cînd se întretăle în aerul limpede zvonul
motoarelor abia descătuseate,
semnul vîntului:
o adiere lină legănînd coroana de
smarald a tulpinelor de porumb...
Dar patria e și roata olarului
— miinile umezite apăsate pe o plămădă
a veșniciei —
ulciorul dezgropat din nisipul adînc,
dar patria e și duhul jertfiților din
legende
duhul rotit peste clocotul trandafirilor
de oțel.
Sintem aici —
vom fi mereu aici răsturnînd milenarele
brazde
înălțînd sfinxul de vis
în cîmpia română.

M.I. PLACINTĂ, ION SĂLIȘTEANU

Știința, cultura, pacea

și al lui Ioan Matei. Anul 1973 a fost anul reportajului și publicisticii: a fost anul reștei **Flacăra**, la care Adrian Murescu a știut să mobilizeze cvartet de aur (Horia Pășcu, Iulian Neacșu, Eugen Căleanu, Dorin Tudoran), anul în care **Luceafărul** a deservit un cuplu de reporteri cîntă: Sinziana Pop și Gabriela Melinescu. A fost anul în care rubricuțele dedicate televiziunii, cinematografului etc.) în revistele de cultură au mai fost mohorite și calate. A fost anul în care s-au scris reportaje multe (și bune), teorii curajoase. Reporterul

„eficient”, cu secolele.

Sigur, este unul dintre rosturile criticii, pe lingă acela de a analiza cu finețe și pătrundere textele literare, să prevadă ce opere vor rezista colților neîndurători ai timpului.

Dacă ar trebui, totuși, în cele din urmă, să indicăm cele mai bune scrieri beletristice ale anului, ne-am opri la: **Vinătoare regală** și **Cei doi din dreptul Tebei** de Dumitru Radu Popescu, **Pribeagi, noi visam** de Nicolae Damian — în ce privește scrierile în proză — și la: **Cumplita apoteoză** de George Alboiu, **Poeme** (selecție retrospectivă) de Ileana Mălăncioiu,

seriei „ediții de autor” a editurii „Minerva”. Volumele, în care autorul a operat o riguroasă selecție din vasta sa publicistică, ne învață ce înseamnă „publicistica”, adevărata publicistică militantă, ce înseamnă responsabilitate în fața cuvîntului scris și ne relevă, totodată, un pamfletar fără egal, căruia numai Arghezi i-ar fi putut sta împotriva. De aceeași importanță, dar pe alt plan, al culturii și al civilizației, este publicistica înaltei răspunderi cetățenești a lui G. Călinescu, adunată de Geo Șerban în volumul: **Gilceava înțeleptului cu lumea**.

În vizită la casa de filme 4

La etajul 8 al Casei Scintei, într-o spațioasă încăpere, funcționează Casa de filme 4. Beneficiez de amabilitatea prietenească a redactorului șef Marin Theodorescu, și, pătrunzând în intimitatea instituției, devin pentru câteva ore martorul unei febrile atmosfere de lucru. Corneliiu Leu, director, de obirșie dobrogeană (și unul dintre aceia care nu-și uită me-leagurile natale), îmi face un semn prietenesc din care înțeleg că este foarte ocupat, dar va găsi o clipă de răgaz mai târziu. Ca un adevărat comandant de oaste, își primește „ofițerii de stat major” (redactori, producători-delegați, regi-zori, operatori, administratori), discută la telefon cu Mircea Mureșan, care e în mixaj la Buftea cu **O oră din august**, recomandă cuiva să ia legătura cu Puiu Călinescu pentru a-l chema la începutul săptămânii ce urma în vederea propunerii unui rol în **Tatăl risipitor** („ne-bunul satului — nu crezi că Puiu va face un rol grozav ?”), nu uită nici un amănunt de la nici o echipă.

„Telefoanele sînt în continuă alertă, se cheamă, se răspunde. Marin Theodorescu îl sună pe Emil Riman, directorul Teatrului **Bulandra**, îl roagă să-l în-voiască pe Cornel Coman să-ți amănina viitoare, miercuri, la Oltenița, unde Calotescu „trage primul tur de manivelă” la **Trei scrisori secrete**: „Te rog, știu că e în repetiții generale, dar îți promit o colaborare frumoașă între teatru și casa noastră.” După ce lasă receptorul în furca aparatului, îmi spune că situația e destul de grea pentru că în distribuția filmu-lui lui Calotescu mai sînt, în afara lui Coman, încă doi ac-tori de la **Bulandra**: Violeta Andrei și Toma Caragiu. Ne întrerupe scriitorul Costa-che Anton care vine cu o pro-punere de scenariu. Atanasie Toma, producător-delegat, îi cere lui Marin scenariul **Pa-tima** de Mircea Micu, aflat în planul de perspectivă al casei 4. Virgil Calotescu intră ca o vi-jelie, scoate dintr-o mapă cîte-va fotografii cu probele ac-torului Hamdi Cerchez, de ca-re se arată satisfăcut. Se duce în cabinetul directorului să i le arate. Cînd revine, îmi spune: „Miercuri încep, la Oltenița, **Scrisorile secrete** și încă nu sînt sigur de Caragiu, care, fără să aibă un rol prin-cipal, va face, ca și în **Dragos-tea începe vineri**, o compo-ziție de mare spectacol. E prins în repetițiile de la Național cu **Simfonia patetică** și Baranga e necruțător, nu cred că-i va în-gădui să lipsească. Aș mai a-vea soluții de înlocuire, dar...” — Nici nu mă gîndesc! îl completează Marin Theodores-cu. E un rol-mănușă pentru Ca-ragi, îl convingem noi, dacă va fi cazul, și pe Baranga.” Savel Stîpoul, neschimbat, cu părul vilvoi, nervos, îmi măr-turisește în fugă: „Fac un nou film după piesa **Omul care...** de Horia Lovinescu. Echipa e aproape gata, Florin Piersic va fi eroul principal, dar n-am găsit încă interpretele rolurilor feminine.”

☆
„Într-un tirziu, în biroul di-rectorului, însoțit de prietenul meu, Marin Theodorescu, în fața unor ceste de cafea: **Corneliu Leu**: „Casa noastră nu a aglomerat premierele, a stu-diat un program de perspecti-vă pe cîteva ani înainte. Sub semnătura noastră, au ieșit pî-nă acum **Conspirația** și **De-par-te de Tipperary**. Recent, a fost terminat **De unul singur** în re-gia lui Manole Marcus, cu Ilar-ion Ciobanu, Victor Reben-giuc, Mircea-Albulescu, Ernest Maftei. Este ultimul „episod” din seria comisariatului Roman începută cu filmul **Cu mîinile curate**. În fază de laborator se află **O oră din august**, un film scris de Marin Preda...”

M. Theodorescu: „...care revine

în cinematografie după o ab-sență de 19 ani și, foarte im-portant, cu un **scenariu origi-nal**, nu o ecranizare, cum a fost **Desfășurarea**.”

C. Leu: „...și regizat de Mir-cea Mureșan. Din distribuția a-cestui film de bărbăți, poți re-ține numele debutanților Ro-meo Pop (student la IATC), care apare în rol principal, și Costel Constantin (apreciat ac-tor de teatru al Naționalului bucureștean), ale lui Ion Cara-mitru, Dumitru Furdul, Aurel Cioranu, Dumitru Rucăreanu.”

M. Theodorescu: „După cum ai văzut, ne pregătim pentru intrarea în producție a unui nou film, **Trei scrisori secrete**. Scenariul: Platon Pardău, re-gia: Virgil Calotescu, imagi-ne: Nicu Stan, muzica: Lau-rențiu Profeta, interpreți: Cor-nel Coman, Mircea Albulescu, Nucu Păunescu, Toma Caragi-u, Marcel Anghelescu, Margare-ta Pogonat, Irina Gărdescu, Vio-leta Andrei, Emanoil Petruț, Lazăr Vrabie, Virgil Platon. Se va filma la S.N. Oltenița și în București.”

C. Leu: „În planul anului 1974, ne mai propunem următoarele filme: **Tatăl risipitor** (după nuvela **Oaie și ai săi**), cu care regizorul Adrian Petringenaru de la **Animafilm** își face debu-tul în filmul artistic de lung metraj. Scenariul aparține lui Eugen Barbu, imaginea lui Viorel Todan, iar interpreții vor fi Ernest Maftei, Marga Barbu, Amza Pellea, Gh. Dinică, Șt. Mihăilescu-Brăila, Toma Cara-giu, C-tin Guriță, Mihai Mereu-ță, D. Furdul, Mircea Bașta ș.a. Apoi, **Agentul straniu**, după piesa **Omul care...** de Horia Lovinescu, în regia lui Savel Stîpoul. Imaginea va fi semna-tă de George Voicu, partitura muzicală de H. Maiorovici, iar dintre interpreți, sînt cerți la această oră Florin Piersic, To-ma Caragiu, Ion Besoiu. În sfîrșit, în 1974 va intra în pro-ducție și **Scrinul negru** conce-puț în două serii de scenariul Ion Grigorescu și regizorul Ma-nole Marcus.”

M. Theodorescu: „În planul de perspectivă pentru anii 1975—1977, ne propunem cîteva filme de mare importanță pentru ci-nematografia noastră: **Constan-tin Tănase, Descoperirea fami-liei** (după romanul lui Ion Brad), **Marele singuratic** (o continuare a colaborării noas-tre cu Marin Preda), **Hoțul de vulturi** (scenariul: D. R. Po-pescu), **Craii de curte vechi** (după romanul lui Matei Ca-ragiale), **Patima** (scenariul: Mircea Micu), **Ion Vodă cel Cumplit**.”

Interlocutorii mi-au vorbit și de alte proiecte. La Casa de filme 4 se acordă egal interes ecranizării unor opere literare de mare valoare, evocării unor personalități istorice sau artis-tice, ca și transpunerii cinema-tografice a celor mai arzătoare teme din imediata actualitate.

JEAN BADEA

„Proliferarea imaginii, conside-rată ca un instrument de infor-mare, precipită tendința omului modern spre pasivitate: chiar lăsînd la o parte acele imagini pe care unii au încercat să le proiecteze pe ecranul cinema-tografic prea rapid pentru a fi remarcate, dar suficient totuși pentru ca ele să se im-prime în subconștientul nostru cu o putere de sugestie pe ca-re nimic nu o mai împiedică, se poate spune că acest salt conti-nuu al privirii vizează crearea unei inerții a spectatorului... „identitate, repetiție, mișcare...” Este evident că publicitatea, te-levizunea ori cinematograful se supun acestor principii, arătă René Huyghe, și le aplică în felul cum întrebunțează i-maginea...” Observația, de ma-re bun simț de altfel, vizează, cum se vede, și cinematograful. Incluziunea cinematografului, în-să, în aceeași categorie cu pu-blicitatea e discutabilă cel pu-țin dacă ținem seama de fap-tul că sînt filme și filme și că oricum, acele producții care nici prin intenție nici prin rea-lizare nu stau sub semnul co-mercialului ci se ridică la ni-velul artei au dreptul la consi-derări critice mai speciale. Si-gur, ca și în cazul teatrului sau televiziunii, spectatorul nu are putința de a reveni asupra unui pasaj dintr-un spectacol, reflecția sa se consumă retro-spectiv, ea fiind raportată ex-clusiv la o imagine efemeră, care suferă deformări firești, chiar imediat după vizionare. Dar, dacă formal, aceste ima-gini scapă într-adevăr eter-nității memoriei, prin mesajul ce-l comunică, prin relațiile u-mane, evenimentele, problemele pe care le pune în discuție, ci-nematograful poate răscoli con-științele — și o și face de alt-fel — cu efecte ce se prelun-gesc dincolo de sala de spec-tacol. Nu ne propunem bineîn-țeles să dăm răspuns aici la unele întrebări grave legate de destinul cinematografului. Ne preocupăm mai ales felul în care filmul românesc este distribuit în rețeaua cinematografică ju-deeană, dacă s-au găsit și fo-losit metode de popularizare a producției românești, altele de-cît afișul, în sfîrșit ce spun spectatorii despre producția ro-mânească cinematografică pe anul 1973.

Ne adresăm mai întîi tovară-șului David Stelian, șeful bi-roului planificare și organizare din cadrul Întreprinderii cine-matografice județene. Căutăm, deci, cifre. Și ni se oferă, cu multă amabilitate, toate cifrele dorite: în 1973 în județul Con-stanța au rulat 69 de filme ro-mânești, numărul spectatorilor fiind de peste 2.500.000. Mai alt-fel spus asta a însemnat 34 la sută din numărul total al spec-tatorilor... Care au fost filmele ce s-au bucurat de primirea cea mai... numeroasă? Ei bine, „Ve-ronica”, „Explozia”, „Zestrea”, „Ultimul cartuș”, „Cu mîinile curate”, „Ceața”, „Aventuri la Marea Neagră”, „Depart de Ti-pperary”... Nu același lucru s-ar putea spune despre pelicule ca „Nunta de piatră” sau „Vifor-nița”, ba dimpotrivă. Nu e greu de remarcat spre ce genuri se îndreaptă anume preferința cel-lor mai mulți: filmul dezbateri, filmul polițist, filmul de a-

venturi. Continuă să rămînă în-că în suferință filmul de artă. Explicații or fi existînd, desi-gur, și le vom și căuta de alt-fel ceva mai încolo. Interesantă ni se pare iniția-tiva Întreprinderii cinematogra-fice județene de a organiza ga-le de filme documentare, con-cursuri „Cine știe cîștigă”, gale de filme artistice, un festival al filmului pentru copii și tine-ret, simpozioane, întîlniri ale realizatorilor cu spectatorii etc. Dar să exemplificăm. Pe tema „etică și estetică” s-au organi-zat cuplaje de filme documen-tare, vizionarea fiind urmată de simpozioane. Dacă mai a-dăugăm că acțiunile cu pricina au avut loc chiar în fabrici, u-zine, școli, întreprinderi (Fabri-ca de lînă, Trulstul de construc-ții locale, C.I.Ch. Năvo-dari, Grupul școlar sani-tar, T.R.C.L. etc.). Filmul docu-mentar — așezat îndeobște în-tre jurnalul de actualități și ar-tisticul de lung metraj, ca să umple parcă un gol de... timp

- cifre... cifre
- documentarul, sim-pozioanele, galele de filme și alte ac-țiuni...
- spectatorii despre...

FILMUL ROMÂNESC ÎN 1973

— are în această formulă avan-tajul ieșirii în prim planul a-tenției spectatorului. Ideea e preluată, ici și colo, și de cei ce se ocupă de bunul mers al „Lunii cărții la sate”... Simpozioanele „România, țara mea”, „Ritmuri românești”, „Co-ordonatele României socialiste”, „România pe meridianele glo-bului”, „125 de ani de la revo-luția de la 1848”, foarte bine a-preciade de public, tot de la do-cumentare au pornit... O gală a filmului documentar a fost programată și în cadrul „Ponti-cii”... Lucruri minunate s-au înfăptuit și cu filmul artistic: să notăm astfel inițiativa, dem-nă de toată lauda, de a pro-grama premierele constănțene nu după o lună de epuizare a peliculei pe toate ecranele bucureștene ci... în același timp, fără nici un decalaj (sau cu ne-glijabile decalaje); de a invita apoi realizatorii la premierele constănțene, așa cum s-a în-tîmplat la filmele „Ultimul car-tuș”, „Ciprian Porumbescu”, „Zestrea”, „Veronica”, „Ceața”, „Cu mîinile curate”, „Dragos-tea începe vineri”. E însă de neînțeles faptul că aceste fru-moase și emoționante întîlniri cu cineasții au loc mai ales va-ra... Dar e oare chiar de neîn-țeles? În sfîrșit, pentru copii

și tineret, matinee speciale, simbăta și duminica, un festi-val de film în timpul vacanței, concursuri „Cine știe cîștigă”, simpozioane... Sigur, cifrele sînt prin ele în-sele elocvente; nu aflăm însă, raportîndu-ne numai la ele, e-ficiența adevărată a acțiunilor amintite, măsura adevărată a interesului pentru un film sau altul. Filme ca „Puterea și adevărul”, „Zestrea”, filme de dez-batere, stau pe primele locuri într-un top posibil, însem-nînd că trebuie să fim foarte optimiști și în ceea ce privește penetrația filmului de artă. Trebuie, poate, o străduință e-gală, — cel puțin ca în cazul documentarului — din partea întreprinderii cinematografice și a conducerii cinematografe-lor...

Să vedem însă, la modul tele-grafic din păcate, și cîteva pă-rieri de spectator.

Luminița Fieraru, elevă: Mie-îmi plac mai ales filmele cu Alain Delon, Barbara Streisand, Brigitte Bardot, Simon Signo-ret și westernurile. Anul ace-s-ța, dintre filmele românești, am văzut numai „Veronica”.

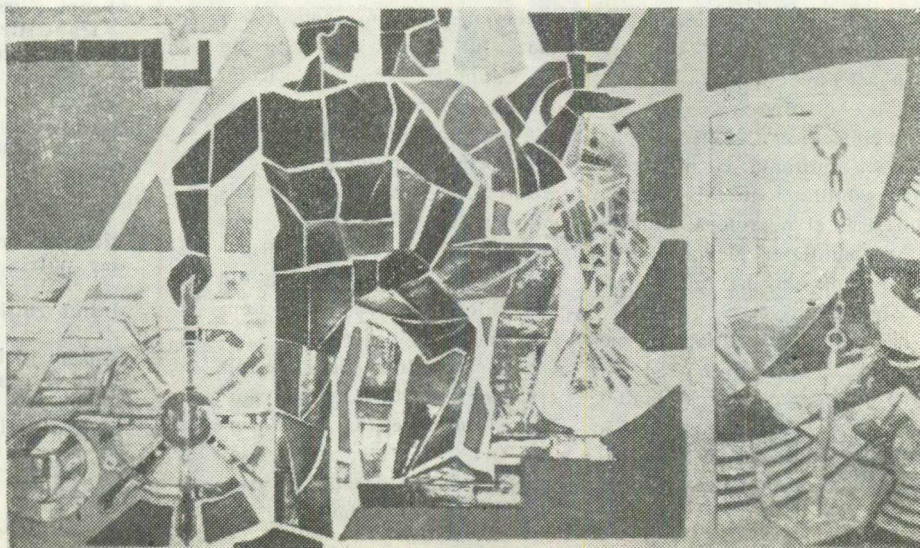
Dan Minculescu, elev: Îmi plac filmele lui Antonioni, Tati, Go-dard, Truffaut, John Ford, Ciulei și Francisc Munteanu. Anul acesta am văzut filmele romă-nești „Puterea și adevărul”, ca-re mi-a plăcut foarte mult, „Ceața”, „Zestrea”, „Explozia”, care nu mi-au plăcut în întregi-me și „Nunta de piatră”, un film, după părerea mea, de ex-cepție, cu o imagine formida-bilă.

Mariana Crișu, muncitoare, S.N.C.: Îmi place să merg la film. Filmele românești sînt după părerea mea din ce în ce mai frumoase, eu le-am văzut pe toate cîte au rulat anul ăsta, și am fost tare impresionată de „Zestrea”, „Ve-ronica”, „Puterea și adevărul”, „Ceața”, „Explozia”, „Dragos-tea începe vineri”. Aș vrea mai multe filme care să aibă, ca eroi, tineri așa ca noi, m-ar interesa foarte mult. Da, am văzut „Nunta de piatră”, dar n-am prea înțeles de ce nu se vorbea mai mult. M-am plictis-it.

Alexandru Duma, inginer: Fil-mul românesc a ajuns după mi-ne în acel punct cînd, consti-tuîndu-și un „stil”, avînd și cîte-va vedete, mai are ne-voie de subiecte mari pe mă-sura acestor timpuri. „Puterea și adevărul” reprezintă, cred, un început. Ce va urma? Un film ca „Dragostea începe vi-neri” e foarte generos ca inten-ții însă nu știu de ce, am avut senzația plutirii undeva, pe deasupra realității. Mai bine zis filmul a fost doar o expu-nere de motive. „Nunta de pia-tră”, iată un film frumos, cu cadre de neuitat, ușor supra-realist pe alocuri, dar de un bun gust deplin.

Aurica Emet, casnică: Îmi plac filmele, de ce să nu recunosc? Ce este un film bun? Știu și eu, cele care te fac să uiți, cred, că te afli într-o sală de spectacol și te emoționează. Îmi plac filmele de dragoste. Dintre filmele românești, anul acesta am văzut „Veronica”, „Ciprian Porumbescu”, „Zes-trea”, „Dragostea începe vineri”, „Nunta de piatră”: toate au fost foarte frumoase.

Stelică Tăbărău, șofer: Dacă aud că e un film bun, merg și eu. Filmele polițiste și de aven-turi sînt cele pe care le prefer. Dar „Aventuri la Marea Nea-gră” nu prea a fost cine știe ce. Mă așteptam la mai mult. La fel și de la „Dragostea în-cepe vineri”. Foarte bune „Ul-timul cartuș”, „Explozia”, „Pu-terea și adevărul”.

ION MINOIU

Piscicultura

Florica Postolache, directoarea muzeului de artă Constanța: Evenimentul anului 1973 s-a constituit dintr-o suită de momente a căror semnificație majoră este — privind retrospectiv — confirmarea valorii și calității patrimoniului Muzeului de artă Constanța, ale cărui creștere și selecție sint rodul unei perseverente munci de 10 ani.

Această confirmare s-a concretizat, ca și în anii anteriori, prin participarea unui mare număr de lucrări semnate de Gh. Petrașcu, S. Popp, D. Paciurea, Fr. Șirato, Th. Pallady, C. Mihăilescu, la marile expoziții retrospective și tematice ale anului, organizate în țară sau peste hotare, cit și prin aprecierile elogiatoase ale unor prestigioși oameni de cultură. Și, dacă lauda unor înalți oaspeți străini, precum scriitoarea Clara Malraux, profesorul de istoria artei René Julien, directoarea muzeelor din Gotha, Ingeburg Neumeister, și a altora putea fi socotită de circumstanță, lipsită de criterii comparative în interiorul fenomenului plastic românesc, aprecierile unanime ale pictorilor Cornelii Baba, Brăduț Covaliu, Ion Sălișteanu, ale criticului de artă Ion Frunzetti, ale academicienilor D. M. Pippidi și R. Vulpe, privind patrimoniul muzeului constanțean, întregesc deplina confirmare a valorii tezaurului artistic muzeal acumulat.

M-am identificat atit cu munca colectivului în mijlocul căruia trăiesc, încât îmi este greu să desprind de el acțiunile mele deosebite. A apărut ultima mea lucrare, pe care o cred utilă, „Arta monumentală a litoralului, orașului și județului Constanța”. Încep noul an lucrind la monografia unui sculptor dobrogean.

Edith Orłowski, sculptor: Anul 1973 a fost pentru mine foarte bogat în evenimente plăcute. În primul rând, am primit atelier; asta mi-a asigurat o mai mare continuitate în munca mea. Vreau să spun că în sculptură, ca și în oricare alt gen — și nu numai plastic — e nevoie de continuitate în gânduri, idei, acțiuni... Meditind asupra unor lucruri, profund și perseverent, poți avea idei. Căci ideile nu apar nici ele pe loc gol, în vid, ele se leagă, derivă una din alta, se completează, se sudează, construind, încet, dar sigur, ceea ce se numește o viziune. Mă preocupă acum în special forma ca limbaj al sculpturii. Mă obsedează viziunile spațiale mai bine zis. Am lucrat macheta unei lucrări pe care am intitulat-o „Vis de captare a razelor solare” și aș vrea să o realizez în bronz... De altfel, pentru o sculptoriță, lucrul în bronz mi se pare cel mai nimerit. Piatra, marmura, chiar lemnul cer o prea mare forță fizică... Am participat în 1973 cu lucrări la două expoziții; sint pe cale să termin un ciclu de lucrări pentru o viitoare expoziție la „Apollo”. Tot ca un lucru pe

plastica și muzica — la modul interogativ

1. care a fost realizarea dv. cea mai de seamă în anul 1973?
2. cu ce proiecte începeți noul an?

jumătate încheiat: „Pescărușul”, o lucrare tot în bronz, gândită special pentru litoral; vreau să spun că am ținut cont de arhitectura spațiului, de desfășurarea pe orizontală; clădirea respectivă fiind plasată pe orizontală, am dorit să fac o lucrare care să nu spargă în nici un fel imaginea, ci să se includă firesc în ansamblul ei. Ce am vrut să figurez prin acest „Pescăruș”? Să surprind clipa de mare puritate, a desprinderii păsării de sol, a desfășurării aripilor, clipa dinaintea plutirii... Din păcate am impresia că nu a fost încă foarte bine înțeleasă ideea de la care am pornit, așa că nu-mi rămâne decât să continui și să o mai lucrez. În 1974, desigur...

W. Demeter, președintele Filialei U.A.P. Constanța: Sint multe de spus, desigur. Personal, doresc să realizez o sculptură de mari dimensiuni cu multe elemente spațiale...

Eugen Mărgărit, pictor: Da, anul 1973 mi-a adus multe satisfacții. Voi spune și eu că primind atelier am rezolvat cu... condițiile de lucru. Acum le am, pe deplin. În vara aceasta am fost la Ostrov, într-o tabără de pictură. Din păcate, n-a durat decât o lună. Spun din păcate fiindcă, eu cel puțin, am nevoie de cel puțin două luni pentru a gândi și duce la bun sfârșit o lucrare. În sfârșit, sint și profesor la Liceul de arte plastice; îmi place să lucrez cu elevii. Sint acum într-un stadiu de limpezire, ca să zic așa. Ca metodă și concepție. Cred că peste doi ani voi fi în măsură să prezint o expoziție care să reflecte întru totul această limpezire. Este vorba, desigur, de disocierea tonurilor, modularea tonurilor, un studiu mai adânc și mai special cu alte cuvinte al formei. Pictura nu e numai gândirea imaginii e și, în egală măsură, execuție. Și o cit mai bună execuție depinde de formarea simțului plastic, de cristalizarea culorii. Principalul e să te realizezi ca o personalitate distinctă, or, asta e ceva ce se realizează indirect. Dar asta printr-o serie de clarificări succesive ce corespund unor faze succesive de evoluție.

Expoziția personală pe care am deschis-o acum în sălile galeriilor de artă este bineînțeles unul din evenimentele cele mai importante, pentru mine, pentru anul 1973. Cred că peisajul înseamnă pentru un pictor cea mai bună școală. Ce ar fi vital pentru un pictor? Vital e să-ți pui probleme pe care apoi să le și rezolvi.

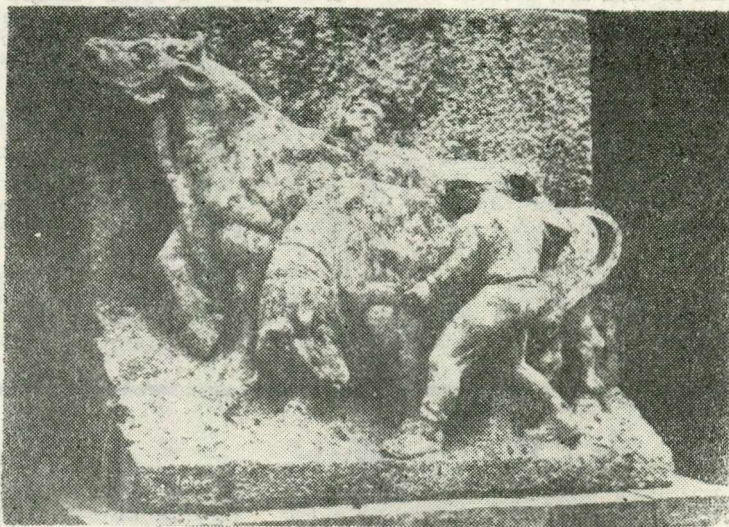
Silviu Panțiru, directorul Teatrului liric din Constanța: Care

a fost evenimentul muzical al anului 1973 la Constanța? Nu mă pot pronunța, vreau să spun că nu mă pot opri la un singur eveniment muzical; au fost mai multe evenimente muzicale la Constanța. În primul rând afirmarea colectivului nostru peste hotare, primul său turneu, prima sa ieșire de acest fel, cu două spectacole prezentate pe scena operei din Russe, R.P. Bulgaria: baletul românesc „Marinarul visător” de Laurențiu Profeta și opera „Pescărușul” de Bizet. Ambele s-au bucurat de un binemeritat succes. Al doilea eveniment muzical a fost deschiderea stagiunii 1973 — 1974 cu Concertul simfonic și Concertul extraordinar de lieduri, din cadrul festivalului „Pontica — dialog cultural cu viața”. Aș mai putea să afirm și un al treilea eveniment deosebit al anului 1973: premiera operetei românești „Soarele Londrei” de Florin Comișel și Nicușor Constantinescu, a cărei realizare artistică am convingerea că va constitui un veritabil eveniment în

viața muzicală a instituției noastre, în viața muzicală a orașului. Pentru 1974 am multe proiecte. Sper să le realizăm în cele din urmă pe toate. Mai întâi premierele: „Singe vienez”, emoționantul balet „Giselle” de Adam și, în toamnă, la cea de a IV-a ediție a „Ponticii”, nădăduim să prezentăm o premieră absolută, opera istorică „Regele Istros” a cărei muzică este compusă, pe jumătate, de Iulius Szorndy, libretul fiind scris de Sebastian Popescu. În afară de acestea ne-am propus să întîmînim așa cum se cuvine împlinirea a 30 de ani de la Eliberare prezentind o lucrare inedită, un oratoriu, deocamdată fără titlu; muzica o voi compune eu însumi — pentru soliști, cor, orchestră. Mai sint, bineînțeles, și alte acțiuni la care ne gîndim, poate încă un turneu în străinătate, dar despre acestea, poate, cu alt prilej...

Romel Stănciugel: Evenimentul muzical din 1973, pentru mine a fost... plăcerea de a asculta muzică bună... La capitolul „proiecte”: deocamdată aștept să apară „Soarele...”

Ion Dragan: În 1973 au fost, după părerea mea, trei evenimente muzicale ce se cer a fi consemnate: premiera operei „Traviata” de Verdi, primul turneu în străinătate al teatrului nostru cu „Marinarul visător” și „Pescărușul” de Bizet, spectacolul cu „Soarele Londrei”... Sper ca montarea pe care o voi realiza cu opereta „Singe vienez” de J. Strauss să fie unul din evenimentele anului 1974.

• ION JALEA

Oameni cu tauri

Nicki Popescu: Consider că a vorbi despre un anumit eveniment muzical al anului 1973 este, într-un fel, un act de nedreptate ce s-ar face fiecărei manifestări muzicale, întrucît am fost și rămîn adeptul ideii că orice reprezentare trebuie să fie un adevărat eveniment. Fiecare întîlnire cu muzica este un eveniment, o premieră pentru fiecare spectator și, bineînțeles, un prilej de îmbogățire spirituală a celor ce concură la realizarea ei. Dintre aceste sute de evenimente mi-ar fi greu să-l aleg pe cel mai important, dar, dacă trebuie să o fac, m-aș opri la turneul teatrului nostru la Russe și desigur, la „Zilele muzicii” din cadrul celei de a III-a ediții a festivalului „Pontica”.

Fiecare actor își face zeci, sute de proiecte pentru viitor, gîndindu-se la realizarea unei multitudini de roluri, de creații, de succese. Eu am un singur proiect! Să fac și de acum înainte ceea ce am făcut în ultimii 30 de ani: să fac să răsară zîmbetul pe buzele spectatorilor ce vor veni să mă vadă. Zîmbet înseamnă bucurie, înseamnă fericire, înseamnă optimism și nu poate fi satisfacție mai mare, după părerea mea, ca aceea de a-ți face semenii să se simtă bine.

Boris Cobaslian, compozitor, dirijor, maestru de cor: Am avut în 1973 triple satisfacții, ca să spun așa: 1. ca maestru de cor m-a bucurat — și era firesc să mă bucur — succesele obținute de Teatrul liric, ce se află în plină evoluție artistică; 2. ca dirijor al corului sindicatelor, frumoasele rezultate obținute de această formație la confruntările din cadrul festivalului „Cîntare patriei”, la manifestările din cadrul „Ponticii” etc. Țin la acest cor tot atît de mult ca la cel al teatrului liric... Consider că e cu totul altceva un cor de operă și unul a capella, care interpretează fără acompaniament, lucru mai dificil, desigur, care pretinde o mare finețe și interiorizare interpretativă. Repertoriul corului este format din cîntece patriotice dar și, în egală măsură, din piese de virtuozitate („Oda păcii” de Haendel, „Chindia” de Alexandru Răscanu, și altele), intenționind astfel să ne formăm un stil propriu, să ne cimentăm un prestigiu, să cîștigăm un public cit mai numeros din țară și, de ce nu, și din străinătate, la un viitor concurs internațional; 3. În ce privește activitatea compoizistică, anul 1973 a însemnat realizarea citorva bucăți corale le care țin. Proiecte? Să obțin succese cit mai multe și mai frumoase în toate aceste trei direcții...

UN PEISAGIST AL DOBROGEI — ION MĂTĂSĂREANU

Expoziția personală a pictorului Ion Mătăsăreanu continuă seria unor manifestări pregnante ale Filialei Uniunii Artiștilor Plastici Constanța și se înscrie în serialitatea anuală a aparițiilor artistului constanțean. Această expoziție reflectă gîndirea plastică și soluțiile stilistice ale ultimei perioade de creație a lui Mătăsăreanu, legată organic de cele precedente, deschisă însă unor căutări de ecleraj și atmosferă a căror finalizare o așteptăm. Privită ca moment într-o evoluție, vom încerca să analizăm cîștigurile și renunțările pe care această nouă formulă picturală le conține.

Sub raport tematic expoziția este unitară: opțiunea pentru peisajul dobrogean și pentru marine este constantă. În interiorul genului peisagistic, so-

luțiile stilistice diferă: de la tușa de larg respirație a perioadelor anterioare, de la împăstările care păreau să asculte deopotrivă de impulsurile realității și de cele ale unei subiectivități lirice, actuala manieră a lui Mătăsăreanu renunță la acest dicteu emoțional, — care dădea tușei un tempo alert și capta timpul în curgerile pastei, — pentru o tușă linsă și plată, care raționalizează impulsurile și le înscrie în rigorile unor analize ale momentului portretizat. Fluiditatea pastei a fost înlocuită. Culoarea sufletească pe care o purtau peisajele anterioare se schimbă prin folosirea culorii locale, știute a obiectelor. Iar lumina, înainte încorporată în culoare, în întregul imaginii, va deveni lumină dirijată, cu indicarea sursei, supusă deci efectelor

clarobscurului, care dramatizează imaginea. Acest clarobscur va centra compozițiile pictorului, căci sursa de lumină ocupă, în general, mijlocul compoziției. Un spor de dramatism îl aduce și freamătul naturii, cuturelă de valurile Pontului Euxin, lipsită însă de prezența omului. Peisajul căutat este cel romantic, după cum sublinia dr. Vintilă la vernisaj. Natura mărească, luminată artificial de sursele de lumină amintite, pare a stăpîni imaginația pictorului. Peisajele sale aparțin deopotrivă realului asimilat și imaginației care operează mutații în sinul elementelor reale. Copaci ce se zbat în vînt, drumuri care se pierd către orizonturi vaste și marea, care dă acestui peisaj monumentalitate — iată elementele ce compun anecdotica peisajelor lui Mătăsăreanu.

Unul dintre peisajele expoziției, o marină, pare să rezume căutările picturale ale artistului. Marea este văzută în perspectivă panoramică, desfășurată vast și fastuos pe întinderea pinzei. Iar involburile ei cenușii și dramatice duc cu gîndul la Aivazovski, pictorul de care se leagă cea mai complexă serie de marine romantice din arta rusă. Căutările de ecleraj conduc firesc către abordarea unui gen nou în arta pictorului, și anume nocturnele, — prilej de manifestare a unui clarobscur de întinerire, în culori seci și neutre și unor montaje de perspectivă inedite. André Lhote, vorbind despre invariantele plastice, amintește cu dreptate că într-o imagine artistică trebuie optat numai pentru o dominantă a stilului, celelalte componente urmînd să se supună acestei alegeri inițiale. În imagini artistice ce aleg clarobscurul, obiectele trebuie să-și piardă din consistență,

să se supună eclerajului ales ca modalitate fundamentală de comunicare a viziunii plastice. Or, pregnanța componentelor imaginii lui Mătăsăreanu nu motivează clarobscurul, așa cum clarobscurul nu motivează amintita concretețe obiectuală. În aceeași expoziție coexistă însă cu aceste căutări coloristice și luministice, în care se operează cu culori locale, neutre și cu tonuri derivate, peisaje în care pictorul folosește culori pure, secundare, ce conduc către aceleași efecte dramatice și livești. Este vorba de peisaje de toamnă văzute conform perspectivei liniare și concentrate pe contrastele culorilor pure, aceleași cu cele folosite sistematic de manierismul european al secolului al XVI-lea.

O greșeală de alegere este sala în care e găzduită expoziția, la Cazinou. Ornamentația eclectică a acesteia se acomodează greu cu exigențele unei expoziții de artă contemporană.

DOINA PĂULEANU

Într-o după amiază, în toamna lui 1935, în amfiteatrul Hașdeu ne înghesuiam vreo două sute de studenți de la „litere” să-l ascultăm pe Densusianu. Își anunțase unul din cele două cursuri pe care le-a ținut în anul acela: **Limba română în secolul al XVI-lea și Limba română în secolul al XVI-lea. Lexicul.** Citisem în timpul liceului **Viața păstorească în poezia populară** și aflasem de la profesorul meu de română N.N. Vasiliu, că este autorul unei monumentale istorii a limbii române, din care în anul I, studiasem câteva capitole. Nu-l văzusem până atunci și mi-l închipuiam înalt, masiv, dar am rămas consternat. Pe ușă, s-a strecurat, neobservat, un bătrinel scund, cu față colțuroasă, cu frunte largă, acoperită în diagonală de o șuviță de păr încărunit, cu gura mică pitită parcă sub mustața groasă. Gulerul tare, alb, de sub care ieșea o lavalieră neagră, îi acoperea gîtul, pînă sub bărbie, dînd impresia că-l sprijină capul a cărui masivitate scotea și mai mult în evidență trupul firav. Mergea încet, schiopătînd, pîrînd că se clatină. Cînd a început să vorbească am avut o nouă deziluzie: glasul, deși ascutit, abia ajungea pînă spre cel de-al treilea rînd de bănci. Vorbea grăbiat și pronunța consoanele cu un fel de gîierat caracteristic. Și totuși, expunerea mi-a plăcut. Mai întîi, m-a atras vocea. Degaja o căldură discretă care te lăsa să ghicești pasiunea clocoitoare în acest om cu înfățișare de bolnav. Vocea îmbrăca modulații pe care, dacă le urmăreai, puteai merge pe firul gîndului de o limpezime și de o bogăție cuceritoare. Profesorul vorbea liber, privindu-ne cu ochii obosiți în care uneori se aprindeau scintei însoțite de tonul cu modulații cînd grave, cînd ironice, cînd glumețe. De la a doua prelegere, Densusianu rămînea cu cel mult 10-15 studenți și cu cei trei patru colaboratori ai catedrei sale, dar asta nu l-a stingherit niciodată. Dimpotrivă. Parcă avea acum spațiul necesar pentru desfășurarea ideilor în a căror argumentare n-a lipsit niciodată polemica. Pentru că, dacă se poate vorbi de o vocație la Ovid Densusianu, aceasta este vocația polemică. Și n-au fost rare cazurile, cînd spiritul lui iscoditor, năzuind mereu spre adevăr, spre înnoire, îl determina să revină asupra unor teze proprii, să le rectifice, să le îmbunătățească, iar uneori, chiar să le anuleze.

Născut la 29 decembrie 1873, la Făgăraș, Ovid Densusianu descindea din vechiul sat româ-

centenarul nașterii unui mare savant-cetățean

OVID DENSUSIANU

nesc Densus, din Țara Hațegului, dintr-o familie de țărani cu reprezentanți în rîndul intelectualității latiniste din secolul al XIX-lea. Tatăl, Aron, și unchiul său Nicolae de pregătire și orientare latinistă, cuprind în aria preocupărilor lor un domeniu vast și variat: istoria, folclorul, etnografia, arheologia, filologia, lupta politică pentru drepturile românilor ardeleni, pentru care vor avea de îndurat o serie de privațiuni. Membru corespondent al Academiei Române dominată un timp de latiniști, Aron este autorul unei istorii a limbii și literaturii române mult discutată în epocă pentru lipsa de discernămint în aprecierea scriitorilor și mai ales pentru cuvintele defăimătoare la adresa lui Eminescu. Adversitatea aproape generală față de acest gest lipsit de tact al tatălui îl va urmări un timp și pe fiu care, fără să-și combată deschis antecesorii, se va îndepărta net de exagerările lor.

Ovid își începe studiile în Ardeal (Satu Lung, Făgăraș, Brașov) și le continuă la Iași unde tatăl său ocupă o catedră universitară. În 1892 — la 19 ani deci — este absolvent **Magna cum laude** al Facultății de Litere ieșene, pe care o termină într-un timp record de un an și jumătate. Momentul acesta din biografia lui Ovid Densusianu are multă asemănare cu o etapă identică din viața marelui savant Nicolae Iorga, mai în vîrstă doar cu doi ani decît el. De altfel, Iorga, precizează el însuși în **O viață de om așa cum a fost** despre puțin mai tînărul și un timp colaboratorul său la **Sămănătorul**: „Format și el la Universitatea din Iași, pe care o terminase tot așa de repede ca și mine, dovedind excepționale însușiri și o enormă putere de lucru”.

Atras în activitatea publicistică la **Revista Critică Literară** condusă de tatăl său, Ovid își evidențiază de pe acum preocupările multilaterale: poezie, articole de critică, estetică și istorie literară, filologie și folclor. După ce funcționează un an ca profesor de liceu la Botoșani și Focșani, Ovid Densusianu se înscrie și frecventează în 1893 două semestre la Berlin, continuîndu-și și încheindu-și studiile la Paris cu o strălucită teză de doctorat, **La Prise de Cordres et de Seville**, sub îndrumarea lui Gaston Paris de

care va rămîne legat sufletește toată viața. Reușind la concursul din 1897 pentru ocuparea unei catedre de limba și literatura română la Universitatea din București, se războiește pînă la titularizare cu împotrivirea unor mai vîrstnici colegi, protectori ai unora din contracandidații săi. Dar Densusianu nu e omul care să cedeze. El își ține cursurile, își tipărește lecțiile de descriere, face dese călătorii în Franța unde adună material și redactează primul volum al uneia din operele capitale ale vieții lui, **Histoire de la langue roumaine**, apărută în 1900. De acum, pînă în 1938 cînd i

se curmă firul vieții, Ovid Densusianu lucrează cu o febrilitate rar întâlnită printre contemporani, întrecută doar de aceea a lui Nicolae Iorga. Pregătește și predă cite două și uneori chiar trei cursuri pe an, colaborează la o serie de publicații, conduce reviste literare și științifice (**Viața nouă**, **Grai și suflet**), adună material pentru lucrări de mare erudiție (**Histoire de la langue roumaine** — vol. II — care va apare integral abia în 1938), colindă satele pentru culegeri de folclor sau pentru monumentală colecție de texte din toate ținuturile de limbă românească (**Graiul nostru** — în colaborare cu I.A. Candrea și Th. Speranția), elaborează — singur sau în colaborare — manuale de limba română pentru clasele gimnaziale, scrie poezii și piese de teatru, face traduceri, lucrează și publică antologii cu pagini din cronică sau cu „flori alese” din folclorul nostru, organizează

și conduce primul congres al filologilor români. Și pretutindeni, Densusianu este un deschizător de drumuri noi, un inovator, cu toate contradicțiile care apar uneori în unele din teoriile lui și pe care numeroșii adversari nu i le-au iertat. De reținut este faptul că, scrutînd orizonturile noi, Densusianu nu se desprinde nici un moment de experiența pozitivă a înaintașilor: „Tot ce strălucește în producțiunile veacurilor trecute poate ajuta spiritului nostru, oricît de înzestrat și de modern ar fi, să înțeleagă mai bine ce este veșnic frumos, cum va poate aduce sugestiuni neașteptate, prețioase, pentru ca să îmbogățească și să varieze arta noastră”, spunea Densusianu acum 50 de ani.

Cercetător atent al vieții țărănului, culegător și cercetător avizat al folclorului, Ovid Densusianu a manifestat totdeauna interes pentru viață, pentru lupta, pentru ridicarea nivelului de viață al maselor: „N-am uitat să ne îndreptăm privirile spre viața celor mulți, deși ni s-a spus că am avea dispreț pentru ei. Nu înseamnă a disprețui pe țaran cînd ești împotriva țărăniștilor în literatură, împotriva celor care cerceau să dea drept de stăpînire inculturii, credințelor înapoiate, sectarismului.” Cunoscut mai mult ca lingvist, folclorist și ca promotor în literatura noastră a simbolismului, Densusianu este aproape ignorat ca militant politic. De altfel, mitul savantului singuratic, timid și dificil în relațiile cu oamenii a estompat această mai puțin cunoscută latură a personalității lui. Și totuși Densusianu a fost și un militant politic, un militant pentru democrație și umanism. În 1907, demască minciuna țărăniștilor demagog: „A trebuit să vie tragedia din 1907 pentru ca să se vadă în ce somn greu dormise politica noastră sau, cînd se trezea, cită vreme risipise în vorbărie, în nimicuri.” În timpul războiului se afirmă ca partizan al Antantei și adversar neînduplecat al spiritului prusac. După ce își petrece aproape întreg anul 1917 în refugiu în Rusia, cînd revine din pribegie scoate un ziar, **Înălțarea**, în al cărui program surprindem ecouri ale Revoluției la declanșarea căreia fusese martor: „Acțiunea noastră va fi cu deosebire o acțiune socială, de cercetare a vieții, de cunoaștere a sufletelor, de

inițiative în folosul celor mulți, de control pînă unde au stăpînit despotismul și abuzul, de înlăturare a tot ce a apăsător asupra noastră atîta timp, a înăbușit ori a îndepărtat din calea lor atîtea energii.”

În 1936, cînd pericolul fascismului devenise evident, Densusianu trece la tribună unde ține conferințe cu caracter net antifascist. L-am ascultat vorbind în sala **Libertatea**. Vocea răsună mai puternică, mai vibrantă și cuvîntul devenise mai pătrunzător. În fața unei săli tixite, Densusianu vorbea cu înflăcărare, cu gesturi reținute, cu fraze cumpănite, dar domina. Asistența l-a ascultat cu emoție și respect. Textul cuvîntărilor a fost publicat în a doua serie a publicației **Înălțarea** pe care o tipărea acum, lăsînd albe spațiile tăiate de cenzură. Iată-l stigmatizînd cu ironia sa virulentă maimuțarea fasciștă de proveniență musoliniană, în educația străjerescă a copiilor: „Am fost, în urmă, prin cîteva sate și am văzut copiii de țărani întinzînd brațul cum i-au deprins învățătorii, pentru că au primit poruncă să-i învețe pe școlari că așa trebuie să-i întîmpine de acum înainte și pe ei și pe alții. Cum gestul e întovărășit de sănătate, mă uitam la contrastul dintre fețele ofilite ale unora din ei, și cuvîntul de comandă: dacă, la vîrsta lor, ar fi putut face apropierea, ar fi zis: „sănătate... dar uitați-vă la noi!” În revista aceasta cu înfățișare modestă, publicată de altfel pe cheltuială proprie, Densusianu dezvăluie adevăratul sens al teoriilor hitleriste: „Teoria supraomului e și primejdioasă, pentru că, aplicată la colectivități, poate deveni aceea de „suprapop” sau cine știe cum i s-ar mai zice: „suprasasă” etc. De la egoismul, megalomaniile individuale se trece ușor la cele colective — și atunci imperialismele și-ar găsi mereu justificări ca să terorizeze, să strivească pe cei socotiți inferiori.” Referindu-se într-un articol la mascarada jocurilor olimpice de la Berlin, Densusianu demască fățărnicia retorismului hitlerist: „Nu mai știm a cita oară retorismul hitlerist a invocat, de curînd, respectul onoarei și libertății. Cuvîntele se repetă tocmă din țara unde onoarea și libertatea le-am văzut dezmințite de cinica necunoaștere a obligațiilor cum se cuveneau, de suspecte răsturnări de cifre și de prigonirea sălbatică a manifestărilor avîndu-și drepturile lor.” Neobositul polemist

ION BĂDICĂ

(Continuare în pag. 14)

de la halley la kohoutek

Noaptea, cu firmamentul lucind de puzderia stelelor, nu sînt numai ale poeziei sau îndrăgostirii. Astronomii le pîdesc cu unelte lor. Într-o asemenea noapte de veghe, astronomul Lubos Kohoutek, de la Observatorul Universității din Hamburg, a descoperit un corp luminiscent necunoscut, undeva în dreptul constelației Hidrei. Acest corp a fost identificat apoi ca nucleu al unei comete despre care pămîntului nu au știut nimic, cometa născînd o curiozitate teribilă printre specialiști. I s-a zis mai întîi „1973 f.”, fiind cea de a șasea cometă descoperită în acest an. Și cum fiecare cometă poartă numele descoperitorului ei, i s-a pus acest nume. Curînd însă a fost supranumită „cometa secolului”. De ce? În fiecare an sînt observate prin telescop 3-6 și chiar 10 comete care descriu diferite orbite în jurul soarelui nostru. Cu cit o cometă este mai lesne de urmărit, datorită mărimii și luminozității ei, cu atît ea oferă șanse mai mari de studiu pentru specialiști. Or, faptul că ea a putut fi descoperită cu 9 luni înainte de a fi văzută cu ochiul liber, argumentează asupra mărimii ei neobișnuite.

Luminozitatea ei ar fi de 50 de ori mai mare decît a cometei Halley, văzută în 1910. Pe de altă parte, presupunerea (verificată pe calculatoare) că ar veni dintr-o altă galaxie și că nu ar mai reveni niciodată (iar, după unii, abia peste 75.000 de ani), îi acordă atributele unui spectacol unic.

Definiția cometelor. Imaginația populară a văzut în comete bolizi de foc. „Larousse”-ul enciclopedic ilustrat de la 1900 arată: cometa este un „astru rătăcitor descriînd în jurul soarelui o elipsă foarte alungită și care este însoțită de o trenă luminoasă numită coadă sau coamă. Este recunoscut astăzi că cometele aparțin sistemului nostru planetar și că ele descriu o vastă parabolă în orbite foarte excentrice al căror centru este soarele. Sînt multe comete a căror revenire poate fi calculată dinainte, cu o anumită aproximație. Cometa zisă Halley revine la 75 de ani. Alta revine la 3 ani și jumătate, o alta la 6 ani și trei sferturi. Se presupunea ordinioară că cometele exercitau o anume influență asupra evenimentelor de pe pămînt, că apariția unei comete anunța moartea, nașterea unui prinț. Știința a risipit toate aceste

erori... În „Larousse”-ul de la 1922, pasajul: „este recunoscut astăzi că cometele aparțin sistemului nostru planetar” lipsește, între timp recunoscîndu-se faptul că unele comete vin din afara sistemului. În cazul cometei Kohoutek, ea vine pare-se dintr-o galaxie îndepărtată și necunoscută. Dar să cităm surse mai apropiate în timp de noi. În „Quid?”, Plon, 1972, pg. 175, scrie: „Cometele sînt astre care gravitează în jurul soarelui. Ele ar fi aprox. 100 de miliarde”. (În univers, în sistemul nostru solar? n.n.). Cu toate acestea „masa lor totală nu depășește o zecime față de cea a pămîntului”. Aici, ne amintim ce zicea Newton: o cometă ar putea să încapă într-un degetar, de ar avea gradul de condensare al aerului. Să vedem mai departe: „Din anul 2316 î.e.n. pînă la începutul lui 1967 au fost înregistrate 1890 (apariții) de comete (inclusiv întoarcerile periodice). Au fost clasificate printre acestea, 598 comete distincte; 238 cu orbite eliptice, 296 cu orbite parabolice și 71 cu orbite hiperbolice”. Urmează definiția lor: „se presupune că sînt constituite din particule încorporate în gaz înghețat (a-

moniac, oxid de carbon, metan). În apropierea soarelui aceste gaze se evaporă și presiunea soarelui le proiectează sub formă de coadă. Cînd cometa se apropie de soare, această coadă o urmează. Cînd cometa se depărtează, coada o precede”. În altă parte, citim că a fost observată întoarcerea periodică a 53 de comete. Se dă și o listă a cometelor cu perioadele de revoluție cele mai scurte: Encke (3,302), Grigg-Skjellerup (4,903), Honda-Mrkos-Pajdusakova (5,210) ș.a. Cometa Halley revine la 76 ani. Ultimele apariții: 1607, 1682, 1759, 1835, 1910. Este așteptată, deci, să revină în 1986. Pînă atunci, rămîne în atenția noastră imediată cometa Kohoutek. O vom vedea oare? se întreabă unii, curioși sau sceptici, în timp ce alții manifestă asupra acestui „eveniment cosmic” o indiferență aproape totală (după cum a arătat un mic sondaj făcut ad-hoc de noi). Să continuăm, însă, seria definițiilor, interesante credem, în efortul de a preciza fenomenul. „Petit Robert”, ediția 1973: „cometă (gr. komētēs), astre chevelu (astru pletos), prezentînd un simbul strălucitor (capul) și o diră gazoasă (coamă și coadă) care descrie o orbită parabolică. Marile comete Halley, Encke sînt observate periodic. „Anul co-

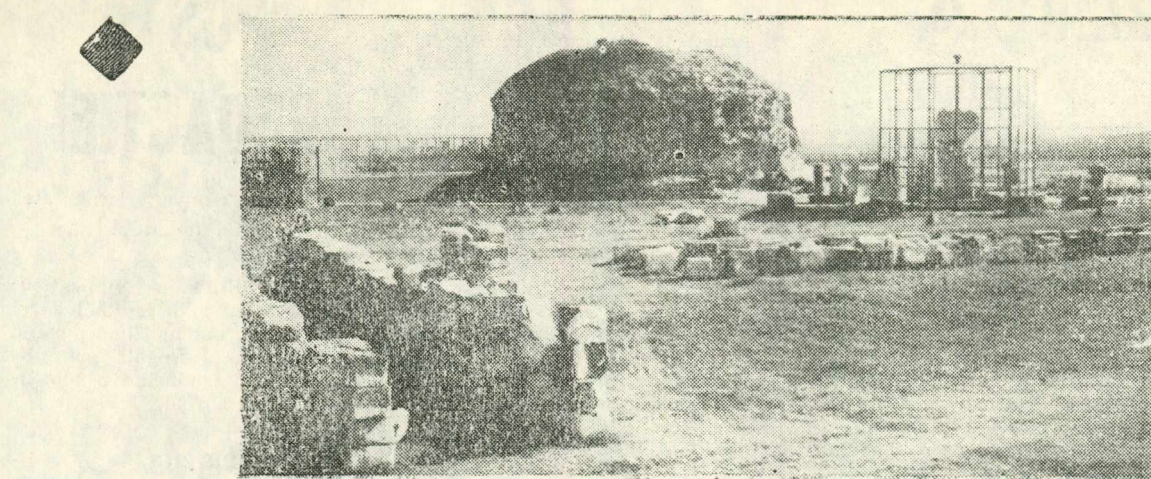
mete” este anul în care o cometă poate fi observată foarte vizibil. „Vinul cometei” este vinul din acel an”. Cum se vede, francezii rămîn, chiar și în ceea ce privește cometele, nedeșințiti prețuitori ai vinului.

Cometa = stea cu coadă. Cometa = „corp ceresc alcătuit dintr-un nucleu luminos, înconjurat de gaze și pulberi, și dintr-o prelungire luminoasă în formă de coadă, alcătuită din pulberi și gaze respinse de presiunea luminii solare” (**Dicționarul limbii române moderne**, Ed. Academiei, 1958). Nu mai cităm alte definiții, lăsăm chiar și enciclopediile de-o parte, gîndind că cometa Kohoutek ne va da posibilitatea să vedem „cu ochii” ceea ce dicționarele se străduiesc să explice în cuvinte.

Comete și superstiții. Dacă somnul rațiunii „produce monștri”, cum zice un adagiu pus pe o gravură de Goya, superstițiile se nasc din spaimă și necunoaștere. De-a lungul secolelor, apariția cometelor și alte soluri de cozi s-au iscat asociații diverse. Unele animale cu coadă erau astfel faste sau nefaste. Inchiziția a promulgat un edict de execuție a pisicilor, ceea ce a dus la

Insolită și de o adâncă semnificație în procesul etnogenetic românesc, Monumentul triumfal de la Adamclisi formează, începând cu anul 1882 — cînd a început să fie minuios și sistematic cercetat de către Gr. Tocilescu — obiectul unor aprinse dispute științifice, cu referiri la paternitate, epocă, sens și valoare istorică sau artistică etc. Cercetările au fost posibile și ușor accesibile, deoarece, dezbrăcat de haina pieselor figurate sau nefigurate și descompus pînă la cele mai intime componente structurale, totul a concurat cu generozitate la formularea unor ipoteze, la avansarea de teorii contradictorii și supoziții de o diversitate care frizează controversa. A dat chiar posibilitatea unor abstractizări de natură să ducă adesea la determinări istorice caduce și neavenite. Dar, mai presus de orice, încheierile unor mari istorici din veacul trecut și din vremea noastră au acreditat cu temeinicie incontestabilă și au fundamentat adevărul potrivit căruia monumentul este ridicat din ordinul lui Traian, între anii 106—109 e.n., pentru comemorarea și cinstirea marilor victorii repurtate de romani contra dacilor lui Decebal — teatrul unor singeroase bătălii pentru cucerirea Daciei (102—106 e.n.) constituindu-l chiar platourile din jurul actualei comune Adamclisi. Și, ca să nu rămînem în domeniul afirmațiilor personale, este bine să întărim cele spuse cu numele unor mari autorități istorice, ca Gr. Tocilescu, O. Bendorf, G. Niemann, S. Reinach, V. Pârvan, R. Paribeni, P. Nicorescu, R. Vulpe și alții alții. Dar, cum spuneam, toate acestea țin de domeniul teoretic. Și dacă ar fi să amintim numele tuturor acelor care, direct sau indirect, au abordat într-un fel sau altul mesajul istoric transmis prin negura mileniilor de marea relievă de la Adamclisi, atunci vom constata și mai mult dimensiunile inimaginabile ale multitudinii de teorii sau preocupări istorice. Desigur, ne punem întrebarea firească: cîți dintre arheologi și istorici au avut în vedere celălalt aspect al problemei, adică, latura sa care ține de domeniul strict practic, al conservării, protejării și restaurării Monumentului triumfal de la Adamclisi?

Trebuie s-o mărturisim sincer, foarte puțini dar — de ce nu ne-am dezbăra de modestie și s-o spunem — și dintre cei mai clarvăzători. Să facem o scurtă retrospectivă și să cunoaștem măcar esența preocupărilor practice legate de ruina

monumentul de la adamclisi — în actualitate

care, în zilele noastre, ar dispărea lent și sigur dacă prin grija pioasă a conducerii de partid județene nu s-ar fi luat din timp măsurile concrete de apărare și valorificare muzeistică.

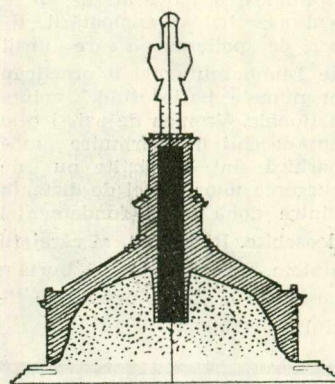
Raționamente istorice și științifice l-au determinat în primul rînd pe marele Tocilescu să restaureze monumentul, cu pietrele originale, nu la Adamclisi, ci chiar în capitala țării, acolo unde el considera, la acea vreme, că Monumentul triumfal poate cu succes să simbolizeze în mijlocul unui popor de origine latină certificatul său de naștere, semnat de spada lui Traian și singele lui Decebal. În ciuda unor privațiuni incredibile și a lipsei de mijloace adecvate de transport, el a reușit totuși să ducă la București majoritatea pieselor figurate și o parte, mai mică, a acelor nefigurate. Se părea la începutul veacului nostru că ideea se va transforma într-o realitate care să se întruchipeze în monumentul magistral reconstruit grafic de el și de colaboratorii săi Bendorf și Niemann. Moartea prematură a savantului — 26 octombrie 1909 — atrage implicit moartea proiectului său. Pentru că nimeni pînă în anii din urmă nu și-a mai putut asuma nobila, dar dificilă răspundere, a împlinirii grandiosului proiect de restituire a unui trofeu de asemenea proporții. Imposibilitatea a crescut și mai mult din pricina celor două conflagrații mondiale, sau a penuriei economice din România interbelică. Generații întregi de arheologi și arhitecți al căror renume de faimă europeană a-

bia dacă mai este nevoie să-l amintesc, s-au zbatut în neputința împlinirii unui vis care în același timp era și o datorie patriotică și o obligație profesională. Oricum, gestul plin de omenie al inimosului profesor și arhitect Horia Teodoru, — prin grija pioasă a căruia, în parcul de la Șosea, piesele au fost dispuse într-un aranjament care sugera vizitatorului solitar friza cu metope și pilăstri, sau friza cu arme etc. — trebuie lăudat ca un act de recunoștință istorică și dragoste profesională. Dar, numai atât!

Cum însă era și firesc, restructurărilor radicale survenite în ultimii 30 de ani în viața economică, socială, politică și culturală a țării, li s-a integrat organic și regiunea dintre Dunărea de jos și Mare.

Dobrogea și-a recăpătat cuvenitu-i loc, de care decenii de-a rîndul a fost vitregită, și redvine, în succesiunea cronologică a istoriei, una dintre provinciile românești de elită în drumul spre progres al țării. Era deci firesc, ca într-o astfel de poziție preeminentă să se reflecte și pe plan suprastructural preocupări și interese în toate compartimentele vieții culturale și științifice. Virtuală depozitară a unor inestimabile valori de cultură materială moștenite din antichitatea primitivă sau clasică, se simțea nevoia imperioasă ca în orașul său de reședință să se reorganizeze acea instituție muzeală, de profil arheologic, în măsură să valorifice tot ceea ce ieșea din pămînt și evoca trecutul nostru. Conjunctura a fost fericită: eforturilor lăudabile ale organelor de partid pentru valorificarea pa-

trimoniului cultural al Dobrogei, le-a răspuns cu entuziasm și plin de zel Vasile Canarache, prin grija căruia a fost reorganizat pe baze științifice Muzeul de arheologie și s-au făcut masive amenajări la Histria și la Adamclisi. Dar pentru Monumentul de la Adamclisi, nu s-a rezumat numai la organizarea bazei muzeistice și turistice, printr-o aranjare ingenioasă a metopelor, crenelurilor și trofeului — aduse de la București de către D.M.I. — ci a declanșat o adevărată campanie pentru restaurarea monumentului. S-au reeditat speșanțe și au fost puse în mișcare resorturi științifice și organizatorice, cuprinse de entuziasmul febril ce conducea — se părea, ireversibil, — către mult controversată restituire a mărețului vestigiu. Organele politice ale țării și cele din Constanța

• Tropaeum Traiani

au sprijinit cu toată puterea ființei lor acest mărinimos gest patriotic, ce se inscria luminos pe traiectoria dezvoltării contemporane a națiunii române. Dar, ideii generale a restaurării i se opunea, cum e și firesc, controversa științifică a specialiștilor, privind calea de rezolvare a ei.

Fără să fie deloc prematură, inițiativa restaurării monumentului, problemele disputate se reduceau la următoarele două variante de restaurare (fără să mai luăm în considerare și altele mai puțin însemnate): a) reconstituirea cu piesele originale și completarea lacunelor cu blocuri de piatră similare; b) păstrarea și consolidarea tuturor monumentelor aflate „în situ” și restaurarea acestuia în aspectele lui arhitecturale și decorative cu copii executate în piatră, originalele urmînd a fi depuse într-un muzeu.

Prima variantă, numită și reconstituirea „istorică”, a câștigat inițial mulți aderenți, dar, în tolu disputelor, o parte dintre aceștia s-au dezis, convingîndu-se că reconstituirea cu piesele originale nu este posibilă din pricina lipsei de date și preciziuni arheologice semnalate încă mai de mult. Punerea pe monument a pieselor originale este desigur cea mai atractivă la prima vedere, fiindcă pare să ne satisfacă sentimentul autenticității. În cazul concret al Monumentului triumfal de la Adamclisi, această autenticitate este însă iluzorie, deoarece cu adevărat autentice sînt numai piesele luate izolat, pe cită vreme gruparea lor pe monument nu poate fi decît ipotetică și arbitrară, din cauza marelui număr de piese lipsă (din tamburul cilindric nedecorat se păstrează 212 piese din totalul original de 486; din partea sa decorată — sculpturi cu scene istoriate, frize etc. — se păstrează 223 de piese din totalul de 294 etc.) și, mai ales, a necunoașterii relațiilor lor precise: necunoașterea exactă a suitei narative a metopelor și a ordinii riguroase a numeroase alte elemente constitutive din structura monumentului; repunerea pieselor la locul lor inițial ar crea dezavantajul că însuși nucleul va deveni invizibil, și prin urmare, s-ar închide posibilitățile de cercetare; clima aspră ar face să reînceapă procesul distructiv al pieselor figurate —

ADRIAN RĂDULESCU

(Continuare în pag. 14)

înmulțirea bruscă a șoarecilor. Vrajitoarele erau imaginate călărind în văzduh pe cozi de mătură. Trecerea pe cer a cometelor a fost asociată de unele capete superstițioase cu evenimente pămîntești. S-a crezut astfel că aceste stele cu coadă prevestesc nenorociri și dezastre. Molimi, incendii, cutremure, erupții, avalanșe, inundații, au fost „explicate” prin apariția unor comete. Fie că aceste comete ar fi prevestitoare, fie că ele ar influența și ar declanșa chiar evenimente nefaste. Unii au asociat cometele cu întîmplări fericite, cum ar fi o recoltă bogată, o pace încheiată între două părți beligerante etc. Această manie asociaționistă i-a „încercat” și pe unii oameni de știință. Cum molimile, războaiele și celelalte bîntuiau Europa (și lumea) destul de des, și cum unele comete reveneau periodic, fantezia înspăimîntată a acestor capete găsea destul de ușor comparații. Cum era de așteptat, s-au stîrnit însă controverse bazate pe nepotriviri de la o țară la alta. Într-o parte a lumii, vulcanii erupau, în alta tăceau milc. În Anglia ningeau sau ploua abundent, în Franța nu, și invers. Cometele își vedeau de drum, fără să le pese. Nepotriviri flagrante de „interpretare” a iscat cometa din

1811—1812. Pentru ruși, ea ar fi prevestit invazia lui Napoleon, incendierea Moscovei. Pentru francezii bonapartiști, dezastrul retragerii armatei călărețe a lui Napoleon. Pentru francezii rămași să se ocupe de agricultură, un an mănos. Aceeași cometă, spaniolilor le-ar fi adus o bogată recoltă de struguri, iar mexicanilor descoperirea unor mine de argint.

Ce ne mai spune Mihai Enescu, muzeograf principal la Planetarium-ul din Constanța, cu care stăm de vorbă, într-o seară în care descoperim uimiți o lună ca un disc de ivoriu, înconjurată de un halou splendid, nemaivăzută, cu benzi de la verde la oranj, de la oranj la roșu-violet? Pe la sfîrșitul secolului 19, orașul Tîrgu-Neamț a fost mistuit de un incendiu. Primarul orașului a arătat că acest dezastru s-ar fi produs datorită unei comete care apăruse atunci pe cer. Pînă la urmă s-a dovedit că primarul orașului nu făcuse nimic pentru ca orașul să aibă pichete și tulumbe de pompieri. Este posibil un impact al pămîntului cu o cometă? Citim într-un almanah: „La 30 iunie 1908 o teribilă explozie însoțită de o vie lumină se produse în taigaua siberiană. Arborii fură culcați la pămînt pe o distanță de 50 km., zgo-

motul fu perceput la o mie de kilometri distanță, un nor luminos se întinse pînă în Europa. Ipoteza clasică consideră că un meteorit a fost cauza acestor fenomene. Dar expedițiile trimise la fața locului nu găsiră rămășițe meteorice. Astfel, două alte ipoteze au fost avansate pentru a explica acest eveniment: pentru unii, un mic sîmbure de cometă, format din blocuri solidificate, ar fi ciocnit pămîntul în Siberia, după care s-a dezagregat în contact cu atmosfera; pentru alții, ar fi fost o erupție vulcanică de pămînt și de gaz, fără emisie de lavă, comparabilă cu aceea a lui Krakatoa (1883)”. Dacă acordăm credit ipotezei „cometare”, această întîmplare ar fi unică. Adresăm muzeografului Mihai Enescu întrebarea privind eventualitatea unui impact al Terrei cu o cometă. Răspunsul vine cu promptitudine: deși diametrul nucleelor variază, vitezele de deplasare și forma orbitelor fiind de asemenea diferite, o dată intrate în sistemul planetar, cometele pătrund în cîmpul de gravitație al soarelui și traiectoria lor se supune acestui cîmp gravitațional. Iată de ce este puțin probabil un impact. Pe de altă parte, cometele nu sînt atrase de pămînt, fiind prea mic; doar planetele-gigant (Jupiter,

Saturn, Uranus) pot perturba traiectoria unei comete. Cu toate acestea, studiindu-se toate orbitele cometare cunoscute pînă acum, este presupusă posibilitatea unui impact o dată la 80.000 de ani. Masa cometelor (chiar a celor mai mari) este neglijabilă în raport cu a planetelor și a sateliților naturali. În acest sens, s-a afirmat că masa marelui cometă din 1843 (a cărei coadă a fost de 320 milioane de kilometri, adică de două ori și ceva distanța pămînt-soare) era mai mică decît a milioana parte din cea a pămîntului, iar greutatea cozii nu depășea cîteva uncii. Deci chiar dacă ar fi posibil un impact, nucleul ar avea o influență dăunătoare pe o suprafață restrînsă. În ce privește gazele (între care cel mai dăunător ar fi cianogenul), fiind foarte rarefiate, sînt absorbite de păturiile superioare ale atmosferei și nu ajung pînă la noi.

De unde vine Kohoutek? Avînd o orbită cu aspect de hiperbolă, Kohoutek vine din exteriorul sistemului nostru planetar, probabil dintr-un „depozit de cometă” foarte îndepărtat. Faptul că ar putea reveni abia peste 75.000 de ani arată nu numai o distanță, dar și o durată lungă. Cu cit o cometă vizitează mai des cîmpul solar, cu atît ea

se distruge mai rapid. Și invers: cometele cu o perioadă de revoluție lungă au o viață mai lungă. Curios, de ce vin aici ca într-un „cîmîtîr” al lor? întreb. Răăcesc oarbe în infinit. Cînd și cînd scapă una aici, în sistemul nostru solar. Asta, în afara celor planetare. Ce viteză are Kohoutek? La 26 noiembrie, a.c., a trecut de orbita pămîntului spre soare, cu o viteză de 380.000 km pe oră. La acea dată era la o distanță de pămînt de 1,4 unități astronomice (o unitate astronomică este reprezentată de distanța pămînt-soare, adică 149.598.500 km). Viteza ei crește în drum spre soare. Coadă formată la acea dată, calculată la 2 milioane km, crește, de asemenea, în lungime, cu alte milioane de km, pe măsura apropierei de soare. Viteza maximă o va atinge la periheliu (distanța minimă de soare), la 28 decembrie 1973. Din păcate, între 19 dec. și 4 ian. anul viitor, va fi invizibilă de pe pămînt (fiind în spatele soarelui). Între 4 și 16 ianuarie se întinde perioada optimă de vizibilitate a acestei comete. La 15 ianuarie 1974 se va afla la distanța cea mai apropiată de pămînt: 120 mi-

G. OCTAVIAN

(Continuare în pag. 14)

REPUBLICA

(Urmare din pag.1)

minate cugete, deziderat istoric al poporului român, Republica n-a putut fi înfăptuită decît în momentul în care în țară a fost instaurată „o democrație populară de tip nou”, cum se spunea în Platforma Partidului Unic Muncitoresc (12 noiembrie 1947). Adusă la cirna țării în urma unui act de trădare națională produs de către reacțiune, care a pus la cale detronarea lui Cuza, dinastia prusacă de Hohenzollern-Sigmaringen a cărei domnie, lungă de 81 de ani, a fost consemnată de către istorie ca expresie a uneia dintre cele mai sumbre epoci din cronica vieții poporului nostru, și-a legat numele de citeva dintre filele negre ale acestei cronici, între care cîmplitul an 1907, cu riurile-i de singe. Este încărcat de semnificații faptul că nu există scriitor de valoare, nu există conștiință patriotică, nu există om devotat slujirii intereselor naționale care să nu fi vestejit actele monarhiei și însăși ideea de prezență a acesteia în scaunul Mușatinilor și-al Basarabilor, al lui Mihai Viteazul și al lui Cuza. Oameni de o deosebită limpezime a gândirii, sensibili la frământările celor mulți, nume intrate în fondul de aur al culturii române — de l-am aminti fie doar pe Caragiale — și-au afirmat răsplat poziția antimonarhică, folosind, pentru incriminarea actelor acestora, termeni fără echivoc din seria lui „trîntor” și „jefuitor”. De la venirea în țară a lui Carol I și pînă la abdicarea ultimului vîlstar din ramura „română” a familiei, atît înainte de prima conflagrație mondială cît și în perioada interbelică, nu există ziarist mare — și-i vom numi aici doar pe Arghezi, Bogza, Zaharia Stancu — care să nu fi izbit în monarhie cu armele nimicitoare ale satirei violente, ale ironiei acide, ale diatribei profetice, exprimînd de fapt simțămintele unui întreg neam.

De la deziderat la act era însă o distanță a cărei parcurgere a fost posibilă numai în urma încheierii victorioase a insurecției naționale antifasciste armate din august 1944. Ansamblul de măsuri luate de către Partidul Comunist Român, pe plan politic și organizatoric, a îngăduit ca la 30 Decembrie 1947 să se poată

purcede la proclamarea republicii. Cei care au trăit zilele acelea poartă întipărită pentru totdeauna în suflet imaginea colosalului val de entuziasm, de bucurie care a cuprins țara. Memoria peliculei, a hirtiei tipărite au înregistrat freacăta uriaș, satisfacția celor mulți de a vedea dispărind ultimul simbol al reacțiunii, căruia metafora plastică îi conferise chipul și înfățișarea unui păianjen. Se împlinea, cum spusese tovarășul Nicolae Ceaușescu, „dreptul sacru al poporului de a fi singur stăpîn în patria sa strămoșască”. Calea de rezolvare a chestiunii schimbării formei de stat dovedește încă o dată adevărul politicii Partidului Comunist Român, înțelepciunea sa de a stringe în jurul clasei muncitoare un larg front democratic pentru a putea trece cu succes la desăvîrșirea operei de democratizare a țării, la cucerirea integrală a puterii politice în stat. Ziarul „Scinteia” sintetiza admirabil acest lucru, încă a doua zi, scriind: „socialismul nu mai este la noi în țară un ideal îndepărtat, ceva învăluit în nori, la care visează idealistii, ci este ceva ce începe a se întrevădea, ceva ce se poate realiza într-un viitor apropiat, prin munca și lupta necurmată a clasei muncitoare, a întregului popor muncitor, prin măsurile practice, concrete, ale regimului de nouă democrație”. Partidul a trecut imediat la întărirea rolului statului socialist în economie și la desființarea exploatarea omului.

Au trecut de atunci 26 de ani. Republica a parcurs aproape trei decenii de existență în curgerea cărora vîrile fundamentale ale națiunii române s-au împlinit magistral. Trăim pe coordonatele edificării societății socialiste multilaterale dezvoltate, trăim într-o țară liberă, trăim și mîncăm în chip demn, ne construim noi înșine viața și munca, despovărați de spectrul aservirii și exploatarea, liberi de spolierea pe care „unșii de Dumnezeu” regi o practicau în numele batjocoritei voințe naționale. Vremea de azi și cele opt decenii de ocîrmuire monarhică sînt despărțite nu de curgerea unor ani ci de distanța dintre două epoci fundamentale deosebite. Republica, ai cărei fii sîntem, ne-a învățat să purtăm cu cinste și înaltă demnitate titlul de cetățean.

NICHIFOR ALEX. — Exerciții de diletant, trădînd lipsa de instrucție și incultura. Bunele intenții, spiritul de observație, sinceritatea, ușurința de versificare nu ajung.

NICOLAE SAVA. — Semnele unei vocații există; totul e însă în stadiu de disponibilitate. Mai realizate mi se par **Recrut** și **Ultima adolescență**. Aștept vești noi.

I. BURU-MAN. — Proză de jurnal pedestră, ternă, stingace, colorată pe alocuri de o stare de exaltare nejustificată artistic.

MIHAI SIMION. — Lucrări promițătoare, prefigurînd încă naiv și fără strălucire elementele unei viziuni care și-ar pu-

Deși niciodată întrebă, niciodată chemat la o masă rotundă, nici măcar admonestat pentru fragilitatea vreunei opinii, cu senzația certă că s-ar prăbuși în ridicol dacă ar pretinde ca una, cel puțin una dintre sugestiile lui să fi fost obiectul unei îngăduitoare atenții — observații că posibilitatea valorificării ei nici nu-i trece prin minte — în ciuda, deci, acestui coerent și glorios anonim, cronicarul Tv. își face datoria. Desigur, angajamentul de a întreține o astfel de rubrică, prin simplul fapt de a fi reflexul unei inițiative personale, va trebui să-și asume — și și le-a asumat chiar — consecințele pe care le suportă indeobște nechematul; conștiința că reprezintă o instituție de cultură cum este prezența revistă și că fiind de-al locului — de unde totdeauna se vede mai bine — ar avea nu numai plăcerea cit obli-gația de a fi ceea ce este, l-au îndemnat totuși pe cronicar să nu se lase pradă descurajării, găsindu-și elanul necesar pentru un nou an de slujbă în speranța că rîndurile lui nu trec absolut necitite. În sfîrșit! Iată, s-a mai dus un an bogat în fapte, bogat în emisiuni Tv., multe dintre acestea adăugîndu-se, grație eficacității lor, faptelor înseși cu care '73 se poate mindri în fața precedentului. Dacă mi s-ar impune să deslușesc în imensitatea ofertelor micului ecran ceea ce s-a dovedit constant, slujit întotdeauna cu promptitudine și cu calificată

POȘTA REDACTIEI

tea dovedi cîndva originalitatea și forța. Mai trimiteți.

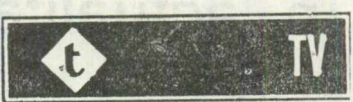
EUGEN PELIN. — Nimic nou: poezii de nivel acceptabil ca și pînă acum, dar nici una pîrtind o amprentă personală mai puternică sau traducînd o tensiune interioară reală.

LILIANA PRIPICI. — E vădită, în cele trimise, o înclinare către poezia de notație obiectivă, linie pe care ați putea continua.

ION INTIM. — Lex, Migrație, ...și la capăt de vise („aplecăta afară în fereastră de frunze cu părul tău umed de somn tu legeni noaptea cînd trandafirii orașului te-au încins cu briile de brume...”) sînt demne de atenție. Să nu vă încredeți însă în jocul înșelător și ieftin al metaforelor-șablon: **floare de liniști, tălpi de vis, vămile luminii** — foarte la îndemina oricui și apte a crea iluzia unei stări lirice acolo unde a trecut abia o vagă adiere a emoției.

I. STOENESCU. — Prea puțin pentru a se putea formula o concluzie; pare a fi vorba de un exercițiu întâmplător, lipsit de importanță, de o relatare cuminte a unui sentiment trecător.

IOANICHIE OLTEANU

postfață

grijă, acestea ar fi emisiunile consacrate muncii. De la **Te-lejurnal** pînă la **Viața satului**, de la **Prim-plan** pînă la **Teleob-iectiv**, în consens cu dominantă actualității, a fost celebrată munca în ipostazele ei concrete sau în semnificațiile ei etice. Televiziunea și-a reconfirmat apoi netăgăduita ei autoritate civică informind, comentînd, intervenind efectiv la desfășurarea unor fapte pentru a le reda cursul firesc, logic, în numele convenițelor norme morale. Televiziunea a fost prezentă mereu și pretutindeni — chiar și la Constanța — fie cu carul de reportaje, fie măcar prin acuitatea problematică a emisiunilor și lucrul acesta se datorește de bună seamă vajnicilor ei reporteri care n-au precupețit nici timp, nici mișcare. Este firesc ca reporterul să ajungă în inima Deltei sau în tunelurile subterane ale hidrocentralei de pe Lotru, dar faptul devine emoționant cînd acesta o face a doua sau a treia oară nu investigînd pur și simplu, ci raportînd o realitate la alta, trecută, luîndu-se drept propriul său martor la o continuă devenire. Televiziunea-profesor, televiziunea-om de știință, televiziunea-om de cultură au promovat

interesante rubrici noi și au salvat de la ru-tină rubrici vechi, ceea ce-i remarcabil cîtă vreme emisiuni prestigioase prin aria de cuprindere ca **Revista literar-artistică** sau **Seara pentru tineret** se supun, unei vizibile, premature îmbătrîniri, în ciuda numeroaselor tentative de recondiționare. Poate că din proiectul generos asumat de către televiziune la începutul anului și publicat în consecință, **spectacolul** în variatele lui forme a rămas cel mai păgubit. Zilele de marți ale lui '73 au adus, cu puține excepții, realizări dramatice modeste în reluări nesfîrșite, teatrul mic, promis cu atîta fervoare, absentînd cu desăvîrșire; citeva excelente premiere cinematografice Tv. în-tre multe producții de serie ultracunoscută au făcut din miercurile noastre zile contradictorii; spectacolele de revistă au uitat anecdota, trimițîndu-ne din cînd în cînd la resursele clasice ale genului pentru un ris nu rareori pe silite; galele lunilor, scurte și obosite, au părut mai degrabă rezultatul unor plictisitoare obligații mensuale... Dar să nu ne grăbim, '73 nu s-a terminat, poate că Revelionul va compensa aceste absențe printr-un pantagruelic ospăț anecdotic. Sau, dacă nu el, anul următor; fiindcă, în fond, una din rațiunile pentru care dăm un an pe altul pornește din nevoia de a ne reimprospăta făgăduielile neonorate.

C. N.

o. densusianu

(Urmare din pag. 12)

pe tărîm științific și literar polemiza acum cu o societate care ducea omenirea spre dezastrul războiului. Aciditatea cuvintelor lui pline de amărăciune și revoltă incomoda. Si Densusianu, nu o dată, ne mărturisea la curs, îngrijorarea de care era citeodată cuprins în fața adversităților tot mai evidente care se țeseau în jurul lui și care-i făceau nesigură prezența și activitatea la catedră. Am impresia că singurele ceasuri de satisfacție erau cele dăruite cursurilor și seminarilor. În ultimul său an preda, pe lingă un curs despre **Limba română în secolul al XVII-lea** și ultima parte a unui curs început prin 1931, **Evoluția estetică a limbii române**. Cu toate rezervele noastre față de ne-receptarea de către dascăl a fenomenului literar contemporan, expunerea limpede, logică, elegantă ne delecta. Se pare că și el avea o slăbiciune pentru domeniul pe care-l abordase. Uneori, cînd reușea să se ridice deasupra mizeriilor care-i întuneau viața, își amintea că la Paris se află sub teascuri ediția integrală a celui de-al doilea volum al operei lui capitale, **Histoire de la langue roumaine** — XVI-eme siècle. Trudise la ea peste treizeci de ani. Nu știu dacă a trăit și bucuria de

a răsfoi acest ultim rod al mîgalei sale. La începutul lui iunie, în urma unei operații, Ovid Densusianu se grăbea să părăsească spitalul pentru a fi prezent la examenul de licență, anunțat pentru ziua de 10 iunie. Motivase că în cei patruzeci de ani de catedră nu lipsise și nu întîrziase niciodată. Dar profesorul n-a mai ajuns la întîlnire. Decedase cu două zile mai înainte. În ziua examenului, cînd cortegiul mortuar, plecat din dreptul Academiei Române, oprea în fața ușilor Facultății de litere — am fugit pentru un moment să privim în afișier anunțul pe care-l semnase în ziua ieșirii din spital (textul era scris de Al. Vasiliu): „Examenul oral de fil. romanică, pentru candidații care au să se prezinte la licență, se va ținea vineri, 10 iunie, de la 5—7 Ov. Densusianu”

A fost ultimul, dar și cel mai strălucit exemplu de devota-ment, împins pînă la sacrificiu, pe care profesorul ni-l dădea de dincolo de viață. Dintr-un ascuns lăcaș al amintirilor stăruie pline de încurajare versurile luminoase ale celui ce fusese cîndva poetul Ervin: **Urmați-mă, / Pe-aici e calea / Ce ne va duce-nvingători, / Aprindeți candelă nădejdiei / Și fiți în voi încrezători, / Un chip senin, / Erou al vremii / — O stîncă vie — / Neclintit / Păzește cirna / Și brăzdează / Cărări de apă-n asfințit.**

de la halley

(Urmare din pag. 13)

lioane de kilometri. Va fi vizibilă cu ochiul liber seara, deasupra orizontului de sud-vest, în direcția constelațiilor zodiacale Capricorn și Vărsătorul. De la Halley la Kohoutek, de la un astronom la altul, de la o cometă la alta, omenirea a parcurs stadiile unei cunoașteri tot mai aprofundate. În 1682 cînd Edmund Halley stabilea traiectoria cometei care avea să primească numele său, Isaac Newton definea legea atracției universale. 24 de ani mai tîrziu, fizicianul Francis Hauksbee inventează prima mașină electrică. La 1910, cînd buncii noștri erau copii sau adolescenți, urmîrind cu mirare cometa Halley (la a cită revenire?). Stravinski compunea „Pasărea de foc”, Utrillo picta ciriuma „La iepurele sprinten”, Henri Coandă inventa avionul turbopropulsor. La 1973, anul de grație ce-și va termina zilele curînd, la Sidney s-a dat în folosință cel mai costisitor teatru de operă din lume (o capodoperă de arhitectură contemporană), la o expoziție de invenții din Nürnberg a fost prezentat, între altele, un aparat de învățat păsările să cînte, astronautii navei spațiale Skylab III studiază cometa Kohoutek cu unsprezece instrumente de mare eficacitate etc., etc. În ultima clipă a-

flăm că orașul Los Angeles (circa 7 milioane de locuitori) ar fi fost invadat de șoricei. Facem pariu că superștițioșii vor lega acest „amănunt” de evoluția în spațiul nostru planetar a cometei „1973 f.”

monumentul

(Urmare din pag. 13)

și așa corodate într-un grad destul de înaintat; accesul cercetătorului la studiul pieselor figurate s-ar opri etc. etc. Oricît de sumar au fost schițate aici argumentele „contra”, cert este că în scurgerea anilor, aproape în totalitate, specialiștii au găsit de cuviință ca într-adevăr, reconstituirea cu piesele originale ar prejudicia însuși monumentul și ar contraveni unor norme uzuale internaționale în domeniul restaurării. De aceea, trebuiau căutate alte soluții. Și, în anii din urmă, s-au făcut numeroase propuneri, dar nici una de natură să ne satisfacă, motiv pentru care nici măcar nu trebuie să ne rețină atenția aici. Cu o excepție: s-a propus soluția așa numitei reconstituiri „autoportante”, independent de fondul „variantei a II-a”, formulată în anii 1962 — 1963 de către un grup de arheologi și arhitecți, în frunte cu Radu Vulpe, Virgil Bilciurescu, R. Bordenache ș.a. Și, pentru că propunerea de ultimă oră se identifică pînă la un anumit punct cu amintita variantă, s-o expunem pe scurt: principiile

cele mai stricte ale științei prevăd pentru monumentele căzute într-o accentuată ruină numai conservarea, fără nici o încercare de reconstituire, admițînd cel mult anastiloza — adică ridicarea la loc a pieselor a căror poziție precisă pe monument este de o certitudine absolută. Totuși, în cazul monumentului de la Adamclisi sînt motive puternice care impun o derogare de la rigiditatea acestor principii. Este mai întîi legitimul sentiment patriotic, care cere ca acest simbol al unei pagini de istorie legate de înseși originile poporului nostru să fie refăcut în formele sale pline. În al doilea rînd, chiar pentru consolidarea ruinei este nevoie de o acoperire, care nu poate fi realizată mai natural și mai estetic decît prin reconstituirea paramentului de altădată. Dar, în orice caz, derogarea de la principiile amintite mai sus nu poate fi admisă decît cu respectul autenticității și conservării nealterate atît a părții din monument păstrată „in situ” — respectiv, a nucleului cu trepte — cît și a pieselor figurate care au căzut de mult de pe monument. Restaurarea este deci, din toate punctele de vedere, nu numai necesară, ci și obligatorie: estențialul este însă să precizăm în ce mod să se facă această restaurare. Pe scurt, iată în ce constă restaurarea autoportantă pe care o preconizăm: — de la promenuarul inferior, bine păstrat, se pot așeza pri-

Cu prilejul Anului
Nou 1974, urăm co-
laboratorilor și citito-
rilor noștri fericire
și sănătate, succese
tot mai mari în mun-
că, îndeplinirea tutu-
ror dorințelor.

LA MULȚI ANI! „Tomis“

firul ariadnei

- Invidiosul suportă binele a-proapelui numai dacă e foarte departe.
- Fugea după doi iepuri o dată, doar-doar o prinde sensul proverbului.
- Cine se poate lăuda că a mutat muntii din loc fără să aibă reputația cutremurului?
- Dacă stilul e omul, atunci această carte e scrisă de nimeni.
- S-au despărțit pentru că fiecare avea o părere prea bună despre sine și nici una despre celălalt.
- Ne facem iluzii? Nu-i nimic rău în asta atîta timp cît știm că ne facem iluzii.
- Fusesse visul lui. Asta pînă cînd s-a trezit insurat.
- N-a primit flori niciodată. Cu-i i-ar fi dat prin mîntre că le iubește?
- Așa îi dicta lui conștiința: agramat.
- Mergea spre țel cu pași mari. Dar alții zburau...
- Era un as. Ei, dacă ar mai fi fost încă trei...
- Intenția rea — dacă nu e pusă în aplicare — poate fi iertată. Cea bună însă, nu.
- Lui nu i s-au dat lauri. I-au crescut singuri.
- Are două facultăți dar îi lipsește tocmai facultatea de a se folosi de ele.
- Cu pictura asta modernă am văzut și vreo cițiva cai verzi pe pereți.
- Numai fuga de răspundere îl făcea să stea pe loc...
- Ferice de oamenii care au intrat în istorie și au rămas acolo.
- Viitorul? Motivul pentru care nu sînt tăiați pomii iar-na...
- Cine spune că nu-i plac laudele, se laudă.
- Singura ta datorie e aceea de-a fi-o face.
- Pentru fricosul malul va fi întotdeauna foarte departe.
- Lucrezia Borgia? O otrăv!
- Nu de calitatea foarfecii depinde croiala. Dar și de ea.
- Există actori mari, care n-au fost niciodată mici.
- Maxima este o judecată scurtă care ne obligă la altele mai lungi.
- Și piesele de teatru pot prezenta uneori o moarte aparentă. Nu le îngropați prea repede.
- Lustrul nu ascunde crăpătură.
- Adolescența — pilotul nostru de încercare.
- Ambițiosul își face loc cu coatele acolo unde alții își fac loc cu capul.

- Haina îl face pe om mai frumos, dar numai pînă la gît.
- Femeile vorbesc mult pentru că au tăcut mult.
- Facem atîta zgomot pentru liniștea noastră...
- Înainte de-a te bate cu pumnul în piept, vezi ce tensiune ai.
- El avea un stil impotrivit...
- Curajul se află în noi adesea mort de frică.
- Sînt mulți cei care nu-i lasă nici pe nemuritori să trăiască.
- Fiecare om e folositor la ceva dacă nu e pus la altceva.

RODICA TOTT

În ședința din 12 decembrie a.c., a cenaclului Ovidius al scriitorilor din Dobrogea, patronat de revista Tomis, în prezența a 22 de membri ai cenaclului, a citit un ciclu de versuri Ion Dragomir. Ciclul, dedicat Constanței, a oferit auditoriului mai multe poeme inedite, între care: „Lacrima lui Ovidiu“, „Constanța“, „În plină față, fermecătoare mare“. „Portul, sufletul meu“ etc. După lectura poeziilor, numeroși membri ai cenaclului au participat la discuții. Radu Holban remarcă imaginile nu rareori frumoase care punctează discursul liric. Îi recomandă autorului să evite nota de improvizație ce transpare în unele poeme. Poetul Aurel Dumitrescu apreciază de asemenea imaginile insolite, sclipind ca niște insule, tonalitatea unor poezii care arată o mină si-

CENACLU

gură. Își exprimă, însă, rezerva asupra fragmentelor superficiale, fisurilor de expresie etc. Claudia Nițu este încântată de tematica poeziilor citite, cît și de plasticitatea unor poezii. Geo Păduraru reproșează autorului „senzația de prea multe cuvinte, de aglomerare“. Ceea ce ar fi caracteristic lui I. Dragomir este „nota de lejeritate“. Consideră că autorul „este încă poetul de viitor al Constanței, asupra căruia nu putem trage concluzii, îi cerem să persevereze“. Arthur Porumboiu: „Cred că în privința lui Ion Dragomir trebuie să fim mult mai exigenți, el fiind dincolo de stadiul propriu-zis al debutului. Din păcate, poetul nu lucrează su-

ficient pe text. Poate că este vorba și de o carență de spirit critic. I. Dragomir rămîne un talent nativ, dar fără ingineria poetică necesară“. Criticul literar Mirela Roznoveanu constată că din variatele experiențe poetice prin care a trecut I. Dragomir (lirism, frust sau spontan, meditativ, satiric etc.) stadiul actual pare mai adecvat. De data aceasta încearcă să fie mai rafinat (sub influența relativă a impresionismului italian). Îi recomandă să decanteze influențele, mai multă interiorizare. Ioan Colbure sugerează poetului, în citive metaforice critice (I. D. înjugă niște boi care nu alunecă pe gheață, elementele poeziei sînt centrifugale, se simte

în oraș ca într-o „nuntă de piatră“ etc.) mai multă concentrare și revenirea la uneltele firești. Octavian Georgescu arată că I. Dragomir trebuie să facă nu un efort de lecturi eterogene, ci o selecție de spirit. Îi cere să evite o recuzită vegetală depășită, ca și imaginile spaimoase, reminiscențe din lecturi, să inoveze. Criticul literar Alex. Ștefănescu consideră că I. Dragomir rămîne și în aceste poezii „un spirit pătimaș, venind din zărilor fruste ale poeziei rustice, adaptat la un oraș ideal (imaginat cu dragoste), pe care vrea să-l reconstituie într-un stil nervos, bazat pe enunțuri“. Îi recomandă, în încheiere, mai multă strădanie. În partea a doua a serii, scriitorul Octavian Georgescu a citit nuvela Poveste de dragoste.

mele trei rînduri de paramenți originali — aceasta fără să impietăm și fără să alterăm cu nimic din ceea ce există. Se creează astfel o bază solidă pentru înălțarea unei „osaturi“ metalice, ușoare și rezistente, care să respecte dimensiunile inițiale ale monumentului. Ea va fi divizată în tot atitea cadre cite piese originale — figurate sau nefigurate — a avut trofeul. În partea superioară, împlîria metalică se poate sprijini în câteva puncte în jurul nucleului, dar mai cu seamă, întreaga greutate a acoperișului cu solzi se poate sprijini pe un pilon de beton ce poate intra pînă la o adîncime de circa 10 m în nucleul de piatră și mortar, mai ales că făgașul există deja, în forma unui puț săpat, cu veacuri în urmă de către căutătorii de comori. În cadrele metalice, care să respecte dimensiunile pietrelor de parament, a metopelor cu pilaștri, a cornișelor și a atticului festonat etc., se vor monta similii de piatră — plăci din piatră artificială, foarte subțiri, care turnate în tipare scoase de pe piesele figurate originale, ne vor reda fidel întreaga înfățișare a scoarței monumentului, în toate detaliile și cu mare precizie. Mai mult, oricînd, aceste plăci se pot substitui sau schimba, în funcție de rezultatul cercetărilor, de concluziile la care se va ajunge în viitor. Pentru a se crea o sarcină mai mică pentru timplăria acoperișului cu cele două

baze hexagonale suprapuse și cu marea statuie a trofeului, se recomandă de la sine un material plastic ușor, frumos și mai ales rezistent. Căpătăm astfel imaginea integrală a monumentului; dăm posibilitatea ca în interiorul acestei cruste să realizăm un spațiu, mai puțin larg în partea inferioară, mai larg în cea superioară, pe unde se poate circula și pe unde accesul la cercetare și tratarea chimică pentru conservare a nucleului este absolut liberă; se împiedică procesul de degradare a miezului, fie datorită agenților atmosferici, fie din pricina vegetației care permanent crește pe el. Prin urmare, atingem două mari scopuri: obținem restituirea monumentului în toată măreția lui — și cu toate implicațiile de ordin turistic și educativ-patriotic — și conservăm, în sfîrșit, nucleul care, în condițiile de acum — sub cerul liber și la discreția intemperiilor — se degradează și se micșorează într-un ritm accelerat (mortarul este atît de friabil, încît o simplă adiere face să cadă pietrele — dar puternicul vînt de pe platoul de lîngă Adamclisi?). Toate piesele originale care ne-au parvenit, peste veacuri, cu inerentele corodări și distrugerii, pot fi și se impune cu necesitate să fie adăpostite într-un muzeu al Monumentului și al cetății, al cărui amplasament rămîne să-l găsească arhitecții, într-un plan de sistematizare a zonei. Desigur,

sistematizarea are în vedere integrarea mai multor obiective: monumentul — în primul rînd — dar cu reconstituirea propusă, fiindcă altfel nu are nici un fel de rațiune; cetatea, cu bogăția de edificii consolidate sau restaurate, muzeul și complexul de valori arheologice din partea de vest a satului Adamclisi, compus din apeeducte, cuptoare ceramice etc. Fără să considerăm că am exprimat corect și convingător în ce constă esența reconstituirii autoportante — identică celei de a doua variantă propuse, după cum aminteam, în anii 1962 — 1963 — credem însă că ideile de bază sînt de reținut. De altfel, în acest spirit s-a discutat și în cadrul recentei sesiuni științifice a Muzeului de arheologie, cînd arhitecții I.J.P. Constanța au demonstrat și au expus motivele fondate pe ideea restituirii monumentului în această ipoteză. Convingerea că această soluție poate fi aplicată a devenit aproape unanimă. Arheologi, arhitecți și ingineri împărtășesc acest punct de vedere. Credem și dorim cu tot dinadinsul ca vechile dispute să se fi stins și să răspundem, fără divergențe de păreri, apelului partidului de punere în șantier a unuia din monumentele unice în lume, pe care-l găzduiește pămîntul patriei noastre — Dobrogea în speță — și care, o-

dată restituit, ar constitui o podoabă innoită și de neprețuit a istoriei naționale.

valențe

(Urmare din pag. 3)

nu numai pentru visători, pentru artiști, ci pentru oricine, lasă tot mai mult locul unei cunoașteri dinamice, conștientă de sine. Într-un secol dominat de știință, înseși artele sînt științe, în sensul de domenii ale cercetării aprofundate, temeinice, înseși artele se fac cu știință. Cei care vorbesc de o știință a compoziției la un romancier, de o știință a culorilor la un pictor, de o știință a gradației la un dramaturg sau regizor, nu greșesc deloc. Cunoașterea e acțiune îndreptată către un scop. Rezultatul trebuie să fie util societății. Și este cu atît mai util, cu cit este creator. De la cunoașterea la creație nu e decît un... pas, am zice, acest pas depinzînd de fiecare și de noi toți. Planul de dezvoltare economico-socială a României pe anul 1974, indicațiile prețioase ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului nostru, privind dezvoltarea activității de cercetare științifică în toate domeniile, introducerea tot mai largă a noului în producție, în practica de zi cu zi, constituie tot atîtea îmbolduri ale muncii noastre.

Filiala Constanța a pornit la drum în 1958 cu 34 filateliști. Acum, ea numără 1500 de membri din care peste 400 tineri. Între 1958—1973 au fost organizate la Constanța un mare număr de expoziții filatelice cu participări din multe județe al țării. S-au mai organizat 28 expoziții județene, prima chiar în anul 1958, intitulată „30 Decembrie — Centenarul mării poștale românești“, apoi „Primăvara '61“ — Constanța, „Tematica '62“ etc. precum și 29 expoziții locale închinete unor evenimente importante ale patriei noastre, ca „23 August“, „30 Decembrie“, „Semicentenarul creării P.C.R.“, „Semicentenarul U.T.C.“ etc. În vederea atragerii femeilor, cercul feminin „Minerva“ a organizat prima expoziție numai a filateliștilor, „Femina '70“, la Mamaia, cu participări din Arad, Bacău, București, Constanța, Timișoara etc. Pentru stringerea legăturilor cu

FILATELIE

după 15 ani

alte filiale din țară s-a luat inițiativa organizării unor expoziții tripartite, „A.B.C.“ (Arad-Bacău-Constanța), pînă acum cu două ediții (la Constanța în 1970 și la Arad în 1972). Apreciind rolul filateliei ca mijloc de legătură și conlucrare cu țările vecine, conducerea filialei a organizat Expoziția bilaterală „Constanța-Gdansk“ (Polonia) care a avut loc în 1971 la Constanța și în 1972 la Gdansk.

În 1965, în cadrul filialei, a luat ființă o grupă maximafilă care a organizat două expoziții de mare amploare, „Mamaia '67“ și „Maximafilă '69“ la Constanța, cu participarea maximafilistilor din întreaga țară.

Filatelica tematică este și ea în atenția filateliștilor constănțeni care au prezentat la expoziții naționale și internaționale exponate tematice cu subiecte interesante și educative: „Pagini din istoria României“, „Anul revoluționar 1848“, „Frumusețile patriei“, „Arhitectura românească“, „Transporturile în R.S. România“, „Cosmonautica“, „În lumea de vis și fantezie a muzicii“, „Copiii, bucuria popoarelor“, „Matematică-astronomie“ etc.

Tineretul a fost atras încă de la început în colecționarea de mărci poștale, în special românești, și a fost îndrumat să le folosească pentru ridicarea nivelului de cunoștințe în toate domeniile. Expozițiile „Tot înainte“ și „Cutezători“ organizate cu sprijinul Consiliului județean al pionierilor au contribuit la atragerea pionierilor spre asemenea preocupări.

În cei 15 ani de activitate filiala a participat la expozițiile: Centenarul mărcii poștale românești — București 1958, Națională 66 — București, Balkanfila I—1965 Varna, Balkanfila 1966 — Istanbul, Balkanfila III 1971 — București, Balkanfila IV 1973 — Izmir, Moscova 1967, Hamburg 1968, Luxemburg 1969, Ricioni — Italia 1968, Paris 1972 etc. unde constănțenii au obținut diferite medalii care plasează filiala noastră printre cele mai active din țară.

Pentru a veni în sprijinul filateliștilor tineri și începători, Filiala Constanța a editat diferite publicații: cataloage, lucrări monografice: „10 ani de activitate filatelice în municipiul și județul Constanța, 1958—1968“, „Maximafilă“, „Practicați filatelica, maximafilă“, precum și lucrările „Școala și filatelica“ și „Luptători pentru ideea republicană“ de Tiberiu Petrilla, care sînt modeste dar interesante contribuții la îmbogățirea peisajului cultural al orașului și județului nostru.

ION ZAHARIA

— Stimate domnule director, vă rog să rezumați momentele principale ale activității Centrului, de la inaugurarea sa.

— Centrul de informare al Națiunilor Unite la București a fost inaugurat în iunie 1970. Acest centru trebuie considerat ca un veritabil pionier al Organizației Națiunilor Unite în țara dv. prin faptul că a deschis calea creării mai multor altor centre: Centrul ONUDI în România, pentru dezvoltarea industriilor petrochimice, Centrul european al UNESCO pentru învățământul superior, Centrul regional al Națiunilor Unite pentru populație. Actualmente avem în studiu posibilitatea înființării unui centru subregional al OMS și, foarte probabil, va fi înființat și un centru al O.A.S.I. Această enumerare ar fi fastidioasă dacă n-ar răspunde unei întrebări, pe care n-ați formulat-o dar pe care o consider foarte actuală: toată această succesiune, foarte rapidă în timp, de inaugurări de centre ale Națiunilor Unite nu poate fi decât reflexul unor foarte importante activități desfășurate de România în domeniul internațional și la nivelul tuturor instituțiilor sale.

— Din ceea ce mi-au spus colegii mei, care au avut prilejul să discute cu domnia voastră la Constanța, știu că funcționați ca diplomat în cadrul serviciilor ONU de mai bine de 15 ani. Dată fiind această vastă experiență, mă gândesc că ar fi bine să ne împărtășiți opinia dv. privind participarea României la activitățile internaționale din sistemul Națiunilor Unite.

— Participarea statelor la activitățile Națiunilor Unite se prezintă sub două aspecte — să zicem, sub două unghiuri diferite: primul înseamnă participarea la activitățile politice iar al doilea — participarea la activitățile economice și sociale. Sub raport politic, cred că România s-a revelat și s-a impus atenției mondiale prin înșeși opțiunile sale. Aceste opțiuni facilitează enorm sarcina Centrului nostru prin faptul că ele corespund elementelor Cartei și exigențelor reale ale actualității internaționale. Sub raport economic, este adevărat că avem aici biroul P.N.U.D. (adică Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare), care a fost deschis după inaugurarea Centrului nostru și care aduce României, în cadrul asistenței tehnice, un ajutor destul de apreciat. Trebuie însă spus, și acest lucru este esențial, că primind asistență din partea Națiunilor Unite, România, prin oamenii săi, prin tehnica sa, prin capacitățile sale, participă totodată enorm la programul de dezvoltare a țărilor mai puțin favorizate. În momentul acesta cînd vă vorbesc, pot să spun că noi avem cel puțin o sută de tehnicieni români de foarte înalt nivel academic care-și împărtășesc știința, priceperea și acordă asistență în cadrul Națiunilor Unite în diferite țări ale lumii; unii lucrează în stepe, alții în deșerturi, alții în industriile petrochimice, în industria hîrtiei, în construcții, și într-adevăr toate rapoartele pe care le-am primit despre activitatea lor fac onoare nu numai României ci deopotrivă și Organizației Națiunilor Unite care a avut șansa de a recruta oameni de asemenea capacitate.

— Cunoaștem, din presa centrală, via prezența a Centrului pe care îl conduceți, la celebrarea unor evenimente internaționale. Care este contribuția Centrului la aceste aniversări, și a domniei-voastre personale — fiindcă văd foarte des numele dv. în coloanele presei noastre centrale?

— Evenimentele pe care le-ați

ROMÂNIA ESTE O ȚARĂ PASIONANTĂ

menționat sint, aş spune, pentru Națiunile Unite, date de calendar, stabilite prin rezoluții ale Adunării Generale. Este cunoscut că statele înseși organizează sărbătorirea acestor date. Sub acest raport, pot spune că România face acest lucru în chip excelent, la toate nivelele populației și în toate județele. Participarea mea personală nu e decât o participare care se grefează pe acțiunea națională. Și aici, trebuie să spun că această acțiune este extrem de încurajatoare prin aceea că ea răspunde faptului că națiunea, statul doresc ca fiecare să cunoască evenimentele lumii — și aceasta corespunde însăși Cartei Națiunilor Unite.

— Știu că ați vizitat multe județe ale țării noastre și, printre acestea, și județul Constanța. Ce părere aveți despre receptivitatea publicului din județul nostru la activitatea de popularizare a principiilor și scopurilor ONU, activitate care, după cum am înțeles, constituie una din funcțiunile esențiale ale Centrului?

— Ar trebui mai întâi să vă vorbesc de România în calitate de... străin care vă vizitează țara. Ceea ce m-a impresionat, din capul locului, a fost faptul că ceea ce se poate întîlni la București se poate găsi, la fel, și în cele mai îndepărtate colțuri ale țării. În acest sens, mă refer la faptele de cultură, vorbesc despre ziare, despre rapiditatea cu care se transmite informația, despre publicații, despre grija acordată educației, ca și lămuririi întregului tineret asupra a ceea ce se întîmplă — și trebuie să vă spun că, vorbind într-o limbă străină cu copii care, practic, se aflau la granițele cele mai îndepărtate de București, ei mi-au vorbit la fel, cum ar fi făcut, practic, oricare copil pe care l-aș fi putut găsi aici. Acest lucru se întîmplă, de asemenea, la nivelul administrației, la nivelul instituțiilor de cultură; nu există inegalitate în grijele care se acordă educației, procesului de formare și de informare în România. Și acest fapt este extrem de important. Trebuie să consider că România, care numără mai mult de douăzeci de milioane de locuitori, este o țară care ar putea avea la fel ca și altele, mai multe sute de milioane de locuitori dar în care cele douăzeci de milioane sint oameni de valoare, elemente potențiale ale unei națiuni, pe cînd, în ce privește alte popoare, există oameni care nu au îndejuns toate mijloacele pe care le are un tinăr român de a se manifesta, de a progresa. Adică fiecare locuitor al României reprezintă o valoare care răspunde unei necesități, începînd cu înșeși nevoile sale proprii, fiindcă nu există în România vreo ființă care să nu-și aibă viața sa bine definită, în conformitate cu alegerea și cu însușirile pe care le dovedește.

— Ați conferit cu multe înalte personalități române — președintele Consiliului de Stat, președintele Consiliului de Miniștri, cu alți înalți demnitari. Ce impresie ați păstrat despre aceste întreveneri?

— Îmi puneți o întrebare care-mi este extrem de plăcută, pentru că faptul de a fi întîlnit aceste personalități arată, înainte de toate, interesul pe care, prin persoana mea, aceste personalități îl poartă Națiunilor Unite și nu numai că-l poartă ci îl și manifestă, binevoind să mă primească și să discute cu mine chestiuni de ordin general și chiar particular care pri-

...O clădire cu linii simple, de o eleganță severă, pe strada Aurel Vlaicu nr. 16, în București: sediul Centrului de informare al O.N.U. în România. Un birou vast, luminos, cu tavanul și pereții lucrați în aplicații de ghips alb, în delicate ornamente florale, cu o sobă înaltă, albă, a cărei ușă este ea însăși, cu țesătura-i complicată și strălucitoare de nichel, o veritabilă operă de ornamentală. Pe masa de conferințe, în mahon, o vază de cristal simplă, cu crizanteme galbene. Deasupra biroului, portretul în culori al secretarului general al Națiunilor Unite, dl. Kurt Waldheim. Interlocutorul nostru: domnul Sayed Abbas Chedid, directorul Centrului, membru al Asociației internaționale de studii și cercetări asupra informației, om de aleasă amabilitate, cuceritor prin finețea și miezul conversației, prieten al României. Ținem să mulțumim și pe această cale domniei sale pentru sollicitudinea cu care a binevoit să acorde revistei noastre acest interviu.

AL. MIHALCEA

vlesc Națiunile Unite. Am avut eu însumi prilejul de a primi mai multe înalte personalități ale Națiunilor Unite aici, în majoritate oaspeți ai statului. Domnul Kurt Waldheim, secretarul general, după primirea și discuția pe care Excelența sa domnul Nicolae Ceaușescu a binevoit să-i rezerve, mi-a împărtășit că România este tipul de stat care, prin volumul său dar mai ales prin formația sa este cea mai bună dovadă despre ceea ce poate face un stat mijlociu pentru evoluția și dezvoltarea cooperării internaționale. Am primit multe alte personalități, printre care i-aș pu-

tea cita pe domnii Assaad Kuttaite, secretarul general al ICAO, Antonio Carillo Flores, secretarul general al Conferinței Mondiale pentru Populație, Jullian Grenfell, directorul adjunct pentru Europa al Băncii Mondiale, Rafael Salas, șef al Fondului ONU pentru dezvoltare — și pe mulți alții.

— Care sint principalele proiecte și orientări ale activității Centrului pentru 1974?

— Activitățile unui centru de informare sint de obicei grefate pe activitățile generale ale Națiunilor Unite. Nu avem proiecte separate, ci inițiem, în cadrul național, lucrările noastre. Evident, așa cum v-am spus, România este una dintre „vedetele” Națiunilor Unite, prin opțiunile sale, ziceam, dar, aș adăuga, în afară de opțiuni — prin inițiativele sale extrem de clare; de pildă, actualmente, la Adunarea Generală, avem în discuție întărirea rolului Națiunilor Unite în lume — și aceasta este un proiect românesc. Dar în afară de toate aceste opțiuni și proiecte, intensă activitate a României la nivel internațional se reflectă, la București chiar, în mai multe manifestări care arată, într-un fel, pe de o parte, reacția

favorabilă a Națiunilor Unite și reacția foarte favorabilă și amicală a tuturor celorlalte state, prin faptul că au binevoit să accepte ca aici să aibă loc reuniuni la niveluri la fel de extinse ca acela, de pildă, la care are loc actualmente Conferința miniștrilor învățămîntului. Peste cîteva luni vom avea Conferința economică europeană și, ceva mai tîrziu, Conferința Mondială a Populației care va fi una dintre manifestările cele mai impresionante prin volumul și prin obiectivele sale. Comisia Națională de Demografie din România a și luat lucrurile în mină — și profit de ocazia aceasta pentru a vă spune pînă la ce punct ministrul sănătății și comisia însăși n-au cruțat nici-un efort pentru a asigura succesul Conferinței. Centrul nostru are o funcție de legătură, care este extrem de importantă, cu toate organizațiile române, evident pentru a facilita și a promova inițiativele luate, atunci cînd acest lucru ne este cerut. N-aș vrea, totuși, să fiu greșit înțeles: Centrul nostru este esențialmente un centru de informare care este pus la dispoziția țării pentru a o informa asupra a ceea ce se întîmplă la Națiunile Unite. Nu avem dreptul de a lua inițiative, nici prerogative, nici de a face informări de oricare ordin care să fie în afară de informarea intrinsecă și foarte bine înțeleasă a Națiunilor Unite. Nu putem face informare în afară de aceasta și nu putem face informare, în sensul jurnalistic care a fost cunoscut în alte climate unde este vorba de a favoriza o țeză sau de a trece lucrurile sub tăcere; misiunea noastră este aceea de a reda realitatea, așa cum e, și evenimentele, așa cum s-au desfășurat la Națiunile Unite. Națiunile Unite înșeși, ca organizație, sint pe cale să se dezvolte. Națiunile Unite din 1973 nu sint Națiunile Unite din 1945. Carta, evident, este fundamentală — dar în acel moment noi nu aveam comisii economice, nu aveam GATT-ul, nu aveam atîtea și atîtea departamente care ne cer eforturi extreme — și noi sintem

foarte fericiți că putem să ne îndeplinim misiunea în acest cadru.

Aș vrea, pentru că întrebarea stăruie asupra activităților noastre în România, să vă spun că este vorba de o țară unde e extrem de plăcut să trăiești dar care este pasionantă, profesional vorbind, prin aceea că, la toate nivelele, publicul este cum nu se poate mai receptiv. Este o țară de mari cititori, o țară foarte exigentă. Am avut prilejul să-i spun ministrului afacerilor externe că România este țara cea mai lesnicioasă și cea mai dificilă unde poți să lucrezi. Extrem de lesnicioasă, avînd în vedere opțiunile naționale în problemele care privesc Națiunile Unite — și aici nu găsesc nici o dificultate, pentru că dumneavoastră nu sinteți împotriva a ceea ce este hotărît la Națiunile Unite — dar dificultatea, pentru noi, constă în faptul că românii sint foarte exigenți și că, uneori, ei ne cer publicații înainte chiar ca acestea să fi ieșit din tipografie. Ne vizitează personalități de foarte înaltă cultură, miniștri, foști miniștri, academicieni, universitari, profesori, studenți ca și alți oameni care-și pregătesc în biblioteca noastră doctoratul.

— Ați fost și sinteți prezent la numeroase reuniuni internaționale desfășurate în România. Care este contribuția țării noastre și cum apreciați faptul că România este gazda atîtor reuniuni la care Centrul este asociat?

— Cred că, în mare parte, am și răspuns la această întrebare, răspunzînd la cea precedentă. Pentru ce avem atîtea activități în România? Prima rațiune constă în interesul pe care îl poartă România problemelor internaționale. Dar a doua — și acest lucru este extrem de important — stă în faptul că noi nu putem organiza reuniuni într-o țară care nu e nici echipată, nici utilată pentru aceasta. Iar la dv. există un sistem ideal de comunicații, de telecomunicații, aveți toate înlesnirile tiparului, ale radioului și televiziunii, deci nu găsești nimic de care să ai esențialmente nevoie pentru a organiza o conferință sau a face lucrări, într-un chip consistent, care să nu existe la dumneavoastră. Poate că nu vă dați seama, pentru că sinteți privilegiați sub acest raport, dar foarte adevărat, cînd te afli în alte țări, îți pot lipsi lucruri absolut elementare, de-ar fi, de pildă, numai problema transporturilor rutiere, aeriene, pe calea ferată etc., etc. Aici avem toate facilitățile turistice, hoteliere, care ajută enorm la a organiza o conferință.

— V-aș ruga să vă adresați în chip direct cititorilor revistei „Tomis”.

— Am avut plăcerea de a vizita de mai multe ori orașul dv., localitate istorică, avînd un mare port maritim, așezare care a fost în repetate rînduri menționată în istorie — și încă în istoria cea mai veche. Nu pot decît să vă urez succes — și sint sigur că în cadrul și sub impulsul României noi, cu idealurile și puritatea tendințelor sale, cu siguranță că nu numai că veți dezvolta aceste tendințe deja atît de frumoase ale orașului dv., dar deopotrivă veți participa la foarte marele avînt al României de astăzi. Pentru că, eu nu uit un singur lucru, dacă înainte existau nave care aruncau ancora în portul dv., acum multe din navele care vin în portul dv. sint fabricate de către români — și acest lucru este foarte important, și vă felicit, și doresc să vin cît mai des posibil în splendidul dv. oraș.

— Mult stimat domnule Chedid, vă mulțumesc nespus de mult!

Colegiul de redacție: ION BĂDICĂ (redactor-șef), NICOLAE MOTOC (redactor-șef adj.),

ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RĂDULESCU, EM. ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă bilunară editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța, B-dul Republicii nr. 28, telefon 13416—15368. Căsuța poștală nr. 112

Rugăm să ni se trimită manuscrisele dactilografiate. Cele nepublicate nu se restituie.

Tiparul: I. P. „Dobrogea”, Constanța